

FACILITETER TIL DANSKERNES SVØMME- OG VANDKULTUR

Et analyse- og videnoverblik

Peter Forsberg og Aline van Bedaf

FACILITETER TIL DANSKERNES SVØMME- OG VANDKULTUR

Titel

Faciliteter til danskernes svømme- og vandkultur. Et analyse- og videnoverblik

Forfatter

Peter Forsberg og Aline van Bedaf

Øvrige bidragydere

Simon Hoffman, Cecilie Bak og Daniel Hayman

Rekvirent

Danske Svømmebade

Layout

Idrættens Analyseinstitut

Forsidefoto

Monkeybusinessimages/Getty Images

Udgave

1. udgave, Aarhus, april 2021

Pris

Rapporten kan downloades gratis i vidensbanken på www.idan.dk

ISBN

978-87-93784-33-8 (pdf)

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Indledning.....	6
Perspektiverende resume: Vidensarbejde om svømmeanlæg i Danmark.....	7
Del 1: Udøvere og udvalgte aktiviteter i svømmeanlæg.....	15
Svømmere i befolkningen.....	15
Fokus på udvalgte udøvergrupper	35
Del 2: Organisering af aktiviteter i svømmeanlæg.....	46
Svømmeundervisning i grundskolen.....	46
Foreninger og svømmeklubber	47
Svømmeanlæg	56
Del 3: Svømmeanlæg i Danmark	58
Udbredelse af svømmeanlæg i Danmark	58
Undersøgelse blandt svømmeanlæg i Danmark	63
Case-eksempler: fordeling og sæsonplanlægning i svømmeanlæg.....	84
Litteratur	89

Indledning

Lokale og Anlægsfonden, Dansk Svømmeunion og Danske Svømmebade er gået sammen om et VidenHUB, som har til formål at øge vidensgrundlaget om danske svømmeanlæg. Fokus er blandt andet på at præge udviklingen af fremtidens svømmeanlæg.

VidenHUB'et har bedt Idrættens Analyseinstitut (Idan) om at udføre et videnopsamlende arbejde, der skal skabe overblik og viden om udøvere i svømmeanlæg, arrangører af aktiviteter i svømmeanlæg og svømmeanlæggene selv. Vidensarbejdet skal understøtte VidenHUB'et, kommuner, bygherrer, arkitekter og andre aktørers indsats på området og indgå i udarbejdelsen af egentlige inspirationskataloger.

Dette notat indeholder Idans samlede vidensarbejde og er delt i fire dele. Notatet indledes med et perspektiverende resume, som trækker de overordnede konklusioner og pointer i vidensarbejdet frem. Det gøres med afsæt i tre delundersøgelser, som omhandler henholdsvis udøvere, arrangører og svømmeanlæg. I det perspektiverende resume går der på tværs af de enkelte delundersøgelser, og udvalgte resultater fra delundersøgelserne kædes sammen. Desuden stilles der i det perspektiverende resume skarpt på en række perspektiver, som undersøgelsesarbejdet peger på er centrale for aktører at forholde sig til. Boksen nedenfor beskriver kort de tre delundersøgelser.

- Del 1 sætter fokus på *udøvere*¹ i svømmeanlæg. Det gøres blandt andet med afsæt i den seneste undersøgelse af danskernes motions- og sportsvaner fra 2020, som har fokus på 'regelmæssige svømmere'. Til sidst i del 1 zoomes ind på en række udvalgte brugergrupperes ønsker og behov i svømmeanlæg.
- Del 2 omhandler *arrangørerne* af aktiviteter i svømmeanlæg. Delundersøgelsen er vigtig, fordi den understreger, at der er mange aktører (modsat andre typiske idrætsfaciliteter), som står for aktiviteter i svømmeanlæg. I undersøgelsen er der beskrivelser af de centrale aktører – herunder deres omfang og aktiviteter i svømmeanlæg.
- Del 3 stiller skarpt på *svømmeanlæggene*. Først er fokus på udbredelse og benyttelse af svømmeanlæg. Derefter følger en række analyser af svømmeanlægs fysiske rammer, drift, brug og aktiviteter, som er baseret på en stor spørgeskemaundersøgelse blandt svømmeanlæg i Danmark. Del 3 afsluttes med at beskrive fordeling af tider og sæsonplanlægning i fire udvalgte case-anlæg.

Det perspektiverende resume og de tre delundersøgelser er skrevet, så de kan læses særskilt, men læseren opfordres til at læses notatet i sin helhed.

¹ I notatet anvendes udøvere som en samlet betegnelse for aktive i svømmeanlæg. Udøvere kan dyrke forskellige aktiviteter, som f.eks. kan være svømning, vandtræning eller wellness. Hvor det giver mening, er andre betegnelser – som f.eks. svømmere, medlemmer eller gæster – anvendt.

Perspektiverende resume: Vidensarbejde om svømmeanlæg i Danmark

Danmark er omkranset af vand, og svømning og svømmeanlæg har en central position i det danske idrætsbillede. De fleste danskere har på et tidspunkt i deres liv dyrket svømning, typisk som en del af undervisningsforløbet i grundskolen, som medlem af en lokal svømmeklub eller som gæst i den offentlige åbningstid i svømmeanlæg. Den store interesse for at komme i svømmeanlæg afspejles i, at langt de fleste danskere mener, at det er vigtigt at kunne svømme (YouGov, 2017).

En stor del af danskernes aktiviteter i vand foregår i et af landets 389 svømmeanlæg med offentlig adgang (facilitetsdatabasen.dk, december 2020)². Der findes svømmeanlæg med offentlig adgang i stort set alle kommuner, og de årlige driftsudgifter til svømmeanlæg udgør anseelige beløb af kommunernes samlede bidrag til idræts- og fritidsområdet.

Mange af landets svømmeanlæg blev bygget i 1960'erne, 1970'erne og 1980'erne (Lyngsgård, 2002), og de senere år har der været stigende interesse for at modernisere, renovere og bygge nye svømmeanlæg. Ifølge Lokale og Anlægsfonden findes der projektplaner rundt om i landet for flere milliarder kroner, og på den baggrund er der gode grunde til at overveje, hvordan svømmeanlæg skal indrettes og drives fremadrettet. Sigtet med dette notat er at bidrage til de overvejelser, og det gør notatet ved at sætte skarpt på tre områder: Udøvere i svømmeanlæg, arrangører af aktiviteter i svømmeanlæg og svømmeanlæggene selv. Fokus er også på perspektiver, som kan være relevante for aktører at forholde sig til i det fremadrettede arbejde på svømmeområdet.

Svømmeanlæg rummer mange forskellige aktiviteter

Mange danskere dyrker idræt og motion i vand, og i mange tilfælde foregår det i egentlige svømmeanlæg. Ifølge den seneste undersøgelse af danskernes motions- og sportsvaner fra 2020 er svømning da også en af de aktiviteter, som allerflest danskere dyrker. I 2020 var svømning den største aktivitet blandt børn og unge, og det er 34 pct. af alle 7-15-årige, som regelmæssigt dyrker svømning i deres fritid. Færre voksne dyrker svømning, men svømning er også en stor voksenaktivitet, og i 2020 dyrkede 17 pct. af voksne over 16 år regelmæssigt svømning. Blandt voksne er det kun gå- og vandreture, styrketræning, løb og anden fitness- og motionstræning, som dyrkes af flere voksne end svømning.

For børn og unge er svømmeklubber den mest udbredte organiseringsform i fritiden. De yngste børn under 12 år deltager overvejende i svømmeklubbers svømmeskole, mens det især er i teenageårene, at unge deltager i konkurrencer. Blandt voksne spiller svømmeklubber en mindre rolle, og hovedparten af de voksne er aktive på egen hånd i den offentlige åbningstid. De voksne er overvejende aktive på motionsplan, og det er relativt få voksne,

² Ud over de 389 svømmeanlæg med offentlig adgang findes der yderligere 295 svømmeanlæg ifølge en opgørelse fra Danske Svømmebade (2018). Disse svømmeanlæg uden offentlig adgang kan eksempelvis være beliggende på campingpladser eller i boligforeninger.

som deltager i konkurrencer. Selvom der antalsmæssigt er få deltagere i konkurrencesvømning, fylder de meget i svømmeanlæggene, da de træner oftere og længere end mange motionister. Derfor udgør konkurrencesvømmerne en stor andel af udøverne i anlæggene.

Tallene fra motionsvaneundersøgelsen fokuserer overvejende på *svømning*, men det er langt fra den eneste aktivitet, som foregår i svømmeanlæg. Undersøgelsen blandt svømmeanlæg (se evt. delundersøgelse 3) viser, at der foregår andre aktiviteter i svømmeanlæggene ud over banesvømning. F.eks. er badning/leg, wellness, vandtræning (f.eks. aquafitness og AquaPunkt) og vandaktiviteter (f.eks. kunstsvømning, udspring, livredning, dykning med flasker og vandpolo) udbredt i relativt mange anlæg. I den forstand er svømmeanlæg en *multiaktivitetsfacilitet*.

Derudover findes også en række udendørs vandsportsaktiviteter som eksempelvis kajak, kajakpolo, optimistjolle og windsurfing, som svømmeanlæg kan understøtte udbredelsen af. Det gælder selvfølgelig i forhold til at kunne svømme og blive fortrolig med vand, som er en forudsætning for at dyrke aktiviteterne i åbent vand, men også i forhold til introduktion til aktiviteterne og træning af særlige tekniske elementer. I kajak kan svømmeanlæg eksempelvis anvendes til rulletræning og makkerredning. Svømmeanlæg kan være med til at gøre disse aktiviteter mere tilgængelige, ligesom at svømmeanlægs kontrollerede miljø kan støtte op om, at flere børn og unge bliver fortrolige med at bade i havet.

Svømning og vandaktiviteter taler til en bred skare af befolkningen

De mange forskellige aktiviteter under samme tag gør, at svømmeanlæg bruges af en bred skare af befolkningen. Ser man på svømning, gælder det eksempelvis, at mænd og kvinder er omtrent lige tilbøjelige til at dyrke svømning, ligesom svømning også er en aktivitet, som tiltaler borgere på forskellige alderstrin. Voksne under 50 år er i højere grad svømmere end ældre, men relativt mange ældre over 50 år dyrker regelmæssigt svømning. På tværs af uddannelse og beskæftigelse tegner der sig et billede af, at svømning til en vis grad overskrider nogle af de typiske deltagelsesbarrierer, der ellers kendetegner idrætsbilledet. Man finder således udøvere i svømmeanlæg med kort og lang uddannelse, ligesom man finder udøvere på og udenfor arbejdsmarkedet. Endelig viser undersøgelser også, at svømning tiltaler borgere, som har rødder i lande uden for Europa. Det er en gruppe borgere, som ellers typisk er mindre tilbøjelige til at være aktive med idræt, sport og motion.

Med baggrund i vidensarbejdet kan der peges på nogle mulige forklaringer på, hvorfor svømmeanlæg bruges af en bred skare af befolkningen. De forklaringer kan være vigtige at skele til, såfremt man ønsker en differentieret brugerskare i svømmeanlæg.

For det første er det centralt, at borgere har let adgang til svømmeanlæg. Modsat mange andre idrætsfaciliteter giver svømmeanlæg mulighed for, at borgere kan komme ind fra gaden og bruge anlægget, uden at skulle være medlem af en idrætsforening. Blandt voksne er den primære organiseringsform da også at være aktiv på egen hånd – det sker typisk ved at indløse billet i den offentlige åbningstid. Svømmeanlæg imødekommer her et centralt ønske hos mange voksne, som går på at kunne motionere og træne kroppen, når det passer

ind i dagligdagens øvrige gøremål. I bestræbelserne på at sikre særligt voksnes adgang til svømmeanlæg er det vigtigt at prioritere den offentlige åbningstid.

For det andet er det væsentligt for udbredelsen, at svømning og træning i vand er aktiviteter, som er relativt nemme at starte til. Blandt svømmere gælder det eksempelvis, at relativt mange voksne har få års erfaring, hvilket indikerer, at det er en aktivitet, som voksne starter til sent i livet. Den lave adgangsbarriere er en af årsagerne hertil, og det er derfor relevant at tænke i tilbud henvendt nye eller mindre erfarne udøvere.

For det tredje er det vigtigt, at mange organiserede aktiviteter finder sted i anlæggene. Det gælder eksempelvis svømmeklubbers svømmetilbud, som spænder vidt fra svømmeskole til de yngste, til teknik- og konkurrencetræning for de mere erfarne. Dertil kommer andre mindre foreningsaktiviteter som eksempelvis kunstsvømning, vandpolo og udspring, hvor træningen også styres af en instruktør/underviser, og hvor fokus er på at dygtiggøre sig. Via foreningsaktiviteter får svømmeanlæg relevans for den del af befolkningen, som ønsker mere end blot motion eller leg, når de dyrker svømning og vandaktiviteter.

For det fjerde er det væsentligt, at man i mange svømmeanlæg kan dyrke forskellige aktiviteter samtidigt, og at man kan gøre det på tværs af aldersgrupper. Familier kan bruge svømmeanlæg til at bade og lege, mens bedsteforældrene får motioneret ved at svømme på langs i bassinet. Samtidig kan man også komme i svømmeanlæg alene på egen hånd, og på den måde giver svømmeanlæg mulighed for, at man kan dyrke idræt i forskellige sociale sammenhæng, som mange danskere sætter pris på.

For det femte er det relevant at fremhæve, at svømmeanlæg tiltrækker borgere, som ellers har svært ved at være fysisk aktive. Det kan være folk med gangbesvær, anden form for funktionsnedsættelse eller sygdom som gigt eller sklerose. Nogle borgere kan have svært ved at stå oprejst og holde balancen i længere tid, men her hjælper vandets massefylde og giver mulighed for fysisk bevægelse. Desuden har svømmeanlægs varmtvandsbassiner en smertelindrende effekt, som eksempelvis er vigtigt for personer med gigt. I forhold til disse borgere er det dog vigtigt at tænke i gode adgangsforhold til bassinerne, og at eksempelvis varmvandsbassinet ligger tæt på omklædningen, og at det er nemt at komme i. Generelt har svømmeanlæg handicapvenlige indgangsforhold, men under halvdelen af anlæggene har niveaufri adgang til bassiner eller adgang via en rampe. Det kan pege på et behov for at se på adgangen særligt til bassiner.

Der kan altså identificeres forskellige grunde til, at svømmeanlæg er en demokratisk facilitet i den forstand, at den henvender sig til – og bruges af – en stor del af befolkningen. I en tid, hvor idrætsdeltagelsen er stagneret (Rask og Eske, 2020), kan investeringer i svømmeanlæg og aktivitetstilbud derfor være et af virkemidlerne til at understøtte et aktivt fritidsliv blandt danskerne.

Udøveres ønsker og behov varierer

I forlængelse af ovenstående understøtter vidensarbejdet bestræbelserne på at få flere borgere i svømmeanlæg ved at stille skarpt på fire udvalgte brugergrupperes ønsker og behov i

svømmeanlæg. Det er gjort gennem interviews med udvalgte udøvere i syv forskellige svømmeanlæg. Fokus har været på udøvere, som kan kategoriseres som 'læringsvømmere', 'motionssvømmere', 'deltagere på vandtræningshold' eller 'bade-/legegæster'.

De fire udvalgte grupper repræsenterer ikke alle udøvere i svømmeanlæg, men gennem beskrivelserne af de fire grupper illustreres det, at brugergrupper kan have meget forskellige ønsker, som det er vigtigt at være bevidste om i svømmeanlæg. I det videre arbejde i svømmeanlæg vil det selvfølgelig være vigtigt at udvide spektret af brugergrupper og inkludere dem, der er relevante for det pågældende anlæg.

To af grupperne, motionssvømmere og bade- og legegæster, benytter ofte svømmeanlæg på egen hånd i den offentlige åbningstid. Selvom bassinerne kan være dedikerede til svømning og badning/leg, er antallet af udøvere ikke på samme måde forudbestemt eller reguleret, som det er tilfældet, når der foregår organiseret læringsvømning eller vandtræning. Måske derfor er motionssvømmerne og bade-/legegæsterne meget opmærksomme på antallet af gæster i anlægget, og mange interviewpersoner fortæller, at de bliver forstyrret af andre gæster. Det kan være i forhold til at få deres svømmerytme brudt, når man skal overhale eller vente i kø, eller når andre børn fylder meget i legeområderne. Generelt er der derfor meget stor opmærksomhed blandt disse udøvere på at komme i anlægget på tidspunkter, hvor der er god plads.

De to andre grupper, læringsvømmere og deltagere på vandtræningshold, er mere optaget af forhold relateret til deres træning. Vandtræningsdeltagerne er optagede af at have en god instruktør, som kan tilpasse aktiviteten til den enkelte deltagers fysiske formåen og behov, mens bassinernes rolige og trygge rammer med mulighed for progression er vigtige for læringsvømmere. Trygge rammer understøttes blandt andet af at kunne bunde og holde varmen.

Samlet set peger analysen blandt udøvere på to forhold, som er væsentlige at være opmærksomme på.

For det første viser analysen, at det er vigtigt med overvejelser om, hvordan man i anlæg sikrer balancen mellem at have mange besøgende samtidig med, at der er nok plads til at være aktiv. Plads er essentielt for mange udøvere, og generelt er udøvere opmærksomme på spidsbelastningsperioder og på at komme på tidspunkter, hvor der er god plads til deres aktivitet. Men for svømmeanlæggene er det også vigtigt at kunne stille anlæggene til rådighed for mange borgere, ligesom det økonomisk også er vigtigt at sikre en vis indtjening. Det er selvfølgelig ikke alle udøvere, som kan komme, når der er god plads, og derfor er det også en central opgave for anlæg at tænke i, hvordan man bedst muligt kan håndtere mange aktive på én gang. Klare inddelinger af bassiner og anlæg i zoner, som er prioriteret til særlige aktiviteter (f.eks. banesvømning og leg/badning), samt klar kommunikation på hjemmeside eller lignende er nogle af de greb, som anvendes i anlæggene. Dertil kommer den løbende dialog med udøverne, hvor personalet på gulvet – f.eks. livreddere og servicepersonale – har en vigtig rolle som bindeled mellem udøvere (særligt de selvorganiserede) og anlæggets ledelse.

For det andet er det vigtigt at tænke i muligheder for socialt fællesskab i forbindelse med aktiviteter i svømmeanlæg (både i svømmeklubber såvel som selvorganiseret aktivitet). Af undersøgelsen blandt svømmeanlæg fremgår det, at ikke alle anlæg har særlige faciliteter til socialt samvær – knap hvert andet anlæg har et cafeområde, hvert fjerde tilskuertribune-/opholdsområde, mens hvert tredje har klublokaler. Samlet set har ét ud af tre svømmeanlæg ingen af disse. I mange anlæg foregår det sociale liv i forbindelse med omklædning og sauna, men det er ikke i alle anlæg, at disse er specielt velegnede hertil.

I nogle af de anlæg, hvor der er blevet foretaget interviews med udøvere, har der været opholdsområder, mens der i andre anlæg har været et egentligt cafeområde. Opholdsområdernes specifikke organisering er i denne sammenhæng mindre vigtig, men det er væsentligt at understrege, at en del udøvere betoner vigtigheden af at kunne mødes uden for bassinområdet. Det giver mulighed for, at man kan dyrke det sociale fællesskab, som for mange indgår som en væsentlig del af besøget i svømmeanlægget. Også for svømmeklubber spiller sociale mødesteder en rolle. Det sociale fællesskab i svømmeklubberne understøttes også af gode rum til det sociale samvær. Svømmere – herunder klubmedlemmer – er optagede af at være sammen med venner, og det er også et af de forhold, som har positiv effekt på medlemmernes tilbøjelighed til at fortsætte deres medlemskab af svømmeklubben.

Prioritering af rum til det sociale liv er væsentligt at overveje i fremtidens svømmeanlæg. Det er et område, hvor mange svømmeanlæg er udfordrede, og hvor der kan tænkes i mange løsninger. F.eks. om det sociale liv primært skal foregå i selve svømme-/badeområdet (f.eks. via fællessauna eller cafeområde), og/eller om det skal finde sted før/efter omklædning.

Mange arrangører i svømmeanlæg

Undersøgelsen har ikke kun fokus på udøversiden, men også på arrangører af aktiviteter og svømmeanlæggene selv. Når det gælder arrangørerne, viser undersøgelsen blandt svømmeanlæg (se evt. delundersøgelse 3), at der er mange forskellige typer af arrangører, der organiserer aktiviteter i svømmeanlæggene. De tre mest udbredte organiseringsformer, som er i fokus i undersøgelsen, er grundskolen, svømmeklubber og holdaktiviteter arrangeret af svømmeanlæg.

De fleste skoler i Danmark (79 pct.) tilbyder undervisning i svømning til alle elever som en del af grundskoleforløbet (Rasmussen, Christiansen, & Skovgaard, 2019). Det foregår typisk på 4. eller 5. klassesetrin, og svømmeanlægget fungerer her primært som en facilitet, der stiller vandtid til rådighed til skolerne, mens anlægget typisk ikke er involveret i selve undervisningen. Skolesvømning minder om læringssvømning, om end der formentligt er større forskel på elevernes niveau, end det er tilfældet blandt deltagerne i svømmeklubbernes svømmeskole.

Ser man på foreningerne, så tilbydes der forskellige aktiviteter i svømmeanlæg. Den klart største foreningsaktivitet er svømning, og det er således 96 pct. af medlemmerne i foreninger under Dansk Svømmeunion, som dyrker svømning. Et mindre antal medlemmer i for-

eningerne under Dansk Svømmeunion dyrker andre aktiviteter som kunstsvømning, vandpolo, åbent vand, livredning, udspring og vandaerobic/aquafitness. Dertil kommer en række andre mindre foreningsaktiviteter, som foregår i foreninger, som hører under andre specialforbund end Dansk Svømmeunion. Her kan nævnes triatlon, dykning og undervandsrugby.

Antallet af medlemmer i foreningerne (primært svømmeklubber) under Dansk Svømmeunion/DGI er siden 2012 steget med godt 40.000 medlemmer. Stigningen er ikke ens fordelt på tværs af landet og er primært sket i Region Hovedstaden og Region Midtjylland, og ifølge Dansk Svømmeunion og DGI er den især båret af de store svømmeklubber i byområder. En del af væksten skyldes også, at flere foreninger er blevet medlem af unionen siden 2012. Analysen af medlemstallene viser, som tidligere nævnt, at medlemmerne især er børn og unge, og at hovedparten af børnemedlemmerne i svømmeklubberne er deltagere på svømmeskolen. Konkurrencesvømmere er især udbredt blandt de 13-18-årige, mens motionister primært findes blandt voksne over 19 år.

Fastholdelse af børne- og ungedlemmer er et fokuspunkt for Dansk Svømmeunion, da mange børn og unge kun går til svømning én sæson for at lære at svømme. Der er dog også børn, der fortsætter med svømning over flere sæsoner, og her viser analysen, at det særligt er medlemmernes opfattelse af deres svømmeklub, at træningen er sjov, og at det sociale liv er godt, der har positiv indflydelse på, om de ønsker at fortsætte. Det er forhold, som er mulige at påvirke, og som svømmeanlæg (f.eks. med faciliteter til samvær før/efter træning) kan være med til at understøtte.

En del svømmeanlæg tilbyder selv holdtræning af forskellig karakter. Analysen viser, at det især er de større anlæg, som tilbyder holdaktiviteter. Anlæggene tilbyder ofte forskellige former for aktiviteter, som primært kan kategoriseres som forskellige former for vandtræning. Det kan f.eks. være træning i vand og AquaPunkt³, ligesom en del anlæg har hold for personer med særlige behov. Det kan f.eks. være vandtræning/-aktiviteter for personer med fysisk eller psykisk handicap, træning før/efter fødsel eller genoptræning. Svømmeanlæg tilbyder i begrænset omfang holdundervisning/-træning i svømning (bortset fra babysvømning), som primært varetages af foreninger. De interviewede svømmeanlægsledere vurderer, at klubberne varetager denne rolle på tilfredsstillende vis, og de ser derfor ikke grund til selv at tilbyde svømmeundervisning. Der findes dog eksempler på, at anlæg også har svømmeundervisning, men undersøgelsens resultater viser, at det altså sker i begrænset omfang.

Svømmeanlæg i Danmark

Endelig kaster vidensarbejdet lys på danske svømmeanlæg. Der er visse forskelle i udbredelsen af svømmeanlæg i Danmark. Målt pr. borger er der bedst adgang til svømmeanlæg i Region Midtjylland, Region Syddanmark og Region Nordjylland, mens der er flere borgere og større trængsel om anlæggene i Region Hovedstaden og Region Sjælland. Den større

³ AquaPunkt er et koncept af træningsøvelser og -tilbud i vand, der styrker kroppen og lindrer smerter og gener i led, ryg og muskler. AquaPunkt er udviklet i samarbejde mellem Danske Svømmebade og Gigtforeningen. Siden 2021 har Danske Svømmebade haft projektansvar for AquaPunkt.

trængsel afspejles også i en undersøgelse fra 2017, som viser, at booking og faktisk benyttelse er højere i anlæggene i Region Hovedstaden og Region Sjælland end de tre andre regioner (Høyer-Kruse, Iversen, & Forsberg, 2017).

I bestræbelserne på at indsamle viden om svømmeanlæg, er der blevet foretaget en stor spørgeskemaundersøgelse blandt alle svømmeanlæg i Danmark med offentlig adgang. Lidt flere end hvert tredje inviterede anlæg (36 pct.) har deltaget i undersøgelsen, og det er særligt de lidt større anlæg, som har deltaget. Undersøgelsen har fokus på en lang række forhold om svømmeanlæggene, som blandt andet tæller de fysiske rammer og deres drift samt anlæggenes brug og aktiviteter.

I undersøgelsen inddeles anlæggene i en række typer. Her er taget udgangspunkt i, om anlæggene er indendørs eller udendørs og deres størrelse. De fem anlægstyper er 'små anlæg' (0-200 m²), 'mindre anlæg' (201-400 m²), 'mellemstore anlæg' (401-600 m²) og 'store anlæg' (601+ m²) samt 'friluftsbade' (udelukkende udendørs, uanset størrelse). Blandt indendørs anlæg er det anlæggenes samlede vandareal, som afgør, hvilken type de hører til. Inddelingen af anlæg i typer er interessant, fordi der tegner sig nogle forskellige karakteristika på tværs af dem – f.eks. i forhold til deres drift, men også i forhold til deres egnethed til aktiviteter samt omfanget af aktiviteter, som foregår i dem.

Et 25 meter bassin, som er det mest udbredte bassin i anlæggene, har typisk et areal på mellem 250-375 m², og ingen små anlæg har et sådant. Et 25 meter bassin findes i de mindre og mellemstore anlæg, mens der i nogle store anlæg også findes et 50 meter bassin.

Et fællestrek ved alle anlæggene (minus de små anlæg) er, at de er velegnede til bane-svømning og badning/leg. De fleste anlægstyper er også velegnede til forskellige former for træning i vand – især hvis de har et varmvandsbassin. Når det gælder aktiviteter som wellness og vandaktiviteter (f.eks. vandpolo, udspring, kunstsvømning og dykning med flaske), så er det især de store anlæg, som passer hertil. Der er her kun små forskelle mellem mindre og mellemstore anlæg, mens de små anlæg generelt er mindst egnede til de forskellige aktiviteter. Ikke overraskende er der også et sammenfald mellem anlæggenes størrelse og omfanget af forskellige aktiviteter – desto større anlæggene bliver, desto flere forskellige aktiviteter foregår i dem.

I forhold til åbningstider og gæster er der også forskelle mellem anlægstyperne. Det gælder særligt, når man ser på den offentlige åbningstid. De store og mellemstore anlæg har de længste åbningstider, og i de store anlæg er der næsten altid offentlig adgang i hele åbningstiden. Det gælder ikke i samme omfang for de mellemstore anlæg, hvor en del af åbningstiden er forbeholdt andre brugere (f.eks. skoler eller svømmeklubber), hvor der ikke er offentlig adgang. Det samme gør sig gældende i mindre og små anlæg, som generelt har kortere åbningstider. Når det kommer til gæster, så gælder det, at hovedparten af gæsterne i de store og mellemstore anlæg er gæster i den offentlige åbningstid, mens hovedparten af gæsterne i de mindre anlæg er foreningsbrugere.

I bestræbelserne på at komme tættere på fordeling af tider og programplanlægning er der udført interviews med fire udvalgte svømmeanlæg, som repræsenterer forskellige størrelser af anlæg. De fire anlæg (et mindre, et mellemstort og to store) fungerer som eksempel-cases.

I alle anlæggene – små som store – findes der nogle overordnede politiske retningslinjer, som sætter en ramme for, hvordan anlægget skal bruges. Svømmeklubber og foreninger spiller i alle anlæg en betydelig rolle, og man er i anlæggene optagede af at have en god dialog med de svømmeklubber (typisk et mindre antal), som bruger anlæggene. Svømmeklubberne har et stort og ikke fuldt efterkommet behov for tider – men de politiske retningslinjer tilsiger, at der også skal foregå andre aktiviteter i anlæggene, hvor lokalområdets borgere kan få adgang uden at være medlem i en forening.

Det er en balance at tilfredsstille de forskellige brugergrupper og arrangører, og derfor er det centralt i sæsonplanlægningen at kunne håndtere flere hensyn. Det gør man i anlæggene via løbende dialog med udøvere og arrangører. I forhold til svømmeklubber er fordelingsmøderne centrale, hvor man fastlægger en eller to sæsoner ad gangen, og typisk varierer fordelingen meget lidt fra år til år. Men selvom tiderne mere eller mindre fastlægges på fordelingsmøderne, opstår der løbende behov for tilretninger, og det er noget, som man prioriterer tid til i anlæggene. Samtidig er man i anlæggene meget bevidst om at kommunikere, hvilke bassiner der er adgang til i den offentlige åbningstid.

Dertil kommer, at nogle anlæg oplever, at de ikke har tilstrækkelig med bassinkapacitet, og her handler det især om at finde balancen mellem forskellige udøvergrupper, mens udfordringen i andre anlæg nærmere går på at få flere udøvere og aktiviteter i anlæggene. Det kan blandt andet ske ved at have instruktører eller programansvarlige i anlæggene med ansvar for anlæggets brug. De steder, hvor disse er til stede, foregår der flere aktiviteter initieret af anlægget. Det kan også være væsentligt at prioritere ressourcer i understøttelse af den lokale svømmeklub, så den kan blive en større aktør i anlægget.

Del 1: Udøvere og udvalgte aktiviteter i svømmeanlæg

Første del af vidensarbejdet beskriver brugere og udvalgte aktiviteter i danske svømmeanlæg. Svømmeanlæg er multiaktivitetsanlæg i den forstand, at der foregår mange forskellige vandaktiviteter i anlæggene, og det benyttes derfor af mange typer af udøvere/gæster.

Undersøgelsen blandt svømmeanlæg (del 3) viser eksempelvis, at der i svømmeanlæg foregår mere end 20 forskellige aktiviteter, som ud over svømning blandt andet tæller vandtræning, badning/leg, wellness/afslapning og vandaktiviteter (f.eks. kunstsømning, vandpolo, udspring og dykning med flasker). Aktiviteterne tiltaler forskellige målgrupper, og der er også store forskelle på, hvordan brugere får adgang til svømmeanlæg. Ifølge en opgørelse fra Danske Svømmebade⁴ får størstedelen af brugere af svømmeanlæg adgang via offentlig åbningstid, men der er også et stort antal brugere, som får adgang via svømmeklubber (dvs. foreninger) eller gennem undervisning i grundskolen (Dansk Svømmebadsteknisk Forening, 2019).

I det følgende er fokus på at beskrive udøvere i svømmeanlæg med fokus på særlige grupper af udøvere og aktiviteter. Det gøres med afsæt i en række forskellige datakilder.

Først anvendes data fra den seneste undersøgelser af danskernes motions- og sportsvaner fra 2020 til at beskrive omfanget af svømmere (dem der svømmer baner) i befolkningen, som er den klart største brugergruppe i svømmeanlæg⁵. Undersøgelsen inkluderer i begrænset omfang andre svømmeaktiviteter, og fokus er derfor kun på den ene brugergruppe.

Efterfølgende er fokus på at beskrive udvalgte aktiviteter i svømmeanlæg. Fokus er her ikke kun på svømning, men også andre aktiviteter i svømmeanlæg. Beskrivelserne trækker på andre kilder end motionsvaneundersøgelsen – blandt andet interviews med udøvere foretaget i forbindelse med denne undersøgelse.

Svømmere i befolkningen

Som det er klargjort ovenfor, er fokus i første afsnit på at beskrive svømning med afsæt i undersøgelserne af danskernes motions- og sportsvaner. Motionsvanerne undersøger danskernes deltagelse i en række idræts- og motionsaktiviteter, hvor svømning indgår sammen med mange andre (ikke nødvendigvis vandrelaterede) aktiviteter. Undersøgelsen kan beskrive en lang række forhold ved svømmere så som, hvad der kendetegner dem i forhold til køn og alder, men også i forhold til, i hvilken sammenhæng de dyrker svømning, samt hvor ofte de dyrker svømning. Undersøgelserne kan desværre ikke anvendes til at beskrive udøvere inden for andre aktiviteter, som foregår i svømmeanlæg.

⁴ Danske Svømmebade skiftede i 2020 navn til 'Danske Svømmebade'. Førhen hed foreningen Dansk Svømmebadsteknisk Forening. I rapporten bruges foreningens nye navn, uanset om aktiviteter er sket i regi af foreningens gamle navn.

⁵ Der er gennemført en række specifikke analyser af data fra undersøgelserne af danskernes sports- og motionsvaner 2007, 2011, 2016 og 2020 til brug i dette notat. De analyser er refereret med kilderne 'Idan, 2007', 'Idan, 2011', 'Idan, 2016' og 'Idan 2020'. Se også litteraturlisten.

Afsnittet fokuserer således på en relativt homogen gruppe af udøvere, når det gælder deres aktivitet. Svømmere i undersøgelsen udgøres af den del af befolkningen, som har dyrket svømning regelmæssigt på undersøgelsestidspunktet. Selvom fokus er på regelmæssige svømmere, er der i praksis et stort overlap mellem folk, der dyrker svømning og også dyrker en eller flere andre aktiviteter i svømmeanlæg. En stor del af aktive inden for aktiviteter som åbent vand svømning, vandtræning og surfing dyrker eksempelvis også svømning. Dertil kommer, at mange svømmere kommer i svømmeanlæg for at svømme, men de bruger også anlæggene til badning/leg, vandtræning eller wellness/afslapning. På den vis giver undersøgelsens analyser indblik i en bredere gruppe end kun svømmere. Analyserne kan på den baggrund inspirere til overvejelser om, hvad der kendetegner andre typer af aktive.

Indledningsvist er fokus på udviklingen i antal svømmere fra 2007 til 2020, hvorefter fokus er på at beskrive svømmere med afsæt i den seneste motionsvaneundersøgelse fra 2020 – i enkelte tilfælde trækkes også på data fra 2016-undersøgelsen. Først beskrives svømmere i forhold til blandt andet køn, alder og uddannelsesbaggrund, hvorefter fokus er på organiseringen af svømning. Afsnittet afrundes med et fokus på bevæggrunde blandt børn og voksne for at være aktive.

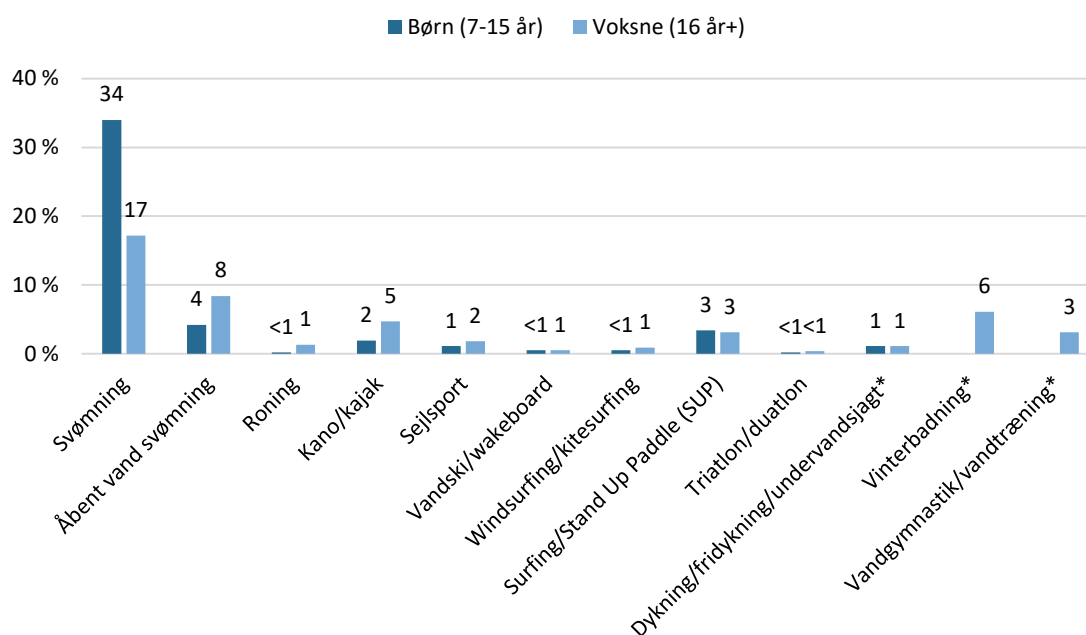
Regelmæssige svømmere

Betegnelsen svømmere bruges i det følgende som en betegnelse for den del af borgerne, som regelmæssigt dyrker svømning. De kan også dyrke andre aktiviteter i vand og/eller andre idrætsaktiviteter, men fælles for dem er altså, at de dyrker svømning.

Svømning er blandt de idrætsaktiviteter, som allerflest danskere dyrker. Flere end hvert tredje (34 pct.) barn i alderen fra 7-15 år har regelmæssigt dyrket svømning inden for det seneste år, mens det gælder 17 pct. af alle voksne (se figur 1). Ved den seneste idrætsvaneundersøgelse i 2020 var svømning den aktivitet, som flest børn og unge har angivet at dyrke inden for det seneste år, og dermed har svømning 'overhalet' fodbold, som ellers har været den største børneaktivitet i undersøgelserne i 2007, 2011 og 2016. Blandt voksne over 16 år er svømning den femtestørste aktivitet, kun overgået af gå- og vandreture (72 pct.), styrketræning (35 pct.), løb (33 pct.) og anden fitness- og motionstræning (23 pct.).

Mens svømning altså har bred tilslutning i befolkningen, var der ved den seneste motionsvaneundersøgelse fra 2020 relativt få børn og voksne, som dyrkede andre former for aktiviteter i vand (Idan, 2020). I figur 1 herunder indgår de forskellige former for aktiviteter i vand, som er medtaget i den seneste motionsvaneundersøgelse. Ud over svømning arrangeres anden vandtræning og triatlon (i hvert fald træning til konkurrence) ofte i svømmeanlæg, mens de andre former overvejende foregår udendørs på vand/hav.

Figur 1: Svømning er den dominerende vandaktivitet blandt børn og voksne, pct.

Figuren viser andelen, der inden for de seneste 12 måneder regelmæssigt har dyrket de nævnte aktiviteter, fordelt børn og voksne (n børn=4.379, n voksne=6.917). Kilde: Rask & Eske, 2020, Idan, 2020. Note: * Undervandsjagt, vinterbadning og vandgymnastik/vandtræning indgik kun i spørgeskemaet til voksne.

I forhold til 2016-undersøgelsen er især andelen af aktive inden for åbent vand svømning steget. I 2016 var det under 1 pct. af de voksne, som dyrkede åbent vand svømning, mens det i 2020 er knap hver tiende (8 pct.). Børn blev ikke spurgt om åbent vand svømning i 2016, men i 2020 er åbent vand svømning den næststørste vandaktivitet efter svømning blandt børn. Der er også sket en stigning i andelen af børn og voksne, der dyrker surfing/SUP, og flere voksne i 2020 end i 2016 angiver at dyrke kano/kajak.

Når der i det følgende kun er fokus på svømmere, er det fordi, at der er for få respondenter inden for de andre grupper af udøvere. Det er dog vigtigt at nævne, at der ligger et potentiale i forhold til at overveje, hvordan svømmeanlæg kan blive mere centrale for forskellige typer af udendørs vandsportsaktiviteter som eksempelvis kajak, Stand Up Paddle og surfing/windsurfing. Svømmeanlæg kan her have en centrale rolle i forhold til at gøre det lettere at begynde til disse aktiviteter ved at sikre en god introduktion i et kontrolleret miljø, ligesom det kan være relevant at træne udvalgte delelementer. Dertil gælder, at svømmeanlæg er centrale i forhold til at klæde udøvere på til at kunne begå sig i åbent vand. I den forbindelse skal det også nævnes, at svømmeanlæg kan have en rolle i at sikre, at flere danske børn stifter bekendtskab med at bade i havet – hvilket hvert tredje barn i alderen fra 2-15 år ifølge en undersøgelse fra Friluftsrådet (2018) aldrig har prøvet.

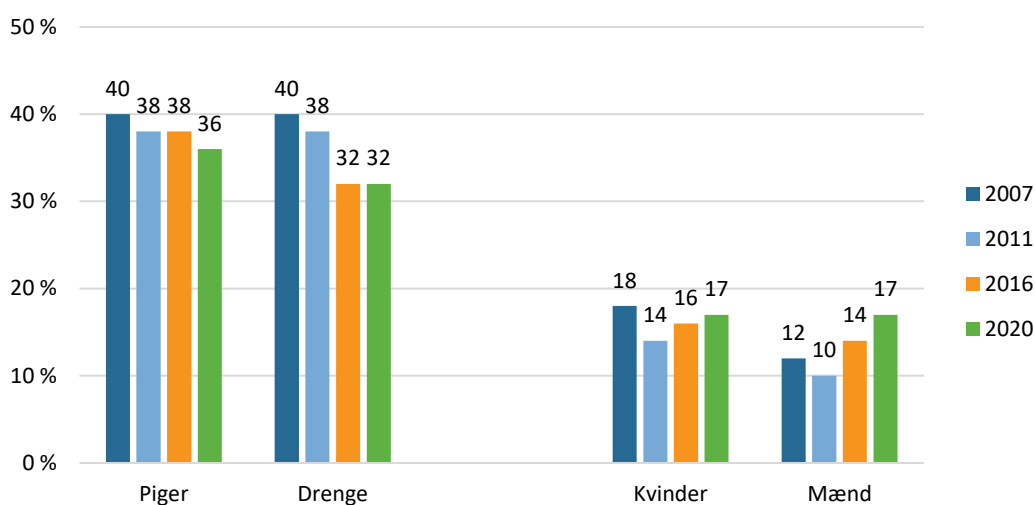
Udvikling fra 2007 til 2020

Fra 2007 til 2020 er andelen af børn, der dyrker svømning, faldet fra 40 pct. til 34 pct., mens deltagelsen blandt voksne er steget en smule – fra 15 pct. i 2007 til 17 pct. i 2020. Figur 2 og

3 herunder tegner et mere nuanceret billede af udviklingen fra 2007 til 2020 ved at se på udviklingen på tværs af køn og alder.

Figur 2 viser, at piger og drenge var lige aktive med svømning i 2007, mens piger er mere aktive med svømning end drenge i 2020. For både piger og drenge er der sket et fald i andelen af aktive siden 2007, og faldet har været større blandt drenge end piger (se figur 2). Blandt voksne var kvinder i 2007, 2011 og 2016 mere aktive med svømning end mænd, men forskellene er udvasket i 2020, hvor mænd og kvinder er lige tilbøjelige til at dyrke svømning. For både mænd og kvinder gælder, at andelen af aktive har været stigende siden 2011 (se figur 2).

Figur 2: Tilbagegang i andel svømmere blandt drenge, lille fremgang blandt mænd, pct.

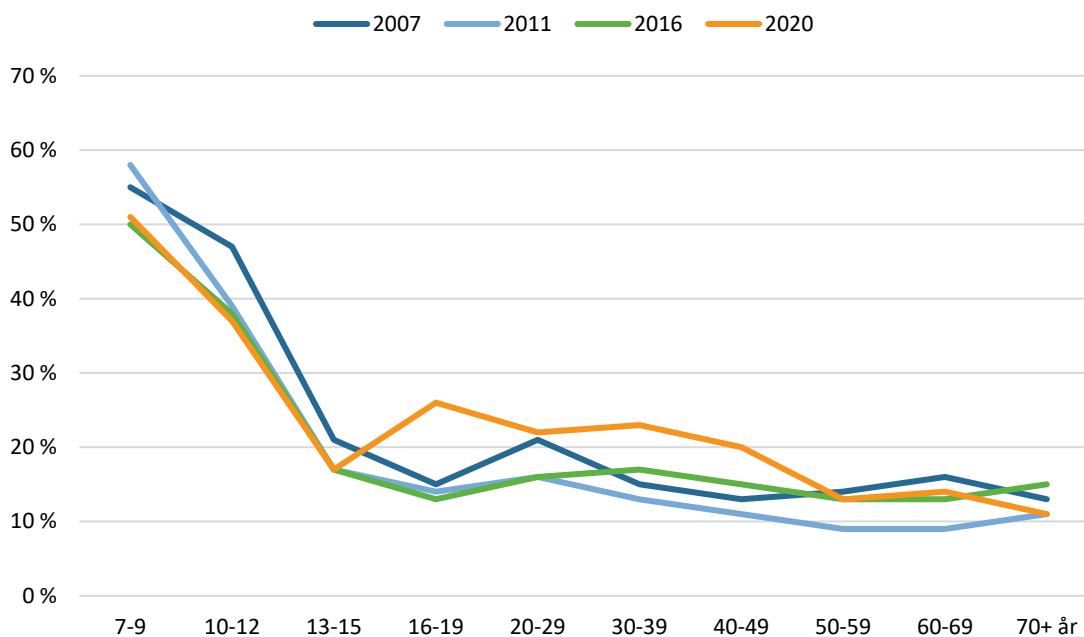
Figuren viser andelen svømmere fordelt på undersøgelsesår, børn og voksne (n 2007=6.134, n 2011=5.992, n 2016=7.135, n 2020=11.296). Kilde: Idan, 2007, Idan, 2011, Idan 2016 og Idan, 2020.

I del 2 er fokus på svømning i forskellige organiseringsregi – og herunder antallet af medlemmer i svømmeklubber/-foreninger. Heraf fremgår det, at antallet af medlemmer i svømmeklubber siden 2012 er steget (se evt. figur 16), mens deltagelsen blandt børn og voksne ifølge motionsvaneundersøgelsen henholdsvis er faldet og steget en smule. Forskellene i udviklingen kan blandt andet skyldes, at motionsvanerne undersøger svømmere på tværs af forskellige regi (f.eks. i forening og på egen hånd), mens medlemstallene i svømmeklubber alene omhandler svømning i foreningsregi. Dertil kommer, at der i perioden er sket en tilvækst i antallet af foreninger, som er medlem af Dansk Svømmeunion/DGI. Disse foreninger talte førhen ikke med i medlemsstatistikkerne, men i motionsvaneundersøgelserne. Det kan betyde en stigning i medlemstal i Dansk Svømmeunion gennem optagelse af flere foreninger, men ikke i andelen af danskere der svømmer.

På tværs af de fire motionsvaneundersøgelser (2007, 2011, 2016 og 2020) er andelen af aktive svømmere fordelt på aldersgrupper relativt ens (se figur 3). Flere end hvert andet barn mellem syv-ni år dyrker svømning, men allerede i 13-15 årsalderen er kun hvert femte barn aktiv med svømning. Selvom der er tale om et øjebliksbillede, og der skal tages forbehold herfor, vidner det om et stort frafald i børneårene. I undersøgelserne i 2007, 2011 og 2016 er

der relativt små udsving i andelen af aktive fra teenageårene til ældre over 70 år, mens der synes af være et fald i andelen der svømmere med stigende alder i 2020-undersøgelsen. Det skyldes ikke, at de ældre voksne over 50 år er blevet markant mindre aktive med svømning end tidligere, men nærmere at flere 16-49-årige i 2020-undersøgelsen end i de tidligere undersøgelser dyrker svømning.

Figur 3: Stort frafald fra svømning i børneårene, pct.

Figuren viser andelen svømmere fordelt på undersøgelsesår og alder (n 2007=6.134, n 2011=5.992, n 2016=7.135, n 2020=11.296). Kilde: Idan, 2007, Idan, 2011, Idan 2016 og Idan, 2020.

Ser man på medlemstallene fra svømmeklubberne, er der overensstemmelse i den forstand, at langt hovedparten af medlemmerne i svømmeklubber er børn og unge under 13 år. Som figuren indikerer, sker der et stort frafald fra svømning i teenageårene. Det store frafald har været undersøgt af Center for Ungdomsstudier (Nielsen, 2014), som peger på, at det især skyldes, at børn (og deres forældre) opsøger et medlemskab for at lære at svømme. Når børnene efter en sæson har erhvervet sig basale svømmefærdigheder, finder børn (og forældre) ikke længere et medlemskab relevant og mange stopper med foreningssvømning. Denne problematik beskrives yderligere i afsnittet omhandlerende svømmeklubber (se evt. del 2), og sidst i dette afsnit er fokus desuden på, hvorfor børn stopper med at dyrke svømning.

Sammenfattende kan man via sammenligningerne mellem 2007, 2011, 2016 og 2020 konkludere, at faldet i andelen af svømmere blandt børn primært bunder i, at færre drenge i 2020 dyrker svømning end i 2007 og 2011. Derudover viser sammenligningerne, at der sker et stort frafald fra svømning i overgangen fra barn til teenager, mens andelen af svømmere i 2007-, 2011- og 2016-undersøgelserne blandt voksne er relativt stabil fra 16-årsalderen. I den seneste undersøgelse i 2020 er der sket en stigning i andelen af svømmere blandt 16-49-årige, mens andelen af svømmere over 50 år er relativt stabil.

Svømmere baggrundskarakteristika

Selvom en relativ stor del af befolkningen dyrker svømning, er der alligevel en række særlige baggrundsforhold ved svømmere. Dette er i fokus i det følgende via den seneste undersøgelse af danskernes motions- og sportsvaner fra 2020. Det er ikke alle spørgsmål, som er stillet til børn, fordi de enten ikke har relevans (f.eks. afsluttet uddannelse eller beskæftigelse) eller er svære for børn at svare på. Derfor beskrives visse resultater kun for voksne over 16 år. Det er blandt andet tilfældet i tabel 1.

I tabel 1 er fokus indledningsvist på at beskrive voksne svømmere med baggrund i en række udvalgte baggrundsforhold. Fokus er på køn, alder, uddannelse og beskæftigelse. Under tabellen er angivet, hvordan den skal læses.

Tabel 1: Udvalgte baggrundsforhold hos svømmere, pct.

Andel svømmere i befolkningen (total)		17 pct.
Køn	Kvinder	17 pct.
	Mænd	17 pct.
Aldersgrupper	16-19 år	26 pct.
	20-29 år	22 pct.
	30-39 år	23 pct.
	40-49 år	20 pct.
	50-59 år	13 pct.
	60-69 år	14 pct.
	70 år+	11 pct.
Uddannelse (højest gennemførte) ⁶	Grundskole	15 pct.
	Gymnasie (eller erhvervsfaglig/specialarbejder uddannelse)	14 pct.
	Kort videregående	17 pct.
	Mellemlang videregående	20 pct.
	Lang videregående	26 pct.
Beskæftigelse	Under uddannelse	24 pct.
	Faglært/ufaglært arbejder	16 pct.
	Funktionær/selvstændig	20 pct.
	Uden for arbejde/på orlov/førtidspension	21 pct.
	Folkepensionist/efterlønsmottager	12 pct.

Tabellen viser udvalgte baggrundsvariable for svømmere (n=1.098). Tabellen viser andelen af aktive svømmere inden for de forskellige grupperinger. Eks.: Tabellen viser, at 26 pct. af alle 16-19-årige dyrker svømning, mens det er 22 pct. blandt 20-29-årige. 16-19-årige er således en smule mere tilbøjelige end 20-29-årige til at dyrke svømning. Kilde: Idan, 2020.

Der er ingen forskelle i andelen af mænd og kvinder, som er svømmere, mens voksne under 50 år i lidt højere grad end ældre over 50 år dyrker svømning. Det er dog væsentligt at nævne, at selvom deltagelsen falder med alderen, er svømning altså en aktivitet, som relativt mange ældre dyrker, og svømning er på den måde en aktivitet, som taler til folk i alle aldersgrupper

⁶ Folk under uddannelse er ikke medregnet, men indgår som selvstændig kategori under beskæftigelse.

I befolkningen er der en klar tendens til, at tilbøjeligheden til at være idrætsaktiv stiger med uddannelseslængde. Det gælder også i et vist omfang blandt svømmere. Folk med grundskole, gymnasie eller kort videregående uddannelse er lidt mindre tilbøjelige til at dyrke svømning end folk med mellemlang eller lang videregående uddannelse. I forhold til beskæftigelse er det interessant, at mange uden for arbejde/på orlov/førtidspensionister dyrker svømning. Det er en gruppe, som generelt har en lav idrætsdeltagelse.

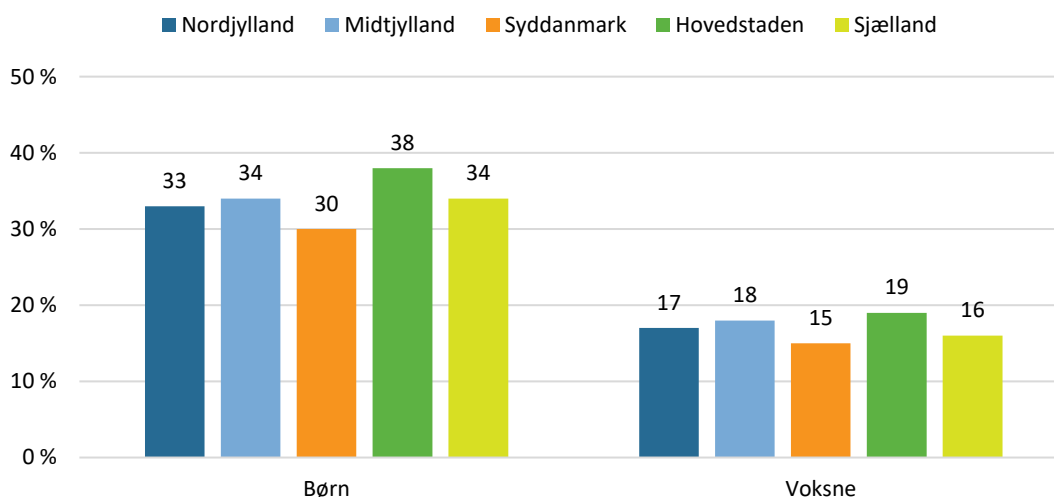
I forlængelse af ovenstående viser tal fra 2016-undersøgelsen af danskernes motions- og sportsvaner, at svømning er særligt udbredt blandt borgere, som har et oprindelsesland uden for Europa. Det er omvendt, når man ser på den generelle tendens til at dyrke idræt, som i mindre grad er udbredt blandt folk med oprindelsesland uden for Europa.

Variationerne på tværs af uddannelse, beskæftigelse og oprindelsesland indikerer således, at svømning i et vist omfang bryder nogle af de traditionelle deltagelsesmønstre ved at blive dyrket af nogle af de borgergrupper, som ellers hører til blandt de mindre aktive i befolkningen.

Regionale forskelle

På tværs af regioner er der visse forskelle i børn og voksnes tilbøjelighed til at dyrke svømning (se figur 4). Flest borgere, såvel børn som voksne, dyrker svømning i Region Hovedstaden, hvor det er henholdsvis 38 pct. af børnene og 19 pct. af de voksne. For både børn og voksne er deltagelsen i svømning lavest i Region Syddanmark, mens forskellene på tværs af de andre regioner er små.

Figur 4: Deltagelse i svømning og vandsportsaktiviteter er højest i Region Hovedstaden, pct.

Figuren viser andelen af svømmere fordelt på regioner (n børn = 1.498, n voksne = 1.186) Kilde: Idan, 2020.

Der er altså forskel i deltagelsen i svømning på tværs af regioner. Hvad forskellene skyldes, er svært præcist at angive. Fra undersøgelserne af danskernes motions- og sportsvaner ved vi, at børn særligt præges af forældres idrætsvaner. Er forældre aktive med svømning, kan det have en positiv indflydelse på børnenes tilbøjelighed til at dyrke svømning. Et andet

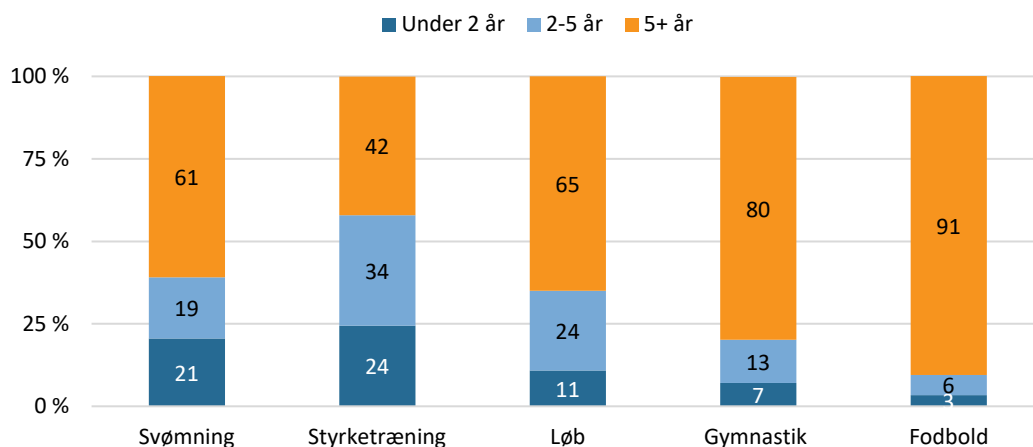
forhold, som kan have betydning, er udbuddet af svømmetilbud og svømmeanlæg i nær-området. Der er flere medlemmer i svømmeklubber i Region Hovedstaden end de andre regioner, men det er også her, hvor man finder flest borgere pr. anlæg. Til gengæld bor borgerne i Region Hovedstaden i gennemsnit tættest på en svømmefacilitet, mens det er borgerne i Region Nordjylland, som i gennemsnit har længst. Det er på den baggrund svært at pege på ét eller få forhold, som kan være med til at forklare forskellene, som nok nærmere skyldes en lang række forskellige forhold.

At dyrke svømning

I forlængelse af beskrivelserne af baggrundsforhold ved svømmere er fokus herunder på, hvordan svømmere dyrker svømning. Det gøres ved at se nærmere på en række forhold som deres erfaring med svømning, organisering, andre idrætter og træningshyppighed. Det er ikke alle forhold, som indgår i 2020-undersøgelsen, og derfor trækkes der i enkelte tilfælde på data fra 2016-undersøgelsen. Det gøres velvidende, at data er fire år gamle og beskriver status på daværende tidspunkt. Resultaterne skal tages med forbehold herfor, og derfor fremgår det eksplicit, når der trækkes på 2016-tal.

Først er fokus på svømmeres erfaring med at dyrke svømning. Det var et særligt fokuspunkt i 2016-undersøgelsen, mens det ikke indgik i 2020-undersøgelsen. Spørgsmålet om erfaring blev i 2016-undersøgelsen kun stillet til voksne, hvorfor børns erfaring med svømning ikke er beskrevet. I 2016 havde en stor andel af de voksne svømmere mange års erfaring (fem eller flere år, 61 pct.) med at dyrke svømning, men der fandtes også relativt mange svømmere med to eller færre års erfaring (21 pct.) (se figur 5). Knap hver femte (19 pct.) svømmer i 2016 havde således mellem to til fem års erfaring med svømning.

Figur 5: Udøveres erfaring inden for svømning og andre store voksenaktiviteter (2016-tal), pct.

Figuren viser udøveres erfaring med deres aktivitet fordelt på svømmere (n=572) og andre udvalgte aktiviteter. Kilde: Idan, 2016.

Sammenligner man svømning med en række af de andre store idrætsaktiviteter blandt voksne i 2016, så lignede svømmere til en vis grad voksne, der dyrkede styrketræning. Blandt voksne, der dyrkede styrketræning, fandt man også knap 20 pct., som havde relativ få års erfaring, mens løbere, gymnaster og fodboldspillere gennemsnitligt havde nogle flere

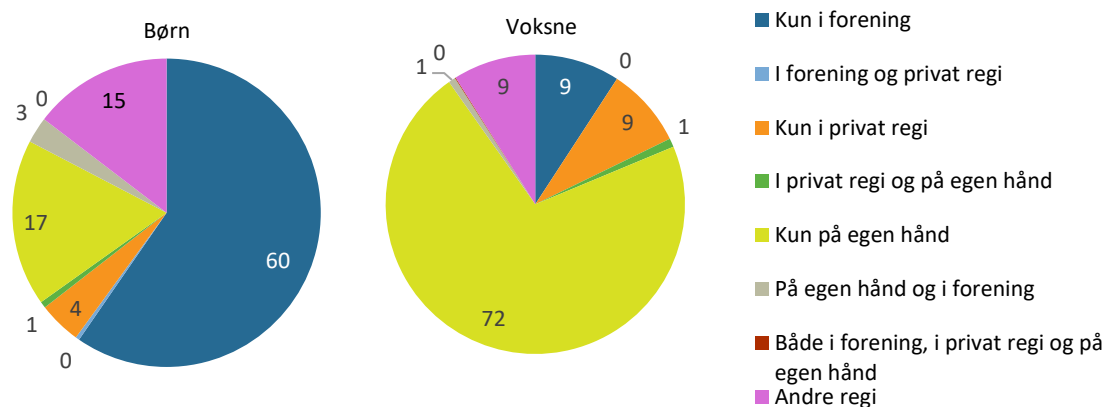
års erfaring. Den relativt store andel udøvere med få års erfaring (ca. 20 pct.) i 2016 indikerer, at en relativ stor andel voksne begyndte med disse aktiviteter i en sen alder. Det kan afspejle, at svømning (og styrketræning) er en ret tilgængelig aktivitet, som er let at få adgang til (f.eks. via svømmeclubber eller offentlig åbningstid), og som er relativ nem at udøve på motionsplan, og som man kan starte til sent i livet.

Organisering af svømning

Når det gælder organisering, er der stor forskel på, hvilke former børn og voksne dyrker svømning under. I det følgende er fokus på, hvilke former børn og voksne dyrker svømning under i *fritiden*, altså uden for skoletiden, mens de forskellige organiseringsformer er nærmere beskrevet i del 2.

For børn og unge er svømning overvejende noget, som forgår i svømmeclubber (dvs. idrætsforeninger). To ud af tre (65 pct.) børn fra 7-15 år, der dyrker svømning, er medlem af en svømmeclub. Nogle børn er aktive i flere regi samtidigt, hvilket fremgår af figuren herunder. Figuren viser, at seks ud af ti børn (60 pct.) kun dyrker svømning i en svømmeclub, mens yderligere 5 pct. dyrker svømning i en svømmeclub samtidig med, at de dyrker det i andre organisatoriske rammer (primært på egen hånd). Den næststørste organisatoriske ramme blandt børn er selvorganiseret svømning, som foregår på egen hånd. 17 pct. dyrker kun svømning på egen hånd (samlet set dyrker 23 pct. svømning på egen hånd). En mindre andel børn (4 pct.) angiver, at de kun dyrker svømning i privat regi. Endelig dyrker 15 pct. svømning i andre kombinationer end dem, der er angivet i figuren ('andre regi'). Det inkluderer blandt andet svømning i fritidshjem. Børnenes organisatoriske regi minder i høj grad om dem, som var gældende i 2016, hvor 60 pct. af børnene også udelukkende dyrkede svømning i forening.

Figur 6: Børn dyrker primært svømning i foreninger, mens voksne primært er aktive på egen hånd, pct.

Figuren viser svømmere, som har dyrket svømning i forening, privat regi og/eller på egen hånd, fordelt på børn og voksne (n børn = 1.498, n voksne = 1.168). Kilde: Idan, 2020.

Blandt voksne er billedet markant anderledes, og her angiver hovedparten (72 pct.), at de kun dyrker svømning på egen hånd, mens yderligere 2 pct. dyrker svømning på egen hånd

i kombination med andre regi. Relativt få voksne svømmere (9 pct.) angiver, at de kun dyrker svømning i en svømmeklub (samlet set dyrker 10 pct. svømning i en forening), mens lidt færre kun dyrker svømning i privat regi (9 pct.). Endelig dyrker 9 pct. af de voksne svømmere svømning i andre regi, herunder på arbejdspladsen eller i aftenskole. I forhold til 2016-undersøgelsen, er en større andel af svømmerne i 2020 kun aktive på egen hånd (fra 60 pct. til 72 pct.), mens færre andele er aktive kun i privat regi (fra 13 pct. til 9 pct.) og kun i forening (fra 16 pct. til 9 pct.).

I tillæg til ovenstående, som har afsæt i svømning i fritiden, skal det nævnes, at fire ud af fem kommuner tilbyder svømmeundervisning til alle elever i løbet af deres grundskoleforløb⁷ (Rasmussen et al., 2019). Svømning som skoleundervisning indgår ikke i motionsvaneundersøgelsen, som alene undersøger idrætsdeltagelsen i fritiden. Svømning som en del af skoleundervisning er, som nævnt ovenfor, beskrevet i del 2.

Andre idrætsaktiviteter

Svømmere er generelt aktive idrætsudøvere, og der er tendens til, at svømmere dyrker flere forskellige aktiviteter, end det er tilfældet blandt øvrige idrætsaktive. Det gælder både børn og voksne (se tabel 2).

I gennemsnit dyrker børn, der dyrker svømning, 4,9 forskellige idrætsaktiviteter regelmæssigt. Det er over halvanden idrætsaktivitet mere end de øvrige idrætsaktive børn. Samme billede gør sig gældende for voksne, hvor forskellen dog er noget større – voksne svømmere dyrker i gennemsnit tre aktiviteter mere end øvrige idrætsaktive. Det gennemsnitlige antal aktiviteter børn og voksne dyrker i 2020 er højere end i 2016 – især voksne svømmere har dyrket mange forskellige aktiviteter i 2020. Det høje antal aktiviteter i 2020 skal ses i lyset af coronanedlukningen, som lukkede ned for mange aktiviteter i perioder af året. Svømmeanlæg var eksempelvis lukket i perioder af året, og det kan have fået svømmere til at tage andre aktiviteter end svømning op i kortere eller længere perioder.

Tabel 1: Antal forskellige idrætsaktiviteter blandt svømmere og vandsportsaktive, gennemsnit

	Svømmere		Blandt øvrige aktive	
	Børn (7-15 år)	Voksne (+16 år)	Børn (7-15 år)	Voksne (+16 år)
Antal forskellige aktiviteter regelmæssigt inden for det seneste år	4,9	6,7	3,3	3,5

Tabellen viser antal idrætsaktiver, som børn og voksne har dyrket regelmæssigt det seneste år fordelt på svømmere og øvrige idrætsaktive (n børn = 1.498, n voksne = 1.187). Kilde: Idan, 2020

Der er visse forskelle i antallet af aktiviteter, som svømmere dyrker på tværs af køn og alder. De 13-15-årige svømmere dyrker i gennemsnit én aktivitet mere end de 7-9-årige, mens de 16-29-årige svømmere dyrker fire aktiviteter mere end voksne på 30 år eller derover. På

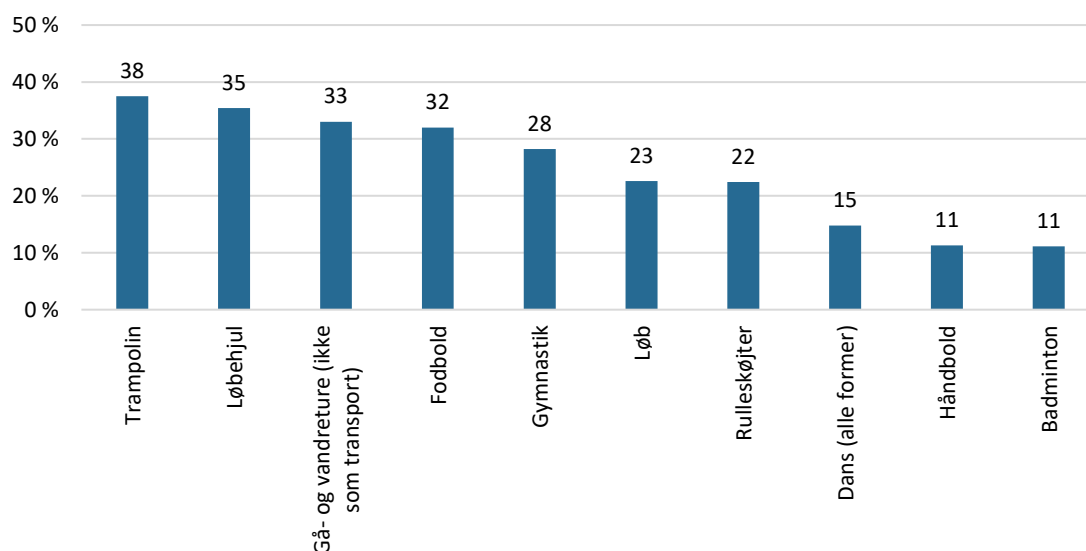
⁷ Undersøgelsen er baseret på en undersøgelse blandt 81 af landets kommuner – 64 af dem (79 pct.) tilbyder svømning som en del af undervisningsforløbet i grundskolen.

tværs af køn gælder, at de mandlige svømmere i gennemsnit dyrker en halv aktivitet mere end kvinderne.

Figur 7 og 8 herunder viser de ti største idrætsaktiver, som svømmere dyrker (udover svømning) for henholdsvis børn og voksne.

Overordnet set følger børn, som dyrker svømning, den generelle deltagelse i idrætsaktiviteter, men der er også mindre forskelle i aktivitetsvalg mellem svømmere og alle idrætsaktive. Fodbold er eksempelvis den næststørste aktivitet blandt alle børn (efter svømning), men blandt svømmere er den overgået af trampolin, løbehjul og gå- vandreture (ikke som transport). Ellers er det værd at nævne, at styrketræning er en forholdsvis stor aktivitet blandt børn og unge, men den kommer altså ikke i top ti blandt svømmere. Det hænger sammen med, at svømning især er udbredt blandt de yngre børn og unge, og at styrketræning særligt dyrkes af unge over 13 år.

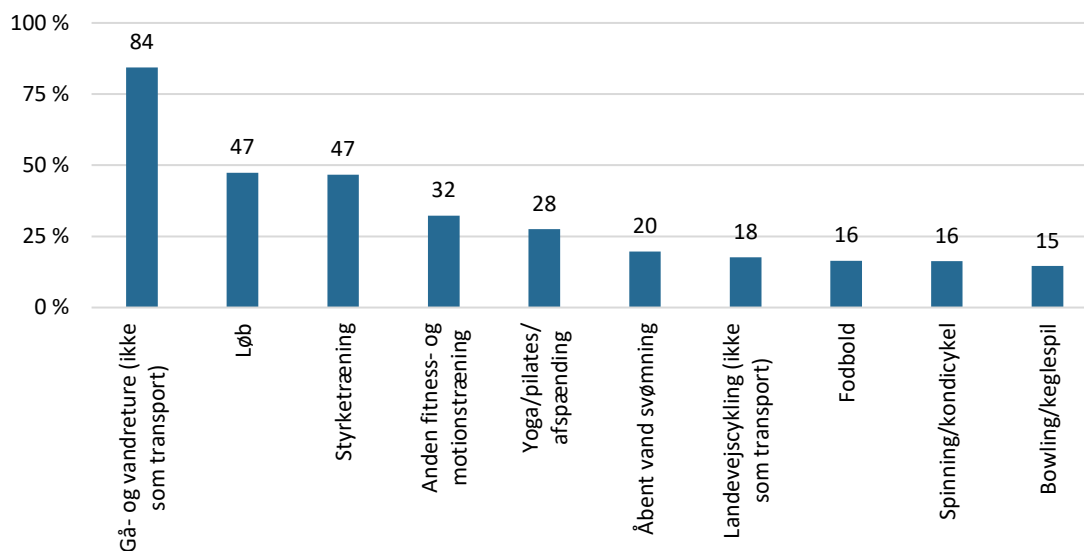
Figur 7: De ti mest dyrkede aktiviteter blandt børn, der dyrker svømning (ud over svømning), pct.

Figuren viser de ti største idrætter som svømmere dyrker sammen med svømning (rangeret efter andel aktive) (n=1.498). Kilde: Idan, 2020.

Blandt voksne svømmere er de tre mest udbredte aktiviteter gå- og vandreture, løb og styrketræning. De tre aktiviteter er de mest udbredt blandt alle idrætsaktive voksne, og i det hele taget er der størst tilslutning blandt svømmere inden for de aktiviteter, som er mest dyrket af voksne. Det er kun bowling/keglespil, som skiller sig ud ved at være noget mere dyrket af svømmere end i befolkningen generelt.

Figur 8: De ti mest dyrkede aktiviteter blandt voksne, der dyrker svømning (ud over svømning), pct.

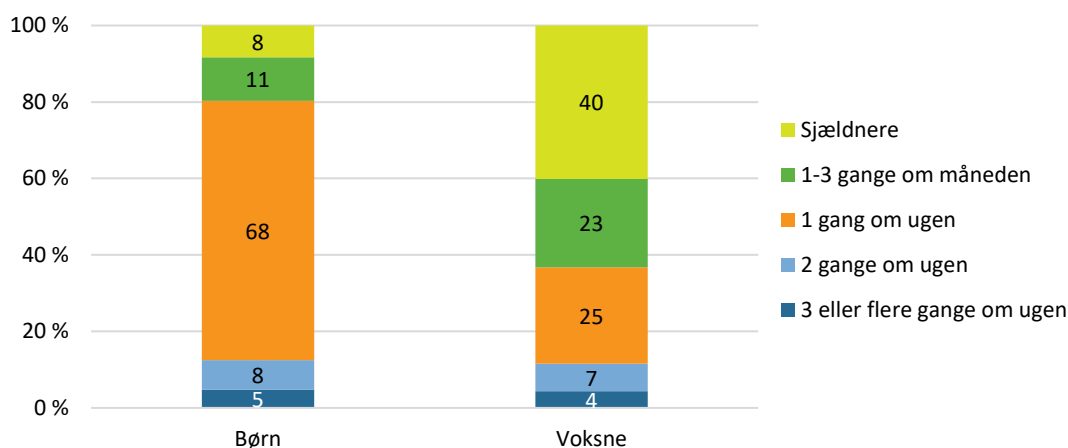

Figuren viser de ti største idrætter som svømmere dyrker sammen med svømning (rangeret efter andel aktive) (n=1.187). Kilde: Idan, 2020.

Træningshyppighed

Som det fremgår ovenfor, dyrker svømmere mange andre aktiviteter end svømning. Herunder er fokus på, hvor ofte svømmere dyrker svømning. Som det fremgår af figuren herunder, dyrker langt de fleste børn og voksne svømning en gang om ugen eller sjældnere (se figur 9). To ud af tre børn dyrker svømning én gang om ugen, hvilket for manges vedkommende formentlig sker i en svømmeclubs svømmeskole. Blandt voksne er to ud af tre aktive mindre end én gang om ugen, og mange voksne svømmere er altså relativt sjældent aktive med svømning. Der er også relativt få børn (13 pct.) og voksne (11 pct.), som er aktive to eller flere gange om ugen.

Figur 9: En stor andel af svømmerne er aktive én gang om ugen eller sjældnere, pct.

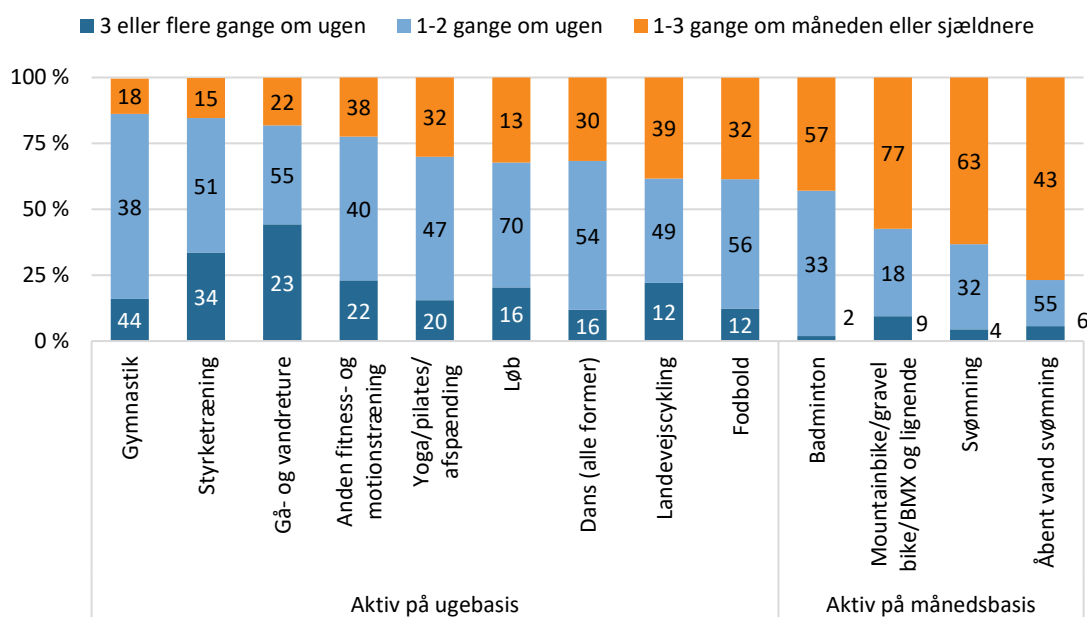

Figuren viser svømmeres træningshyppighed fordelt på børn (n = 1.498) og voksne (n = 569). Kilde: Idan, 2020.

Blandt børn er der ingen forskel mellem drenge og pigers træningshyppighed, mens at svømme to gange om ugen eller oftere er mest udbredt blandt de ældste børn. Samtidig er der dog også en stor del af de ældste børn, som er aktive sjældnere end en gang om ugen. Det vidner om en polarisering i træningshyppighed med stigende alder. Der er dog ikke tale om nogen ny tendens, da dette også var gældende i undersøgelsen i 2016. Blandt voksne er der ingen forskel mellem mænd og kvinder, mens at træne én gang om ugen er særligt udbredt blandt voksne på 40 år eller derover.

Figuren herunder viser træningshyppighed for de 13 største aktiviteter blandt voksne. Figuren er sorteret efter voksnes træningshyppighed. Til venstre i figuren befinder de aktiviteter, som kendetegnes ved, at hovedparten af de voksne udøvere er aktive flere gange om ugen. Disse aktiviteter kan kaldes for ugentlige aktiviteter og inkluderer gymnastik, styrketræning, gå- og vandreture, anden fitness- og motionstræning, yoga/pilates/afspænding, løb, dans, landevejscykling og fodbold. Til højre i figuren befinder de aktiviteter sig, som kendetegnes ved, at hovedparten af de aktive dyrker dem en-tre gange om måneden eller sjældnere. Disse aktiviteter er badminton, mountainbike/gravel bike/BMX og lignende, svømning og åbent vand svømning

Figur 10: Voksne svømmers træningshyppighed i sammenligning med andre idrætsaktiviteter, pct.

Figuren viser svømmers træningshyppighed blandt voksne inden for de 13 største voksenaktiviteter (n=6.917). Figuren er sorteret (fra højre til venstre) efter andelen, som dyrker aktiviteten 1-3 gange om måneden eller sjældnere. Kilde: Idan, 2020.

Der er selvfølgelig tale om en gennemsnitsbetragtning baseret på alle aktive inden for aktiviteterne, men som det fremgår af figuren, kendetegnes svømning i sammenligning med de andre aktiviteter ved, at en stor del af de aktive dyrker aktiviteten på månedsbasis.

I tillæg til ovenstående er voksne også blevet spurgt til, hvor meget tid de bruger på idræt/motion på ugebasis. Her viser det sig, at svømmere i gennemsnit bruger mere tid på sport og motion (på tværs af alle aktiviteter) end øvrige aktive, også selvom svømmere i gennemsnit kun er aktive med svømning én gang om ugen. Det hænger blandt andet sammen med, at svømmere i gennemsnit dyrker flere forskellige aktiviteter end idrætsaktive, der ikke dyrker svømning.

Som afrunding på afsnittene om andre idrætter og træningshyppighed skal det nævnes, at hverken børn eller voksne er spurgt om, hvilken idrætsaktivitet der er deres primære. En analyse viser dog, at to ud af tre børn, som dyrker svømning én gang om ugen, går til en anden idrætsaktivitet oftere, end de går til svømning. Samme billede gør sig gældende blandt voksne. Det viser, at mange svømmere har andre aktiviteter, som de dyrker oftere end svømning, og for en dels vedkommende vil svømning ikke være deres primære aktivitet. Det er dog ikke muligt præcist at angive, hvor stor en andel af svømmerne, som har en anden aktivitet som deres primære, men vurderet ud fra træningsfrekvens pr. uge er der tale om en betydelig del.

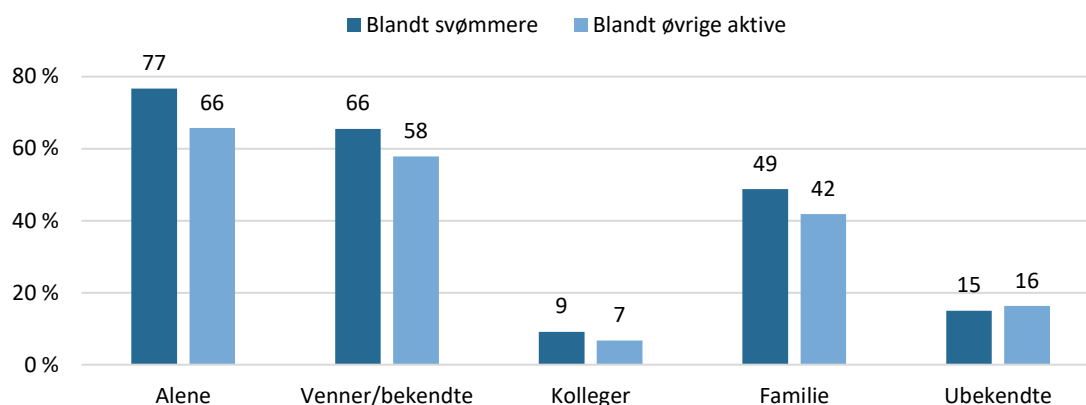
Idræt alene og i fællesskab

Som tidligere beskrevet, så dyrker børn og voksne svømning i forskellige organiseringsregi. Børn dyrker typisk svømning i en svømmeklub, mens voksne overvejende er aktive på egen hånd. Mens svømning i en svømmeklub typisk foregår i et fællesskab med andre klubmedlemmer, kan der være stor forskel på, hvordan idræt på egen hånd organiseres. Herunder, om aktiviteter dyrkes alene eller i en eller anden form for fællesskab.

Figur 11 herunder viser, hvem voksne svømmere dyrker idræt sammen med i sammenligning med andre idrætsaktive. Den sammenhæng og det selskab (om noget), man indgår i, behøver dog ikke altid at være det samme, og derfor har respondenterne kunnet give flere forskellige svar på spørgsmålet om, hvem de er sammen med, når de er aktive. Det har de fleste svømme og øvrige aktive gjort. Det skal bemærkes, at der er tale om, hvem svømmere og øvrige idrætsaktive *generelt* dyrker idræt sammen med – svaret går altså ikke direkte på, hvem de dyrker specifikke aktiviteter, og dermed svømning, sammen med.

Af figuren fremgår, at svømmere og øvrige idrætsaktive især dyrker idræt alene og/eller sammen med venner. Desuden fremgår det, at der er mindre forskelle mellem svømmere og øvrige aktive – svømmere dyrker i højere grad svømning alene, med venner/bekendte og familien.

Figur 11: Voksne svømmere dyrker primært idræt alene eller sammen med venner, pct.

Figuren viser, hvilke fællesskabsformer de aktive indgår i, fordelt på svømmere (n=1.187) og øvrige idrætsaktive (n=5.239). Kilde Idan, 2020.

Der er få forskelle mellem mænd og kvinder og på tværs af alder, når det gælder den sociale sammenhæng. Kvindelige svømmere dyrker i noget højere grad end mænd idræt med ubekendte, mens der i forhold til de andre sociale sammenhænge ikke er forskel. På tværs af alder gælder, at ældre svømmere over 60 år i højere grad end yngre dyrker idræt med ubekendte, mens de yngre svømmere under 30 år i højere grad end de ældre dyrker idræt med venner/bekendte.

Bevæggrunde for aktivitet

Som det blev vist ovenfor, er der forskel på, hvor hyppigt svømmere og andre idrætsaktive dyrker idræt. Nogle svømmere er eksempelvis aktive flere gange om ugen, mens hovedparten er aktive én eller få gange om måneden. Yderligere viser ovenstående analyser, at svømmere varierer mellem forskellige regi at være aktive i, og at de er aktive i en række forskellige sociale sammenhænge.

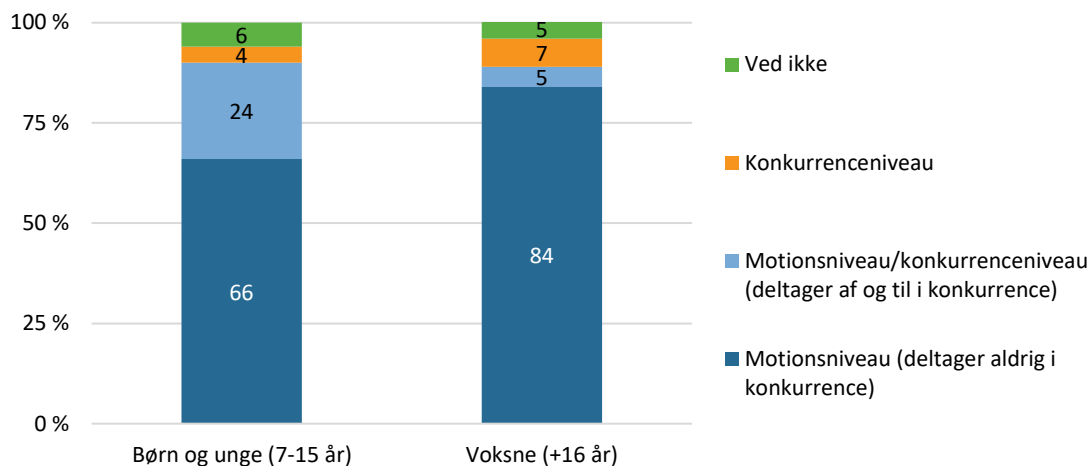
En del af variationen på tværs af hyppighed, organisatorisk regi og social sammenhæng er knyttet til de bevæggrunde, som svømmere har for at være aktive. Dette er i fokus herunder.

Indledningsvist er fokus på, hvordan svømmere ser sig i forhold til deres niveau. Der trækkes her på data fra 2016-undersøgelsen, da spørgsmålet om niveau ikke indgik i undersøgelsen i 2020. Tallene skal tages med forbehold herfor. I 2016-undersøgelsen blev børn og voksne bedt om at angive, om de dyrker svømning på motions- eller konkurrenceniveau.

Som figuren herunder viser, angav hovedparten af børnene i 2016, at de dyrkede svømning på motionsniveau (f.eks. er i færd med at lære at svømme), og at de aldrig deltog i konkurrence (se figur 12). Det kan eksempelvis være børn, som deltager i svømmeklubbens svømmeskole, hvor der ikke (ifølge deres vurdering) indgik et konkurrenceelement. Knap hvert fjerde barn angav i 2016 desuden, at de dyrkede svømning på motionsniveau, men af og til deltog i konkurrence. Få (4 pct.) angav, at de dyrker svømning på konkurrenceniveau. Når

det gjaldt voksne, så vurderede stort set alle i 2016, at de var på motionsniveau og aldrig deltog i konkurrence.

Figur 12: Børn og voksne dyrker overvejende svømning på motionsniveau (2016-tal), pct.

Figuren viser børn og voksnes vurdering af deres niveau, når de dyrker svømning – herunder, om de deltager i konkurrence eller ej. Fordelt på børn (n=1.132) og voksne (n=572). Kilde: Idan, 2016.

Blandt børn var der ingen forskelle mellem drenge og piger, mens der var en lille tendens til, at andelen, som var aktive på konkurrenceniveau, steg med alderen. Blandt voksne svømmere var unge mænd en smule mere tilbøjelige til at angive konkurrenceniveau, mens kvinder i højere grad vurderede at have motionsniveau.

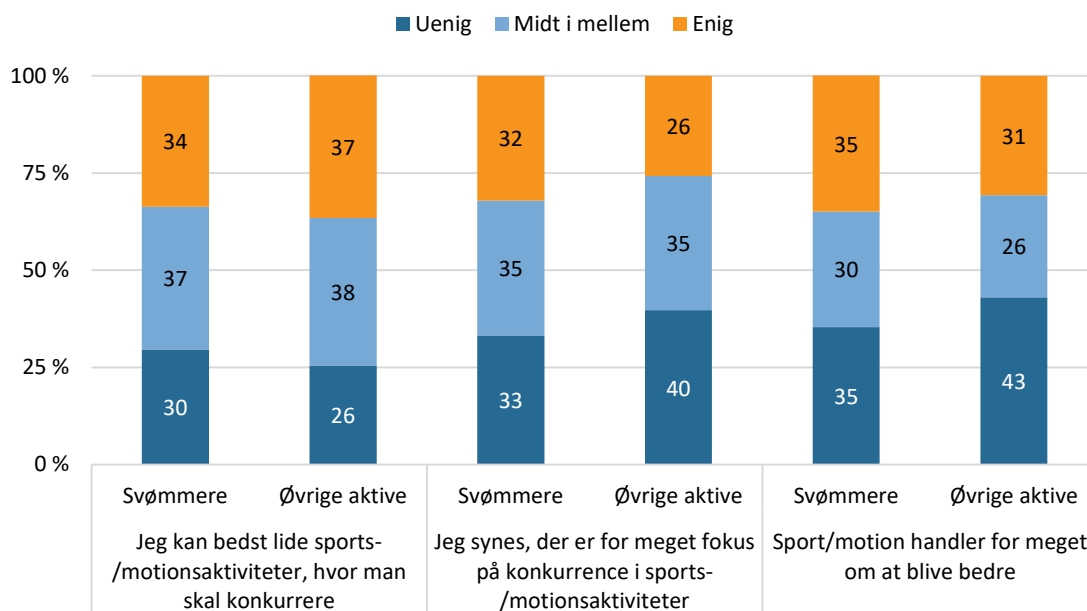
De ovenstående tal gjaldt alle regelmæssige svømmere uanset, om de var medlem i en forening eller var aktive på egen hånd. I del 2 beskrives svømning i svømmeklubber, hvor fokus også er på medlemmernes egen vurdering af deres niveau (se evt. figur 18). Her fremgår det, at langt de fleste børn såvel som voksne er aktive på, hvad der svarer til motionsniveau (enten deltager i svømmeskole eller er motionist). Desuden fremgår det, at det især er 13-18-årige, som er konkurrencesvømmere.

Tallene fra 2016-undersøgelsen og svømmeklubber indikerer således, at langt de fleste svømmere er aktive på motionsniveau. Med det in mente er fokus herunder på specifikke bevæggrunde blandt svømmere og øvrige idrætsaktive for at dyrke idræt, sport og motion. Som med spørgsmålet om social sammenhæng blandt voksne er der tale om svar, som går på børn og voksnes bevæggrunde for at dyrke idræt *generelt*, og altså ikke kun i forhold til svømning eller andre specifikke idrætsaktiviteter. De mulige bevæggrunde varierer på tværs af børn og voksne og præsenteres herunder.

Det er svært for børn at forholde sig til bevæggrunde for at være aktiv, og derfor er børn og unge blevet stillet overfor nogle relativt simple udsagn, som handler om, hvad de går op i, når de dyrker idræt, sport og motion. Som det fremgår af figuren nedenfor, er børn og unge delt i omtrent tre lige store grupper på de tre udsagn – det gælder både svømmere og øvrige idrætsaktive. Børn og unge er altså delt på spørgsmålene om, hvorvidt de bedst kan lide sports-/motionsaktiviteter, hvor man skal konkurrere, at der er for meget fokus på

konkurrence i sports-/motionskonkurrencer, og at sport/motion handler for meget om at blive bedre. Det er primært i forhold til de to sidste udsagn, at der er forskel mellem svømmere og øvrige idrætsaktive – en større andel øvrige idrætsaktive angiver, at de er uenige i, at der er for meget fokus på konkurrence og på at blive bedre.

Figur 13: Børn og unges fokus, når de dyrker idræt, sport og motion, pct.

Figuren viser børns holdning til en række udsagn om den/de idrætter, de går til fordelt på svømmere (n=1.347) og øvrige idrætsaktive (n=2.502). Kilde: Idan, 2020.

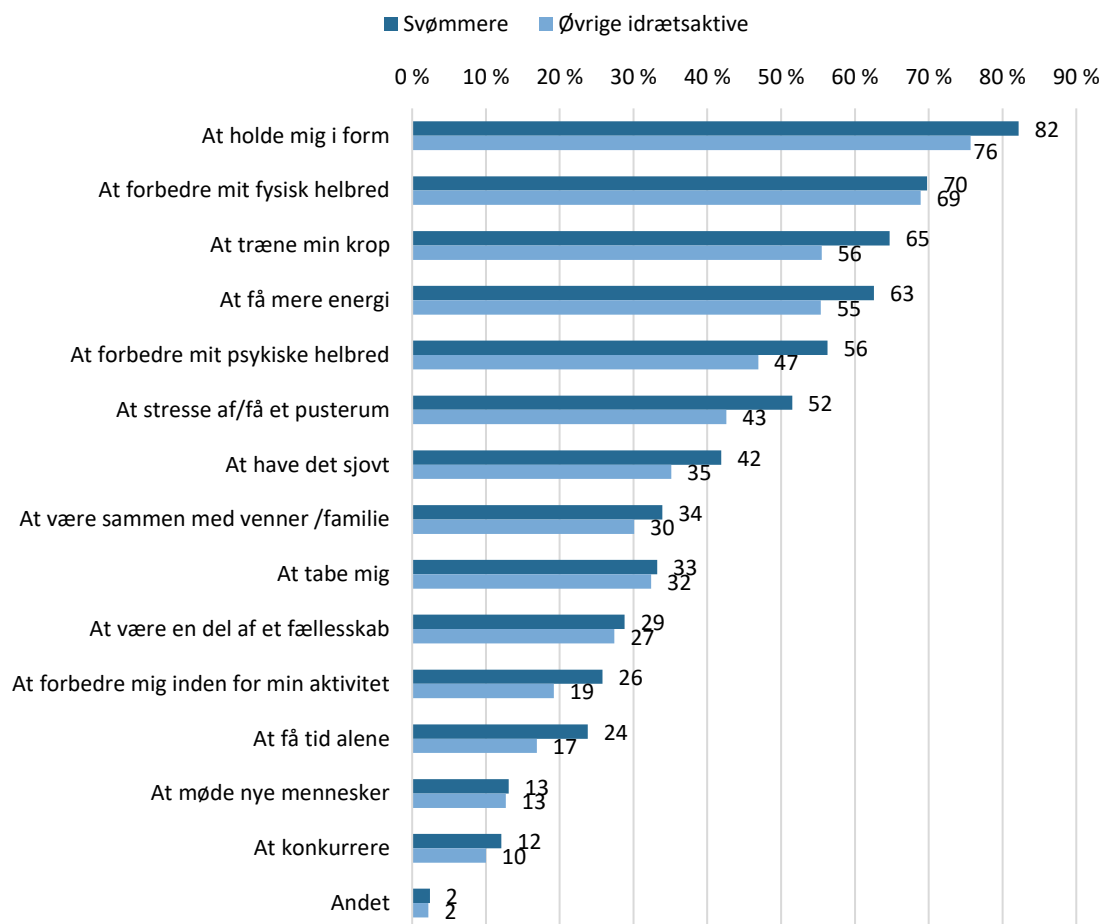
På tværs af køn er drenge mere optaget af (og synes om) konkurrence, mens det særligt er de ældre børn over 13 år, som kan lide aktiviteter, hvor man skal konkurrere. De ovenstående resultater kan nuanceres via 2016-undersøgelsen, hvor børn og unge blev stillet andre spørgsmål om deres beveggrunde for at dyrke idræt, sport og motion. Af 2016-undersøgelsen fremgår det, at børn og unge først og fremmest er optaget af at have det sjovt og være sammen med deres venner, når de dyrker idræt, sport og motion. Omvendt var der mindre fokus på at kunne konkurrere.

Voksne er som nævnt også blevet spurgt til deres beveggrunde for at være aktive. De voksne er blevet stillet flere og mere detaljerede spørgsmål end børnene, og voksnes beveggrunde viser sig da også at variere fra børnenes.

Som figur 14 viser, betoner svømmere og øvrige idrætsaktive overordnet set de samme forhold for at dyrke idræt, sport og motion. De tre øverste beveggrunde relaterer sig til sundhed i forhold til at holde sig i form, forbedre sit fysiske helbred og træne kroppen. Det er forhold, som svømmere i lidt højere grad end øvrige aktive betoner, hvilket indikerer, at sundhed er særligt væsentligt for folk, der dyrker svømning. De tre næste forhold relaterer sig til mental sundhed i form af at få mere energi, forbedre psykisk helbred og stress af/få et pusterum. Det er også forhold, som svømmere i noget højere grad end øvrige aktive betoner, hvilket kan indikere, at det er særligt vigtigt for svømmere (eller en særlig kvalitet

ved svømning). Ellers er det værd at nævne, at knap fire ud af ti svømmere peger på at have det sjovt, mens knap hver tredje svømmer angiver fællesskabet som en væsentlig bevæggrund. Det er også væsentligt at fremhæve, at relativt få svømmere og øvrige idrætsaktive angiver, at en væsentlig bevæggrund for dem er at kunne konkurrere. Det peger på – som det også fremgår af figur 12 – at svømning først og fremmest er en motionsaktivitet for voksne.

Figur 14: Voksnes bevæggrunde for at dyrke idræt, sport og motion, pct.

Figuren viser vægtning af forskellige bevæggrunde for at dyrke sport fordelt på svømmere (n=1.186) og øvrige idrætsaktive (n=5.239). Kilde: Idan, 2020.

På tværs af alder er det visse forskelle. Det er særligt voksne under 50 år, som angiver, at det er vigtigt for dem at træne kroppen, mens de lidt ældre i højere grad peger på at forbedre deres fysiske helbred. Sundhed er således vigtigt for både unge og ældre, men de yngre er optaget af at træne, mens de ældre i højere grad fokuserer på helbredet. At forbedre sig og konkurrere er særligt noget, som yngre voksne under 30 år betoner, mens det er de helt unge (16-19-årige) og ældre (60+ år), som særligt betoner at være en del af et fællesskab. Når det kommer til de 20-60-årige, er det interessant, at den gruppe i forhold til yngre og ældre voksne, i noget højere grad betoner at få mere energi, at stress af/få et pusterum og forbedre psykisk helbred. Alderen fra 20-60 år er for mange forbundet med en

travl hverdag med uddannelse, arbejde, familie og venner, og idræt, sport og motion kan her være et sted, hvor man kan slappe af og lade op.

Hvorfor stopper børn med at dyrke svømning?

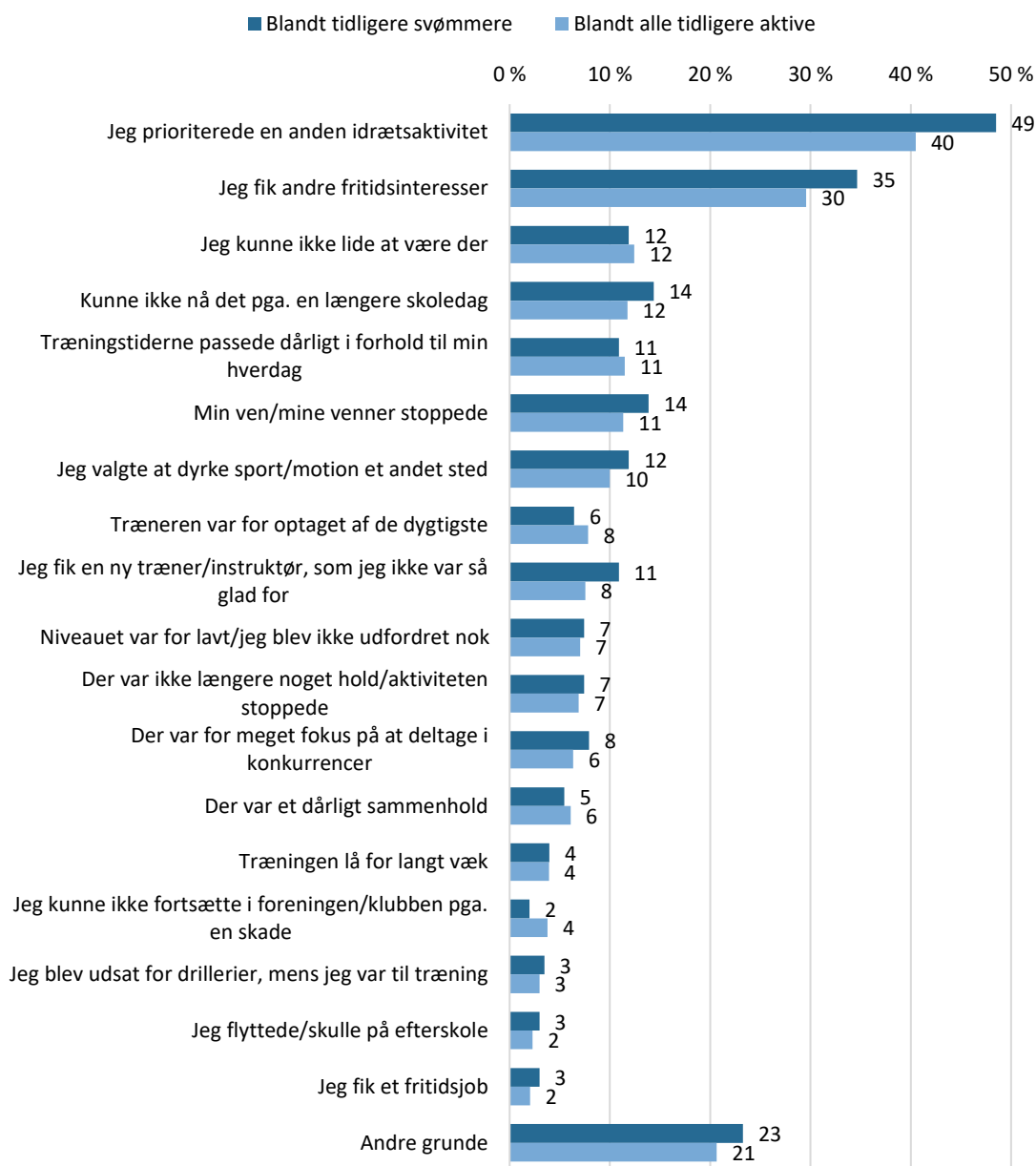
Afslutningsvis er fokus på et overblik over, hvorfor børn stopper med at dyrke idræt, sport og motion. Overblikket er baseret på data fra 2016-undersøgelsen, hvor børn og unge, som var stoppet med at dyrke idræt, blev spurgt til, hvorfor de stoppede. 2016-undersøgelsen indikerer, at det er ret normalt, at børn og unge stopper til en idrætsaktivitet, og i undersøgelsen var det således hvert fjerde barn, som angav, at de inden for det seneste år var stoppet med en eller flere idrætsaktiviteter. Selvom børnene stoppede til en aktivitet, var de ikke nødvendigvis inaktive. De kunne begynde til en ny aktivitet eller fortsætte med andre aktiviteter, som de allerede dyrkede.

I 2016-undersøgelsen var svømning den aktivitet, som flest børn og unge angav at være stoppet til inden for det seneste år. Det skyldes blandt andet, at svømning også i 2016 var en stor børneaktivitet, og at 'potentialer' for frafald derfor var stort. To af de andre store børneaktiviteter i 2016 – fodbold og gymnastik – tegnede sig således også for en stor del af frafaldet, men dog ikke i helt sammen grad, som det var tilfældet for svømning. Dermed indikerer tallene fra 2016, at der er en særlig tendens til frafald fra svømning blandt børn.

Figur 15 herunder viser, hvilke årsager der ligger til grund for, at børn stoppede med en eller flere idrætsaktiviteter, heriblandt svømning, inden for det seneste år. Der skal derfor tages forbehold for, at svømmerne kan være stoppet til flere aktiviteter, og at svarene derfor i visse tilfælde ikke kun dækker over svømning. I figuren er svarene fra alle børn, som er stoppet med en aktivitet inden for det seneste år medtaget.

Overordnet set pegede svømmere på de samme forhold, som alle andre børn, der var stoppet til en aktivitet. Den væsentligste årsag ifølge børnene selv var, at de prioriterede en anden idrætsgren eller fik andre fritidsinteresser. Disse forhold var mere udtalte blandt børn, som var stoppet til svømning, end andre tidligere aktive. Ud over de to primære årsager følger en lang række årsager, som relativt få tidligere svømmere/tidligere aktive med andre aktiviteter angav som årsager.

Figur 15: Årsager til, at børn stopper med en aktivitet (2016-tal), pct.

Figuren viser, hvorfor børn er stoppet med en aktivitet inden for det seneste år. Figuren viser tal for børn, som er stoppet med svømning (n=202) og alle børn, som er stoppet med en aktivitet (n=741). Kilde: Idan, 2016.

Problematikken om frafald fra svømning blev i 2014 undersøgt af Center for Ungdomsstudier (Nielsen, 2014). Undersøgelsen peger på en række forhold, som bidrager til at udvide forståelsen for, hvorfor børn stopper med svømning. Undersøgelsen blev foretaget for Dansk Svømmeunion og fokuserer på foreningssvømning, som også er det regi, som børn primært dyrker svømning i.

Ifølge undersøgelsen fra Center for Ungdomsstudier er en af baggrundene for det store frafald blandt børn, at mange børn (og deres forældre) opsøger et foreningsmedlemskab for at lære at svømme (Nielsen, 2014). Blandt børn – og nok særligt deres forældre – opfattes det

som vigtigt, at børn lærer at svømme. Det behov har svømmeklubber rundt om i landet haft stor succes med at imødekomme ved at arrangere svømmeskoler, hvor børn over et relativt kort forløb lærer at svømme/øger deres evner til at begå sig i vand.

Undersøgelsen viser – på linje med tallene i 2016-undersøgelse – at der sker et stort frafald fra svømning fra omkring 11-årsalderen (Nielsen, 2014). En af de centrale forklaringer på frafaldet er ifølge undersøgelsen, at børn og deres forældre primært ser svømning som en aktivitet, som børn skal tillære sig ved at gå til det i en kortere periode.

Er ønsket at fastholde flere medlemmer, så peger undersøgelsen på, at der er behov for et holdningsskifte således, at svømning også bliver opfattet som noget, man kan gå til over længere tid – og også når man har lært at svømme. Undersøgelsen peger desuden på, at bedre sammenhold mellem deltagerne på de enkelte hold, øget kendskab/interaktion med træneren og sociale tiltag uden for svømmehallen kan være med til at øge fastholdelsen. Det er nogle af de forhold, som knytter an til de væsentligste forhold hos børn for at dyrke idræt, såsom at have det sjovt, være sammen med venner og have engagerede trænere (se f.eks. Pilgaard og Rask, 2016).

Fokus på udvalgte udøvergrupper

Den ovenstående gennemgang har haft afsæt i undersøgelsen af danskernes motions- og sportsvaner med henblik på at angive omfanget af svømmere i den danske befolkning samt identificere nogle overordnede tendenser ved svømmere. Fokus har kun været på svømmere, fordi andre aktiviteter, som foregår i svømmeanlæg, i begrænset omfang er repræsenteret i undersøgelsen.

I det følgende bredes fokus ud ved at se på udvalgte udøvergrupper og aktiviteter, som ikke kun tæller svømning, men også andre aktiviteter. Udvalgelsen af udøvergrupper er sket efter dialog med Dansk Svømmeunion, Danske Svømmebade og Lokale og Anlægsfonden og med afsæt i en stor spørgeskemaundersøgelse, som er blevet sendt til alle svømmeanlæg i Danmark. Fokus har været på at udvælge udøvergrupper, som udgør en relativ stor del af gæsterne i svømmeanlæg, samt grupper, som der er begrænset viden om. De udvalgte grupper er læringssvømmere, motionssvømmere, deltagere på holdtræning og lege/badegæster. Herunder er indledningsvist en kort beskrivelse af de fire grupper:

- Den første udøvergruppe er læringssvømmerne, som er en ret bred gruppe. Læringssvømning kan have forskellige formål, som spænder fra at tillære sig evner til at begå sig i vand til at dygtiggøre sig inden for specifikke stilarter. Læringssvømning styres typisk af en træner/instruktør.

Læringssvømning finder sted i alle aldersgrupper, og de fleste danskere har på et tidspunkt i deres liv fået undervisning i svømning. For langt de flestes vedkommende finder de første erfaring med læringssvømning sted, før man er fyldt 11 år. Læringssvømning er altså især udbredt blandt børn og unge, og det sker overvejende i grundskolen eller i svømmeklubber. Læringssvømning tilbydes også til

voksne af foreninger eller svømmeanlæg, men det fylder mindre i det samlede billede.

- Den anden udøvergruppe er motionssvømmerne, som også udgør en stor del af gæsterne i landets svømmeanlæg. Som figur 12 viste, er 84 pct. af alle voksne svømmere motionistsvømmere. Blandt børn og unge angiver 66 pct., at de aldrig deltager i konkurrence (se evt. figur 12), men mange af disse deltager i svømmeskolen og er nærmere læringsvømmere end motionister. Derfor er der i beskrivelserne også taget afsæt i voksne, når fokus er på motionsvømmere.

Motionssvømning foregår primært på egen hånd i den offentlige åbningstid, men kan også foregå i svømmeklubber. Det primære motiv for motionsvømmere er sundhed og fysisk velvære, og selvom voksne svømmere typisk kun er aktive på egen hånd (se evt. figur 6), motionerer de fra tid til anden også sammen med andre (se evt. figur 11).

- Den tredje udøvergruppe er deltagere på vandtræningshold. Der findes mange forskellige vandtræningshold, og i analysen er fokus overvejende på holdtræning for ældre personer med større eller mindre fysiske skavanker.

Deltagerne på vandtræningshold fylder mindre i det samlede antal gæster i svømmeanlæg, men holdene er vigtige, blandt andet fordi de understøtter motion og bevægelse blandt ældre borgere med funktionsnedsættelse. Holdene kan blandt andet være arrangeret af svømmeklubber eller svømmeanlæg og styres af en træner/instruktør.

- Den fjerde og sidste udøvergruppe er bade- og legegæster. Denne gruppe udgøres typisk af familier med voksne og børn. Badning og leg fylder meget i svømmeanlæg, også selvom der ikke findes et decideret morskabsbassin i anlægget. Badning og leg kan nemlig også foregå i en mindre del af et 25 meter bassin eller 50 meter bassin.

Badning og leg foregår på egen hånd, og for mange handler det om at have det sjovt samtidigt med, at man er aktiv.

I bestræbelserne på at komme tættere på, hvad der kendetegner de fire grupper, trækkes på interviews med videnspersoner og udøvere. Videnspersoner er især anvendt til at belyse læringsvømmere, mens interviews med udøvere er anvendt i forhold til de tre andre grupper⁸. Interviews med udøvere er blevet gennemført i syv forskellige svømmeanlæg i forbindelse med deres besøg i svømmeanlæggene. Udøverne blev tilfældigt udvalgt, og det

⁸ Baggrunden for at anvende videnspersoner i forhold til læringsvømmere er, at fokus særligt var på børn og unge. Det er mere ressourcetræende at interviewe børn og unge, og derfor blev det af ressourcemæssige hensyn valgt at fokusere på videnspersoner. I forhold til de tre andre grupper er foretaget interview med voksne udøvere.

var frivilligt at deltage. Interviews blev typisk gennemført ved indgangspartiet og tog ca. ti minutter. I alt 114 udøvere blev interviewet.

I interviews med videnspersoner og udøvere træder temaerne 'plads til at være aktiv' og 'det sociale fællesskab' frem som særligt vigtige, og fokus er derfor på disse temaer i den nedenstående analyse. Temaet 'plads til at være aktiv' går særligt på forhold relateret til aktiviteten, mens temaet 'det sociale fællesskab' særligt omhandler det sociale aspekt i forbindelse med aktiviteten. Selvom der er forskel på betydningen og betoningen af de to temaer på tværs af grupperne, er det temaer, som er væsentlige for alle grupperne. Til at illustrere dette anvendes i analysen en række udvalgte citater fra interviews med udøvere (gælder dog ikke ift. læringsvømmere, hvor der er anvendt interviews med videnpersoner).

Læringsvømmere

Læringsvømmere udgør en stor del af gæsterne i svømmeanlæg i Danmark. Som en del af undersøgelsen blandt svømmeanlæg i Danmark er ledere og ansvarlige blevet bedt om at vurdere deres anlægs egnethed til en række aktiviteter. Heraf fremgår, at læringsvømning (dvs. svømmetræning/-undervisning) er en af de aktiviteter, som anlæggene egner sig bedst til. Samme konklusion kommer Niras (2018) til i deres undersøgelse af fire velfungerende svømmeanlæg. I det følgende beskrives med afsæt i dimensionerne 'plads til at være aktiv' og 'det sociale fællesskab', hvad der kendetegner gode svømmeanlæg til læringsvømning.

Plads til at være aktiv

Det første tema er 'plads til at være aktiv'. Ifølge Niras-undersøgelse kendetegnes velegnede svømmeanlæg til læringsvømning ved at skabe trygge og behagelige rammer for svømmerne (Niras, 2018). Samme forhold peger videnpersoner fra DGI og Dansk Svømmeunion på. Det fremhæves også, at det er vigtigt at kunne tilpasse rammerne i takt med, at udøverne bliver bedre til at svømme. Det kan være med til at udfordre svømmerne og udvikle deres svømmeevner.

Videnpersoner forklarer, at læringsvømning fungerer godt i rektangulære bassiner. Det kan være i et 25 meter bassin eller i et decideret undervisningsbassin. For nye svømmere kan et 25 meter bassin virke stort, uoverskueligt og farligt, og derfor kan det være godt at adskille anlægget i en række mindre zoner. I 25 meter bassiner kan læringsvømning foregå på tværs (f.eks. for begyndere) eller på langs (f.eks. for de mere øvede), mens 50 meter bassinet for mange nybegyndere vil være for langt. Det kan en justerbar skillevæg ændre på, og dermed kan 50 meter bassiner (især i den lave ende) også anvendes til læringsvømning (hvis det dog ikke er for koldt).

I svømmeanlæg kan der være mange udøvere og flere aktiviteter i gang på samme tid. Det kan skabe udfordringer for trænere/instruktører i forhold til at instruere udøvere. I bestræbelserne på at mindske afstand fra trænere/instruktør til udøvere, kan det være en begrænsning, hvis der ikke er gangpassage hele vejen rundt om et bassin. F.eks. hvis den ene side ligger langs et vinduesparti. Der kan selvfølgelig være andre årsager til, at et bassin

ligger langs et vinduesparti, men det kan altså være en udfordring set fra et læringsperspektiv.

Adgang til flere bassiner er en stor fordel, da flere bassiner kan understøtte, at svømmerne kan være i bassiner, som passer til deres niveau. F.eks. kan et undervisningsbassin med lavere dybde være velegnet for nye svømmere, som undervejs i træningen har behov for tryghed og hvile, mens de mere erfarne svømmere kan svømme på langs i det større bassin.

Konkret nævner videnpersoner, at særligt vanddybde, vandtemperatur og lufttemperatur er vigtige forhold, når det kommer til at skabe trygge rammer. At kunne bunde – eller alternativt have kort distance til et hvil ved kanten – og være varm er afgørende i forhold til at skabe tryghed. Ifølge Members First-undersøgelsen, som gennemføres af Dansk Svømmeunion blandt deltagere på svømmeskoler i udvalgte svømmeklubber, er der overvejende tilfredshed med de tre forhold blandt deltagerne. Mindst tilfredshed er der med vandtemperaturen, som knap hver tredje (30 pct.) vurderer er for kold. Det er særligt de yngre børn (4-7 år), som oplever dette.

Når det gælder faciliteten og de fysiske rammer, handler det derfor først og fremmest om at kunne skabe trygge rammer og løbende kunne tilpasse omgivelserne til den enkelte udøvers niveau. De muligheder er alt andet end lige bedre i anlæg, hvor der findes flere bassiner, som klubber eller skoler kan råde over til læringssvømning.

Det sociale fællesskab

Det andet tema er det sociale liv i forbindelse med eller forlængelse af aktiviteter i svømmeanlæggene.

Selvom læringssvømning typisk foregår på hold, er svømning overvejende en individuel aktivitet. Når holddeltagerne er aktive i vandet, er det ofte svært at kommunikere deltagerne imellem. Typisk veksler undervisning mellem, at trænere/instruktører giver instrukser, og at svømmerne svømmer af sted på egen hånd.

Det sociale liv (eller mangel herpå) italesættes ifølge undersøgelser som en udfordring blandt deltagere på svømmeskolen: For det første viser frafaldsundersøgelsen fra Center for Ungdomsstudier, at der er mangel på socialt liv i svømmeklubber, og ifølge undersøgelsen er det en af de primære årsager til, at børn stopper med at gå til svømning. For det andet viser tal fra Members First-undersøgelsen blandt medlemmer i svømmeklubber, at medlemmerne har en meget neutral holdning til mulighederne for socialt liv, og det synes ikke at være noget, som spiller en særlig rolle for medlemmerne.

En mulig årsag til, at det sociale liv i svømmeklubberne er udfordret (ikke spiller en større rolle), kan være, at der er få egnede steder i anlæg til det sociale liv. Ifølge undersøgelsen blandt svømmeanlæg er det langt fra alle svømmeanlæg, som har faciliteter i form af klublokaler eller cafeområde, der kan rumme det sociale liv (se evt. del 3). I forhold til at understøtte det sociale liv (også i svømmeklubber) kan det være relevant med øget fokus

på lokaler hertil. Egnede lokaler gør det dog ikke alene, og det vil også være nødvendigt med tiltag og prioritering af det sociale liv f.eks. i svømmeklubber.

Motionssvømning

Motionssvømning er særligt udbredt blandt voksne, og en stor del af de voksne gæster er motionssvømmere. Det er derfor en central aktivitet, og langt de fleste anlæg i Danmark egner sig i høj grad hertil (se evt. del 3). Motionssvømning foregår overvejende på langs af bassinerne, og det er der altså gode muligheder for i de fleste svømmeanlæg i Danmark.

Sammen konklusion kommer Niras-undersøgelsen (2018) til med baggrund i undersøgelsen af fire velfungerende svømmeanlæg. Motionssvømning er ifølge undersøgelsen faktisk dén aktivitet, som anlæggene egner sig bedst til.

Plads til at være aktiv

I interviews med motionssvømmere træder en række forhold frem, der præciserer, hvad der gør anlæg velegnede hertil.

Mens der i forbindelse med læringssvømning var fokus på vanddybde og tilpasning af bassinerne, så er fokus hos motionssvømmerne på at kunne svømme på langs uforstyrret. Derfor handler det for motionssvømmerne først og fremmest om at have plads til deres aktivitet. Tre citater illustrerer dette:

"Jeg kommer i det her anlæg, fordi det er forholdsvis småt, og fordi det ikke er overfyldt med mennesker. Jeg har tit svømmet i svømmehaller, hvor man svømmer zigzag, og det behøver man ikke her. Det er ikke det mest moderne sted, men det er lige meget, når bare der er plads til at svømme baner." (Mand i 50'erne)

"Vi svømmer om morgenen, fordi der er god plads på det tidspunkt. Men kommer man fra kl. 10-14, hvor det er gratis for pensionister, så er der ikke så god plads. Mange står på bunden og snakker, så man kan ikke svømme så frit i det tidsrum." (To kvinder i 60'erne)

"Der er sjældent ret mange i svømmehallen. Det er godt, for så er der plads til de aktiviteter, som vi gerne vil lave." (Tre kvinder, 19 år)

De ovenstående motionssvømmere er vante brugere, og de er meget opmærksomme på at komme i anlæg eller tidsrum, hvor der er god plads. Det er ønsket om at kunne svømme uforstyrret, som motionisterne er optagede af. En del motionister, som manden i 50'erne udtrykker det, giver gerne afkald på moderne rammer for at få plads til at svømme.

Det store fokus på at vælge det rette anlæg eller tidspunkt hænger selvfølgelig sammen med, at motionssvømning (modsat læringssvømning) typisk foregår på egen hånd, og at antallet af svømmere i en bane ikke er kontrolleret/tilpasset, som det er på et hold. Derfor kan det være nødvendigt med overhalinger, eller der kan opstå kø, og det forstyrrer motionssvømmernes oplevelse. Motionssvømmerne, som deler baner, kender typisk heller ikke hinanden, har ikke samme tempo og kender ikke nødvendigvis til regler om overhaling mv.

Netop tilstedeværelsen af (for mange) andre gæster var ifølge Niras-undersøgelsen (2018) det forhold, som flest brugere i de fire anlæg oplevede som begrænsende for deres aktivitet. Det synes især at gælde motionssvømmere.

En af måderne at håndtere problematikken på er at definere hastigheder i baner (crawl-bane, hurtigbane, motionsbane eller lignende). Det kan være med til at minimere antallet af overhalinger og kø, når svømmerne har omtrent samme tempo. Men hvornår pladsen i banerne er trang er meget individuelt. For nogle kan fire-fem svømmere i en bane opfattes som for mange, mens det for andre vil føles som god plads. På sammen måde kan der være forskellige opfattelser af, hvornår man svømmer hurtigt.

Motionsvømmerne kommer for at svømme på langs, men der er også mange, som gør brug af andre bassiner og tilbud i svømmeanlæg. To citater illustrerer dette:

”Jeg kommer herud for at svømme og få motion. Men også for velvære. Jeg bruger altid sauna og koldtandsbassin. Det giver mig en god oplevelse, så jeg kan koble af.” (Mand i 30’erne)

”Vi har svømmet sammen hver onsdag i 30 år. Når vi er færdige med at svømme, går vi ind i det varme bassin, hvor vi trækker hinanden rundt i vandet og giver massage. Det er ugens højdepunkt for os.” (To kvinder i 60’erne)

Det handler for en del motionsvømmerne altså ikke kun om at have adgang til svømmebassinet, men også andre bassiner og sauna. Det giver velvære, som for mange også er et centralt element.

Udfordringen med at være begrænset af andre gæster er derfor heller ikke kun knyttet til pladsen i banebassinet. En gruppe ældre motionsvømmere fortæller, at de sørger for at komme i de tidsrum, hvor børnefamilier ikke kommer. Ifølge dem optager børnefamilierne meget plads i omklædningen, og de larmer i bassinområdet. Og det forstyrrer deres svømme- og velværeoplevelse.

En måde at håndtere denne udfordring på er at afsætte visse åbningstider til særlige målgrupper. Det er i nogle anlæg eksempelvis gjort i forhold til pensionister, som i udvalgte tidsrum tilmed kan komme gratis. I de tidsrum kan pensionisterne være sikre på, at de ikke skal dele anlægget med børnefamilier.

Det sociale fællesskab

For en stor del af motionsvømmerne spiller det sociale fællesskab også en rolle for, at de kommer i svømmeanlæg. De to nedenstående citater giver indblik i karakteren af det sociale fællesskab:

”Der er et godt socialt samvær. Vi går ofte i sauna sammen, og her snakker vi meget frem og tilbage, da vi ofte er de samme personer sammen. Det er min ’Facebook’.” (Mand, 69 år)

”Vi svømmer 1.000 meter, går i sauna, drikker kaffe og snakker. Saunaen er en del af pakken og hyggen.” (To kvinder i 50’erne)

Som de to citater illustrerer, kan det sociale fællesskab tage forskellige former og være med personer, som man kender fra svømmeanlægget eller fra andre sammenhænge. Samme billede fremgik af forrige afsnit, som beskrev, hvem svømmere dyrker idræt sammen med. Det sker både med kendte og ukendte.

Der kan opstå fællesskaber mellem de folk, som kommer på samme tidspunkter. Og det er der en del motionssvømmere, der gør. Som manden ovenfor forklarer, er de ofte de samme personer til stede, og snakken går i saunaen. En anden motionssvømmer fortæller, at der over tid er opstået en rutine mellem en række motionssvømmere i et anlæg. De har faste pladser i omklædningen, og det sociale fællesskab lever også i bassinerne, hvor de træner sammen. Der er også mange motionssvømmere, som dyrker motionssvømning sammen med en ven. Svømningen er vigtig, men er ikke det eneste formål. Som kvinden ovenfor giver udtryk for, er formålet også at drikke kaffe og snakke sammen.

Om det sociale fællesskab sker med venner fra svømmeanlægget eller udenfor, så nævnes omklædningsrum og sauna som to centrale steder, hvor det sociale liv udfoldes. Det sociale liv foregår også inde i svømmeanlægget, hvor varmtvandsbassiner og boblebade, pga. deres varme, nævnes som velegnede steder.

Det sociale liv foregår også i de tilstødende faciliteter som café eller opholdsarealer. Det er der forskellige muligheder for i svømmeanlæg. To kvinder i 50’erne fortæller, at de ”sætter stor pris på den gratis kaffe, og at man kan sidde med sin medbragte morgenmad og snakke.” Den gratis kaffe og muligheden for at medbringe egen mad er afgørende for, at de føler sig velkommen i anlægget, og at det er et godt sted at mødes. Gratis kaffe er også noget, andre gæster noterer og værdsætter, men generelt fremstår muligheden for at kunne opholde sig uden for svømmearealet som centralt. En sofagrube, hvor man kan vente på det modsatte køn efter omklædning eller kan slappe af efter svømningen, fremhæves som elementer, som er med til at skabe gode rammer om det sociale fællesskab.

Deltagere på vandtræningshold

Vandtræningshold dækker over en bred kategori af aktiviteter, som i det samlede billede udgør en mindre del af gæsterne i svømmeanlæg. Vandtræning kan være for mange forskellige grupper, og i det følgende er fokus primært på vandtræning for personer med funktionsnedsættelse af den eller den anden art. Det kan være personer med et fysisk handicap, sygdom eller ældre med gangbesvær.

Fælles for dem er, at de har stor fordel af at træne i vand, da vandet er med til at bære deres krop. Modstanden i vandet mindsker desuden risikoen for fald eller lignende under aktiviteten. Desuden gælder ifølge Ulykkespatientforeningen⁹, at træning i varmt vand har en

⁹ Se evt. www.ulykkespatient.dk

positiv effekt på smerter. Varmen fra vandet påvirker kroppens smertesystem og afspænder kroppens muskler. Det betyder, at man kan opleve en umiddelbar smertelindring, når man kommer ned i det varme vand, der gør det muligt at bevæge sig mere frit end ellers.

Der er ret stor forskel på, hvor velegnede svømmeanlæg er til denne form for vandtræning. Nogle anlæg egner sig i høj grad hertil, mens andre i begrænset omfang egner sig hertil. Et af de forhold, som synes at have betydning, er, om der i anlægget findes et eller flere varmtvandsbassiner. Det varme vand er vigtigt for en stor del af udøverne, da det sørger for, at de kan holde sig varme undervejs i træningen.

Plads til at være aktiv

Vandtræning på hold er organiseret træning med en instruktør, og ifølge deltagerne er instruktøren helt afgørende for den gode træning/oplevelse. Instruktøren har forskellige roller, som både vedrører aktiviteten og det sociale fællesskab (beskrives i det næste afsnit). Når det kommer til træningen/aktiviteten, så er der særligt ét forhold, som er væsentligt:

”Der er rigtigt gode instruktører, som er godt uddannet. De tager hensyn til alle, og de ved, hvordan arbejdsbelastningen skal lægges.” (Kvinde, 52 år)

Som det fremgår af citatet, har instruktøren en nøglerolle i at tilpasse træningen til den enkeltes fysiske formåen. Deltagerne til vandtræning kommer med forskellige forudsætninger, og det er et stort plus, hvis instruktørerne formår at tilpasse aktiviteten til de enkelte deltageres behov. Det kan f.eks. være i forhold til belastning, men det kan også være i forhold til bassin og dybde.

Deltagerne fremhæver, at det er rart, når instruktører har teoretisk viden og eksempelvis er fysioterapeut. Det giver deltagerne trykthed om, at de bliver vejledt af en instruktør med en stærk faglighed.

Tilpasning handler dog ikke kun om vejledning og den rette arbejdsbelastning. Det kan også handle om at imødekomme deltagernes behov. Det kan f.eks. være i forhold til at holde varmen. En ældre kvinde fortæller, at hun bliver kold i 25 meter bassinet, hvor holdtræningen foregår, men at hun har fået lov til at være med fra det nærliggende varmtvandsbassin.

Efter holdtræningen nævner mange, at de nyder at slappe af i varmtvandsbassinet. Da det typisk ikke indgår som en del af holdtræningen, kan det være svært at finde plads. Varmtvandsbassinet kan være fyldt af andre gæster eller være afsat til andre træningsaktiviteter. Her oplever gæsterne på vandtræningshold også begrænsninger fra andre gæster i anlægget, som det er tilfældet for motionssvømmerne.

For personer med funktionsnedsættelse er det ikke kun aktiviteten i bassinerne, som er central. Muligheden for at komme hen til bassinerne, hvor holdtræningen foregår, er lige så afgørende. Det stiller visse krav til adgangsforhold og afstand mellem omklædning og bassiner. Et citat illustrerer dette:

”Jeg har aldrig tænkt over, at der er langt mellem tingene. Men fordi jeg har sklerose, så er jeg begyndt at bruge 25 meter bassinet mere. Det ligger tæt på omklædningen. Holdundervisning er god, men ligger længere væk. Jeg bruger det stadig, men det er en udfordring med afstanden.” (kvinde i 50’erne).

Selv kortere distancer kan for gæster med funktionsnedsættelse være uoverskuelige. Skal svømmeanlæg være anvendelige for disse gæster, så er det vigtigt, at der tænkes i adgangen til de relevante bassiner. En ældre mand fortæller således, at han kan svømme længere, end han kan gå, og han fravælger anlæg tættere på hjemmet, fordi der er trapper fra omklædning til bassinområde.

Det sociale fællesskab

Som nævnt ovenfor, så har instruktøren flere roller. Ud over at varetage og tilpasse træningen så er det særligt rollen i forhold til det sociale fællesskab, som bliver fremhævet. En deltager forklarer det således:

”Instruktøren er positiv og kommer rundt og snakker og er meget tilgængelige. Der er en god kultur med at hilse på hinanden, og det er vigtigt for mig. Det gør også, at man nemmere kan komme i snak med andre, og at man føler sig velkommen.” (Kvinde i 50’erne)

Instruktøren er ifølge deltageren afgørende i at skabe et socialt fællesskab mellem deltagerne. Instruktøren skaber en særlig atmosfære, som gør, at man hilser på hinanden, og det er for kvinden med til at skabe en god oplevelse. En anden kvinde fortæller, at en instruktør har sin egen teklub, som alle kan blive medlem af. Gennem teklubben bliver der skabt sociale relationer til de andre holddeltagere.

Bade- og legegæster

Badning og leg er centrale aktiviteter i mange svømmeanlæg. Det foregår overvejende på egen hånd i den offentlige åbningstid, og badning og leg er aktiviteter, som de fleste danske svømmeanlæg i høj grad egner sig til.

Der kan være forskel mellem anlæg på, hvor badning og leg foregår. Nogle anlæg har dedikerede morskabsbassiner til badning og leg, mens det i andre anlæg foregår i et mere eller mindre afgrænset område i et 25 eller 50 meter bassin. Badning og leg kan også finde sted i andre mindre bassiner og soppebassiner. Vipper, vandrutsjebaner og legeredskaber kan være med til at gøre anlæg særligt egnet hertil.

Der er i forbindelse med denne undersøgelse blevet interviewet en række familier, som kommer i anlæg for at bade og lege. Interviews er blevet udført med forældre, og det er altså primært forældrenes opfattelse af anlæggenes egnethed til badning og leg, som undersøgelsen giver indsigt i.

Plads til at være aktiv

Badning og leg er som nævnt overvejende en aktivitet, der foregår på egen hånd, og plads til at boltre sig er centralt for lege- og badegæsterne:

”Vi ved, vi skal komme om morgenen, for på det tidspunkt er der ikke så mange mennesker.” (Mand i 40’erne med datter på 7 år)

”Vi kommer altid meget tidligt, for at der ikke er for mange mennesker, og det er der fra om formiddagen – også større børn, som fylder meget.” (Kvinde i 30’erne med to små børn)

Antallet af aktive er noget, som de fleste familier er opmærksomme på. Generelt er fokus på at undgå de mest travle tider, da det er opfattelsen, at lege- og badeområderne nemt bliver overfyldt. Bade- og legegæsterne har forskellige årsager til, hvorfor det er et problem med mange mennesker. Kvinden ovenfor fremhæver, at det er et problem for hende, når store og små børn færdes i det samme bassinområde. De store børn fylder meget, og det gør hendes døtre utrygge og tilbageholdende. Generelt er der en del familier, som forklarer, at der kan opstå problemer med andre gæster, som fylder meget i bassinerne og leger vildt. Nogle nævner også, at det ikke er alle legegæster, som følger henstillinger fra livredere/personale.

En bedsteforælder fortæller, at han tit tager i svømmeanlægget med børnebørnene, men at de undgår de travle tidspunkter. For dem er samværet vigtigt, og det mindskes, når der er meget larm, så man ikke kan tale sammen. Omvendt er der også familier, som problematiserer, at der er visse områder af svømmeanlægget, hvor man ikke må larme. En familie fortæller, at de gerne vil lege i det varme vand, men det går ikke, fordi varmtvandsbassinet ligger i forbindelse med et wellnessområde, hvor der ikke må larmes. Særligt for de mindre børn er det vigtigt med varmt vand, da de ellers bliver for kolde. Som tilfældet er det med de yngre læringssvømmere, kan det varme vand også være med til at skabe tryghed hos børnene.

En af måderne bade- og legegæsterne kan undgå at dele bassinerne med for mange andre er – som det også er tilfældet for motionssvømmere – ved at komme i de mindst travle perioder. Det giver mange udtryk for, at de forsøger at gøre. Blandt andet fortæller en kvinde i 30’erne, at de kommer langvejs fra, men at de tjekkede på Google, hvornår det var bedst at komme.

Ud over antallet af gæster har en del lege- og badegæster også fokus på bassinerne og de tilknyttede faciliteter. Rutsjebane, bølgebassin og klatrevæg italesættes som afgørende for nogle, mens andre foretrækker bassiner uden for mange legefaciliteter, fordi det stiller krav til børnenes kreativitet.

Et forhold, som de fleste forældre er optaget af, er muligheden for overblik og placeringen af bassinerne, som anvendes til leg og badning. En kvinde fortæller, at det er rart, når legetingene er samlet på et mindre område, så det er muligt at have et overblik, når man har flere børn med.

Et andet forhold, som forældre er opmærksomme på, er afstanden til legeområde fra omklædningen. En forælder fortæller, at det er besværligt med trapper, og at det bliver ret koldt, inden man når op i bassinområdet.

Det sociale fællesskab

Mange familier fortæller, at de tager i svømmeanlægget for at have det sjovt og være aktive sammen. Umiddelbart er fokus på samvær med familien, selvom leg med andre gæster også kan forekomme. Det nævnes dog ikke som centralt af familierne, som nærmere har fokus på at være sammen.

Som eksemplet med bedsteforælderen ovenfor illustrerer, er det vigtigt, at man kan tale sammen inden for familien. Ellers har det sociale samvær svære kår. På den måde gælder mange af de forhold, som også gør sig gældende i forhold til plads. Det sociale fællesskab internt i familier kræver plads til, at man kan være sammen i familien. Derfor er fokus hos familierne (når det er muligt) på at komme i de tidsrum, hvor de ved, at der er god plads i legeområderne.

Del 2: Organisering af aktiviteter i svømmeanlæg

Anden del af vidensarbejdet fokuserer på arrangørerne af aktiviteter i svømmeanlæg. Forrige afsnit viste, at svømning i fritiden for børn og unge overvejende foregår i svømmeclubber, men hertil kommer, at de fleste børn og unge også modtager svømmeundervisning på et tidspunkt i grundskoleforløbet. Derudover foregår også andre aktiviteter end svømning i svømmeanlæg, og det er ikke kun svømmeklubber, som står for dem. Forskellige former for vandtræningshold tilbydes i mange svømmeanlæg af anlæggene selv.

Undersøgelsen blandt svømmeanlæg i Danmark (jf. del 3) har blandt andet haft fokus på, hvem der står for at tilbyde aktiviteter i svømmeanlæg. Undersøgelsen viser, at de tre største organiserede former er skoler, svømmeklubber og svømmeanlæg. Dertil kommer offentlig åbningstid, som foregår på egen hånd, som er organiseret af udøverne selv. I det følgende er fokus på at beskrive de tre største organiserede former i svømmeanlæg.

Svømmeundervisning i grundskolen

Som en del af grundskoleforløbet i idræt skal eleverne erhverve sig kompetencer til at sikre sig selv i vand og have viden om svømme- og flydeteknikker¹⁰. I de fleste danske folkeskoler foregår denne undervisning i et svømmeanlæg, og ifølge undersøgelsen blandt svømmeanlæg (jf. del 3) er det også de fleste svømmeanlæg (92 pct.) i Danmark, som benyttes af en eller flere skoler.

Undersøgelsen viser også, at alle anlæg, som er beliggende på en skole, benyttes af en eller flere skoler, mens det også er tilfældet for langt de fleste anlæg, som ligger i et idrætsanlæg eller kun er et svømmeanlæg. Privatejede anlæg eller anlæg uden et 25 eller 50 meter bassin bruges i begrænset omfang af skoler.

Skolesvømningen foregår typisk i dagtimerne, hvor andre brugergrupper (særligt svømmeklubber) ikke har aktiviteter, og skoleundervisningen er vigtig i forhold til at fylde anlæggets aktivitetsflade ud i løbet af dagen. Mens det er en fællesnævner for skolesvømningen på tværs af landet, at den overvejende foregår i dagtimerne, er der store forskelle på, hvordan kommunerne i praksis udfører og organiserer undervisningen. Det skyldes at bekendtgørelsen for idræt i grundskolen indeholder nogle overordnede mål for, hvilke kompetencer eleverne skal erhverve sig, men ikke nærmere krav til, hvordan undervisningen skal organiseres. Det er således op til den enkelte skole at beslutte.

I de fleste kommuner gælder det dog, at svømmeundervisningen tilbydes som en del af idrætsundervisningen på 4. eller 5. klassestrin (Rasmussen, Christiansen, & Skovgaard, 2019). Typisk forløber undervisningen over et halvt til et helt år, men der er forskel på, hvordan den arrangeres.

¹⁰ Se bekendtgørelsen for idræt på undervisningsministeriets hjemmeside: <https://skoleidraet.dk/idraetsfaget/omraader/faglig-sparring/bekendtgørelser-fra-uvvm/>

I knap hver femte kommune (17 pct.) er det kommunen selv, som står for at organisere den. Kommunen ansætter svømmelærere, der står for undervisning, og det er også kommunen, som dækker udgifter til transport og leje af svømmehaller samt booking. I hver anden kommune (49 pct.) organiseres svømmeundervisningen delvist af kommunen, delvist af den enkelte skole. Typisk ligger ansvaret for svømmeundervisningen hos den enkelte skole, mens kommunen bidrager økonomisk til eksempelvis transport og svømmehalsleje eller eventuelt booking. I hver tredje kommune (34 pct.) er svømning decentralt organiseret. Ansvaret for planlægning og udførelse ligger hos den enkelte skole, og det er skolen selv, som afholder udgifter til transport. Udgifter til leje af svømmehal dækkes enten af kommunen eller skolen.

Alt i alt har svømmeanlæggene altså overvejende en rolle som facilitet, når det gælder skolesvømning. Anlæggene er ikke involveret i gennemførelsen af undervisningen.

Forskning og inspirationsmateriale om svømning i skolen

Der er de seneste år lavet en lang række undersøgelser og rapporter om svømning i skolen i regi af FIBL (Forsknings- og Implementeringscenter for Idræt, Bevægelse og Læring). FIBL har hjemme på SDU i Odense og har til formål at udvikle og formidle ny, praksisnær viden om børn og unges idræt og bevægelse i forhold til sundhed, trivsel og læring.

Under titlen 'Alle skal lære at svømme', har FIBL med støtten fra Trygfonden og i samarbejde med Dansk Svømmeunion gennemført undersøgelser og beskrivelser af forskellige tilgange til svømmeundervisning i skolen. Materialet beskriver, hvordan undervisningen kan tilrettelægges med forskellige formål, hvilket også kan have betydning for indretningen af svømmeanlæg. Undersøgelsesarbejdet og de enkelte tilgange kan tilgås via FIBL's hjemmeside¹¹.

Foreninger og svømmeklubber

Svømning og vandaktiviteter i foreninger fylder en del i mange svømmeanlæg. Hovedparten af aktiviteterne i foreninger består af svømning, men der findes også andre foreningsaktiviteter i svømmeanlæg. Under Dansk Svømmeunion findes disciplinerne kunstsømning, vandpolo, åbent vand, livredning og udspring, og dertil kommer, at nogle svømmeklubber også tilbyder vandaerobic/aquafitness som en aktivitet. I andre forbund end Dansk Svømmeunion skal også nævnes triatlon, dykning og undervandsrugby som væsentlige aktiviteter i foreninger. Langt de fleste medlemmer er, som vi senere skal se, medlem i en svømmeklub og dyrker svømning, mens der er relativ få medlemmer inden for de andre foreningsaktiviteter.

Ifølge undersøgelsen blandt anlæg (jf. del 3) benyttes de fleste svømmeanlæg i Danmark af en eller flere svømmeforeninger (94 pct.). Mens skolesvømningen primært foregår i dagtimerne, foregår hovedparten af foreningsaktiviteterne fra om eftermiddagen og frem.

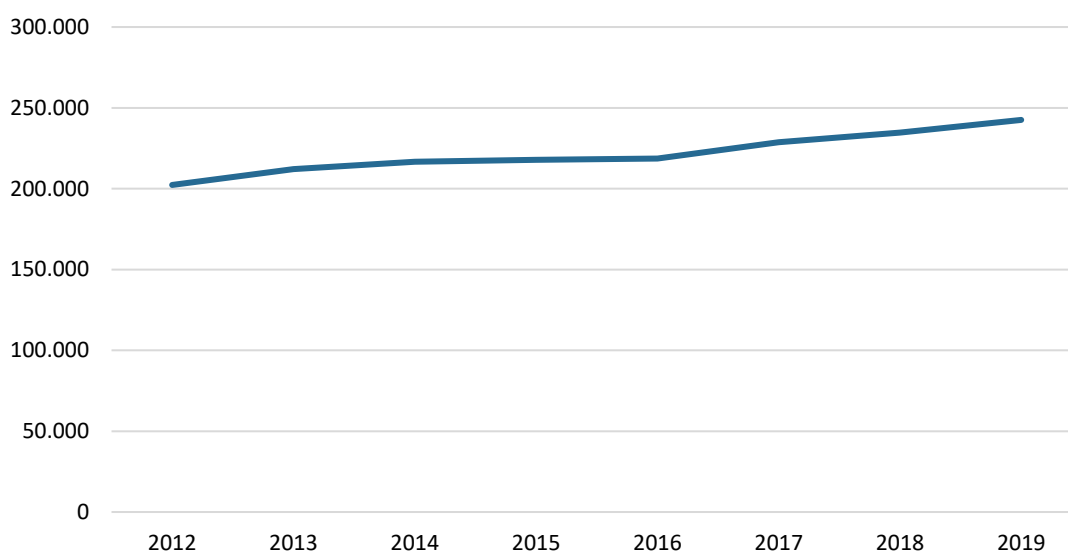
¹¹ Se mere her: <http://svoemningiskolen.dk/Ny-viden/Svoemmeundervisning-i-grundskolen/>

Medlemsudviklingen i foreninger

Antallet af medlemmer i svømmeklubber opgøres årligt. I 2019 fandtes der 570 svømmeklubber i Danmark, og hovedparten af klubberne var medlem af Dansk Svømmeunion, som er et specialforbund under Danmarks Idrætsforbund, og/eller af DGI Svømning. Ifølge medlemsopgørelsen fra 2019 havde klubberne tilsammen 242.535 medlemmer (Centralt ForeningsRegister). Kunstsvømning, vandpolo, åbent vand, livredning, udspring og vandaerobic/aquafitness indgår i disse tal sammen med svømning, men disciplinerne tegner sig samlet set for en ret lille del af medlemmerne. For at få blik herfor, er fokus senere på antallet af medlemmer i disciplinerne, selvom de altså også indgår i det følgende.

Som figuren nedenfor viser, har der siden 2012 været en relativ stabil stigning i antallet af medlemmer i svømmeklubber. I perioden er antallet af medlemmer steget med 40.231 (Centralt ForeningsRegister).

Figur 16: Udviklingen i medlemmer i svømmeklubber, 2012-2019 (antal medlemmer)

Kilde: Centralt ForeningsRegister (CFR).

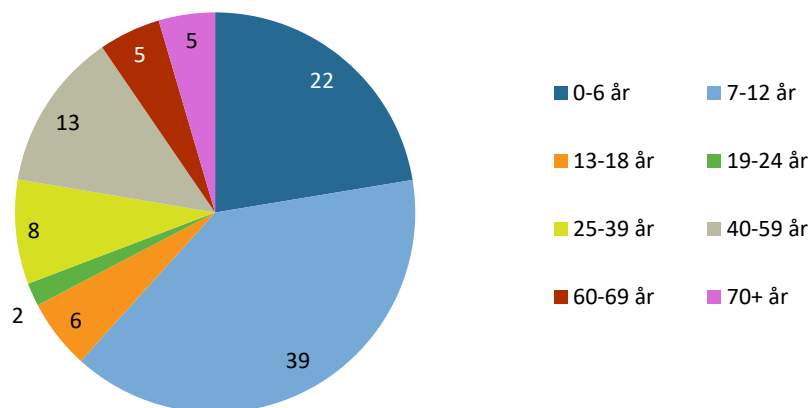
Ser man nærmere på udviklingen via opgørelser fra Dansk Svømmeunion, viser det sig, at der både er kommet flere piger/kvinder (stigning på 21.190) og mænd/drenge (stigning på 16.988), og at det primært er i aldersgrupperne 0-12-årige (stigning på 17.055) og 25-59-årige (stigning på 13.491), at antallet af medlemmer er steget. I aldersgruppen 19-24 år er antallet af medlemmer faldet med 268.

Væksten i medlemstallet i perioden er ikke ens fordelt i alle dele af landet, og tilvæksten er primært sket i Region Hovedstaden (stigning på 21.386) og i Region Midtjylland (stigning på 10.707). I de tre andre regioner er der samlet set kommet ca. 6.000 flere medlemmer i perioden. Selvom det ikke er muligt at undersøge en direkte sammenhæng, skal det nævnes, at befolkningstilvæksten i Danmark siden 2009 primært er sket i Region Hovedstaden og i Region Midtjylland. I disse to regioner er befolkningstilvæksten på henholdsvis 170.769 og

73.434 borgere fra 2009-2019, mens der er under 25.000 i de andre regioner. Væksten i medlemstal er altså primært sket i de to regioner med størst befolkningstilvækst.

Ser man på medlemstallene fra 2019, er det værd at bemærke, at hovedparten af medlemmerne i svømmeklubberne er børn og unge. Knap hvert femte medlem er mellem 0-6 år (22 pct.), mens hele 39 pct. er mellem 7-12 år (se figur 17). Seks ud af ti medlemmer i svømmeklubberne er altså børn og unge under 13 år.

Figur 17: Aldersfordelingen i svømmeklubber, 2019, pct.

Kilde: Centralt ForeningsRegister (CFR).

På tværs af regioner er der visse forskydninger. I Region Sjælland og Region Syddanmark udgør børn og unge under 13 år henholdsvis 70 og 69 pct. af medlemmerne, mens andelen ligger ca. 10 procentpoint lavere i de tre andre regioner. I de tre regioner udgør 25-59-årige omvendt omtrent en fjerdedel af medlemmer, mens andelen i Region Sjælland og Region Syddanmark er henholdsvis 13 og 14 pct. (Centralt ForeningsRegister).

Ifølge Dansk Svømmeunion og DGI er stigningen især sket i de større byer, og det hænger ifølge dem sammen med, at det er her, man finder de større foreninger¹². De store foreninger er organisatorisk bedre rustet til at tiltrække og tage mod nye medlemmer. Det kan også hænge sammen med befolkningstilvækst i de større byer.

Mange børn og unge stopper hvert år med svømning

Selvom der altså er sket en betydelig medlemsstigning i svømmeklubber siden 2012, er der mange medlemmer, som hvert år stopper med svømning. Det er især gældende blandt børn og unge, som deltager en enkel sæson i svømmeklubbernes svømmeskole. Det er en problematik, som svømmeunionen har haft fokus på i forhold til at kunne fastholde flere unge i sporten. I 2014 fik Dansk Svømmeunion i den forbindelse udarbejdet en undersøgelse af medlemsfrafaldet blandt børn og unge. Undersøgelsen blev gennemført af Center for Ungdomsstudier og kommer med en række anbefalinger til, hvordan børn og unge i højere grad kan fastholdes i sporten.

¹² <https://www.svommebad.dk/nyheder/nye-medlemstal-viser-fremgang-for-svømmesporten>

Undersøgelsen peger på, at der er behov for en kulturændring blandt forældre og deres børn. Baggrunden herfor er, at mange forældre og børn har en forestilling om, at svømmeskolen er noget, man deltager i en periode, indtil man mestrer at svømme. Når man kan svømme, kan man træde ud af skolen. Det peger på et behov for, at man i svømmeklubber arbejder med, hvordan man kan fastholde medlemmerne, når de har lært at svømme. F.eks. ved at have mere fokus på det sociale samvær i klubberne og udvikling inden for inden for svømmedisciplinerne.

Desuden peger undersøgelsen på, at det kan være en udfordring for klubber at skabe et velfungerende klubmiljø og socialt fællesskab blandt børn og unge. Ifølge undersøgelsen gælder det, at mange børn ikke lærer deres instruktør/træner at kende, og at mange børn ikke skaber tilstrækkeligt med venskaber med andre udøvere på holdet. At have det sjovt og være sammen med gode holdkammerater betyder meget for børn og unge (se f.eks. Pilgaard og Rask, 2016), og selvom børn og unge oplever at blive bedre til svømning, kan fraværet af sociale relationer være en årsag til, at de vælger svømning fra.

Dansk Svømmeunion har fokus på foreningsudvikling og har i den forbindelse lavet en række undersøgelser blandt medlemmer i svømmeklubber. Members First-undersøgelsen, som blev introduceret i del 1, spørger medlemmer om en lang række forhold, som blandt andet angår medlemmernes tilfredshed med træningen, klublivet og anlægget, de benytter. Undersøgelsen spørger også medlemmer, om de regner med at fortsætte næste år. Hovedparten af medlemmer (60 pct.) svarer, at de regner med at fortsætte næste år, mens 20 pct. svarer henholdsvis 'måske' og 'nej'.

Tager man højde for, at det formentlig er de mere engagerede eller tilfredse medlemmer, som er tilbøjelige til at deltage i sådanne undersøgelser, så vidner tallene om, at der sker et vist frafald af medlemmer i svømmeklubber hvert år. Samme billede tegner undersøgelser af danskernes motions- og sportsvaner og undersøgelsen fra Center for Ungdomsstudier.

Via medlemmernes besvarelser er det muligt at få et nærmere indblik i, hvilke forhold som særligt er med til at fastholde medlemmerne. Analysen viser, at det væsentligste forhold for, om medlemmerne vil fortsætte, ikke overraskende er opfattelsen af deres klub. Hvis medlemmerne har en positiv opfattelse af klubben og vil anbefale den til andre, er det også sandsynligt, at de vil fortsætte næste år. Medlemmer er også mere tilbøjelige til at fortsætte, hvis de vurderer, at træningen er sjov, og at der er et godt socialt liv i klubben. Det understreger betydningen af at have det sjovt og det sociale element, som motionsvaneundersøgelsen og undersøgelsen fra Center for Ungdomsstudier også betoner. I forhold til anlæg er der stillet spørgsmål om udstyr, vand- og lufttemperatur, dybde og omklædningsforhold. Her er det kun vandtemperatur, som synes at have en lille betydning. Er medlemmerne tilfredse hermed, er det mere sandsynligt, at de vil fortsætte med svømning i klubben.

Analysen giver også mulighed for at se på tværs af aldersgrupper. Her viser det sig, at klublivet og vandtemperatur især har betydning for de mindre børn og unge under 12 år, som primært deltager i svømmeklubbernes svømmeskole. Denne gruppe er også særligt

optaget af, at træningen er sjov. For de ældre svømmere over 12 år, som i højere grad deltager i konkurrence, er det vigtigt, at træneren er engageret, og at der er et godt fællesskab på holdet. De ældre over 12 år er også optaget af, at det nødvendige udstyr er til rådighed, når de træner.

Samlet set tegner der sig et billede af, at det er medlemmernes opfattelse af foreningen samt træning og klubliv, som har betydning for, om de er tilbøjelige til at fortsætte med svømning. Det skal her nævnes – som det også blev i forbindelse med gennemgangen af tallene fra motionsvaneundersøgelsen – at frafaldet skal ses i lyset af, at mange børn og unge tiltrækkes af svømning, og at potentialet for frafald dermed er stort.

Svømmetyper

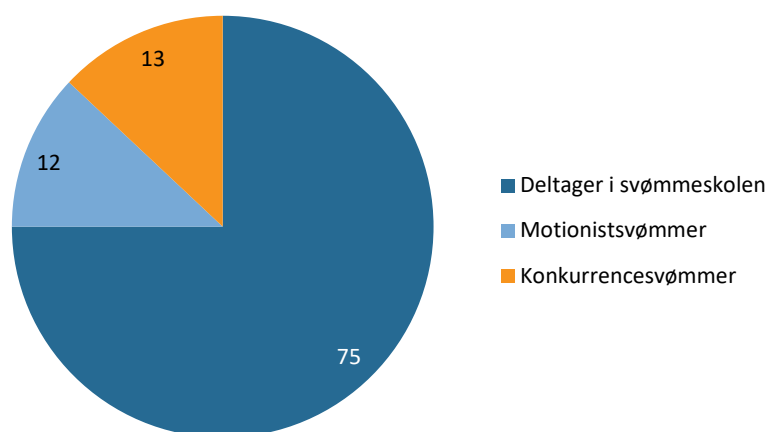
Som nævnt er den ovenstående gennemgang baseret på medlemstal for alle svømmeklubber og foreninger under Dansk Svømmeunion og DGI.

Ifølge den seneste medlemsopgørelse fra 2019, så dyrkede 96 pct. af alle medlemmerne svømning, mens antallet af medlemmer inden for livredning, åbent vand, vandpolo, kunstsvømning, udspring og vandaerobic/aquafitness er markant lavere (i alt 10.941 medlemmer). Disse aktiviteter er i fokus i næste afsnit, mens fokus i nærværende afsnit er på den del af medlemmerne, som dyrker svømning.

I Members First-undersøgelsen anvender Dansk Svømmeunion tre hovedtyper af medlemmer: 'Motionistsvømmer', 'deltager i svømmeskole' og 'konkurrencesvømmer'. Medlemmerne har selv skullet vurdere, hvilken kategori de hører til.

Selvom undersøgelsen i de 36 svømmeklubber ikke direkte kan tages som indtægt for fordelingen af medlemmer i alle klubber, så giver den en indikation af fordelingen mellem typerne. Tilsammen har de 36 klubber lidt mere end 8.000 medlemmer (dvs. ca. 3 pct. af det totale medlemstal), og i undersøgelsen angiver hovedparten (75 pct.) af medlemmerne at være deltager på svømmeskolen, mens andelen af henholdsvis konkurrencesvømmere (13 pct.) og motionistsvømmere (12 pct.) er mindre og omtrent lige stor (se figur 18). Fordelingen skal tages med forbehold for, at ikke alle medlemmer er blevet spurgt, men ifølge Dansk Svømmeunion er der ikke tvivl om, at deltagere i svømmeskole udgør det klart største segment af medlemmerne i svømmeklubber.

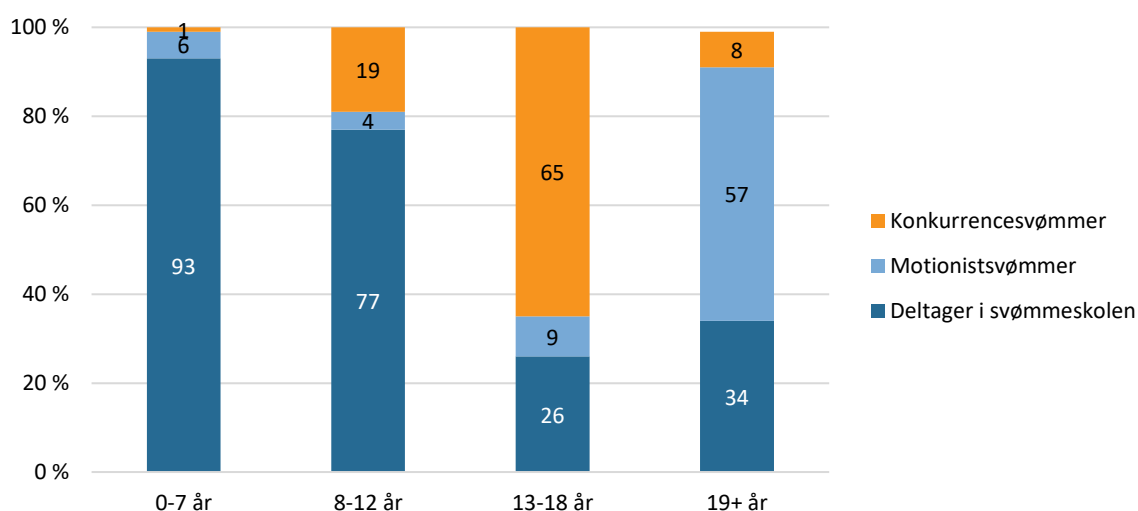
Figur 18: Fordeling af svømmetyper i svømmeklubber, pct.

Kilde: Members First, Dansk Svømmeunion.

Figer/kvinder og drenge/mænd er omtrent lige tilbøjelige til at være repræsenteret i de tre typer, mens der er store forskelle på tværs af alder (se figur 19). Hovedparten af børn under 12 år angiver at være deltager på svømmeskolen, som omvendt har noget mindre tilslutning i aldersgrupperne 13-18 år og 19+ år. Konkurrencesvømmere er især udbredt blandt de 13-18-årige, mens motionisterne dominerer blandt de voksne medlemmer på 19 år eller derover. Det er her vigtigt at nævne, at der er stor forskel på antallet af medlemmer inden for de enkelte aldersgrupper. Som angivet tidligere (se evt. figur 17), udgør 0-12-årige 61 pct. af medlemmerne i svømmeklubber, 13-18-årige udgør 6 pct., mens 33 pct. er 19 år eller derover. Antalsmæssigt er ca. to ud af tre medlemmer således deltagere på svømmeskolen, hver femte er motionistsvømmer, mens hver syvende er konkurrencesvømmer.

Figur 19: Typer af svømmere fordelt på alder, pct.

Kilde: Members First, Dansk Svømmeunion.

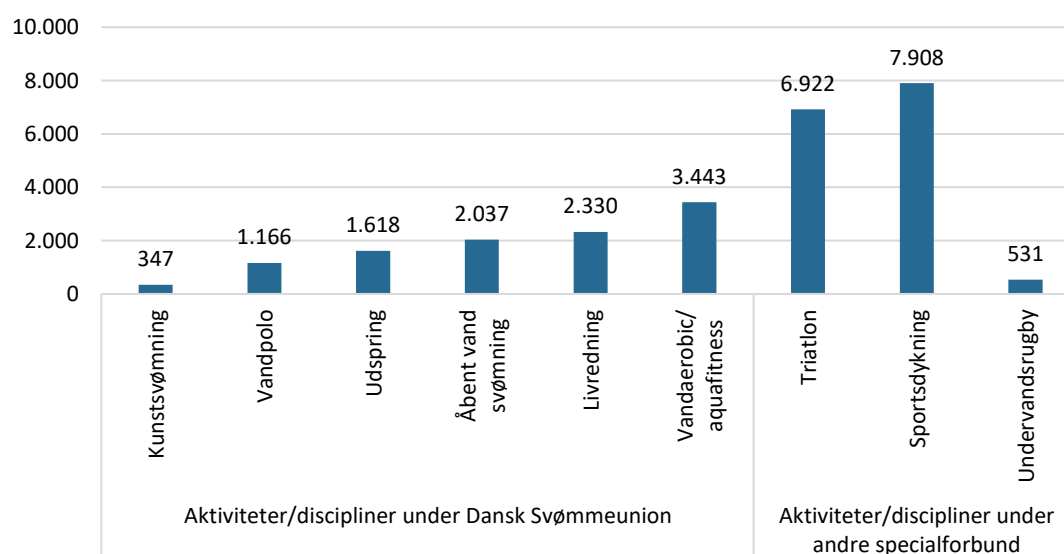
Ovenstående viser samme tendens som tallene fra motionsvaneundersøgelsen, som dog ikke kun inkluderer medlemmer i svømmeklubber. Heraf fremgår det, at voksne overvejende er motionister, mens det primært er blandt unge, man finder konkurrencesvømmere. De yngste børn og unge dyrker primært svømning på motionsplan, hvilket her svarer til svømmeskolen (se evt. figur 12).

Discipliner og andre vandaktiviteter i svømmeanlæg

Svømning er som nævnt ovenfor ikke den eneste aktivitet, som svømmeklubber eller foreninger tilbyder. Ud over svømning tilbyder klubberne under Dansk Svømmeunion også livredning, åbent vand, vandpolo, kunstsømning, udspring og vandaerobic. Dertil kommer en række andre aktiviteter, som i forskelligt omfang foregår i svømmeanlæg, men som har deres egne specialforbund. Her skal nævnes triatlon, sportsdykning og undervandsrugby. De enkelte aktiviteter er beskrevet efter figuren.

I det samlede billede tegner disse discipliner og aktiviteter sig for et mindre antal udøvere i sammenligning med svømmere. Triatlon og sportsdykning er de to største aktiviteter målt på antal medlemmer, men det er her vigtigt at nævne, at triatlon også inkluderer cykling og løb, mens sportsdykning indbefatter en lang række forskellige aktiviteter, som ikke alle foregår i et svømmeanlæg. Blandt de fem discipliner under Dansk Svømmeunion er livredning og åbent vand de største, mens kunstsømning har den mindste tilslutning.

Figur 20: Discipliner og aktiviteter i svømmeanlæg, antal medlemmer (2019)

Kilde: Dansk Svømmeunion og CFR.

Det er her vigtigt at nævne, at Dansk Svømmeunion indsamler oplysninger om antallet af medlemmer inden for disciplinerne under unionen, men ifølge unionen er det ikke alle klubber, som er opmærksomme på at indberette aktive inden for disciplinerne. Derfor kan antallet af deltagere være højere. Desuden skal det nævnes, at medlemmer inden for Dansk Svømmeunion kan være registreret under både svømning og vandpolo. Derfor skal opgørelsen herunder tages med forbehold for ovenstående.

De enkelte discipliner og aktiviteter er kort beskrevet herunder:

- **Kunstsvømning:** 13 svømmeklubber under Dansk Svømmeunion tilbyder kunstsvømning. Klubberne har tilsammen 347 medlemmer. Kunstsvømning (eller synkron) beskrives som ballet under vand og er en sport, som kombinerer styrke, kontrol, ynde, smidighed og kondition. Kunstsvømning udøves til musik, der kan høres både over og under vandet. Det er forbudt at stå på bunden i kunstsvømning, hvilket stiller visse krav til bassindybde. Der konkurreres i kunstsvømning i disciplinerne: solo, duet, hold (fire-otte deltagere) og kombineret hold (op til ti deltagere).
- **Vandpolo:** 28 svømmeklubber under Dansk Svømmeunion tilbyder vandpolo. Klubberne har tilsammen 1.166 medlemmer. Vandpolo kan beskrives som håndbold i vand. Der er 13 spillere på hvert hold, hvoraf syv spillere fra hvert hold er i vandet på samme tid. En kamp spilles over fire perioder á otte minutters effektiv spilletid. En kamp tager knap en time. Vandpolo spilles på en bane, der er mellem 20 og 30 meter, og i hver ende står et mål, som er tre meter bredt og 90 centimeter højt. Der er krav til særlige bassindybder og adgang for udskiftningsspillere (se mere i vandpoloreglerne).
- **Udspring:** 25 svømmeklubber under Dansk Svømmeunion tilbyder udspring. Klubberne har tilsammen 1.618 medlemmer. Udspring foregår fra vipper (1, 3 eller 5 meter) og platforme/tårne (5, 7½, eller 10 meter). Springene bygges stille op fra kant til startskamler til vipper til tårne. Der afholdes konkurrence (f.eks. Danmarks mesterskaber) på alle højder. Udspring beskrives som en aktivitet, der er i familie med gymnastik og trampolinspring, og mange træningsøvelser består af gymnastikøvelser, som kræver smidighed, styrke og balance. En del træning er tør-træning, som skal overføres til spring fra vipper og tårne.
- **Åbent vand:** 49 svømmeklubber under Dansk Svømmeunion tilbyder åbent vand. Klubberne har tilsammen 2.037 medlemmer. Åbent vand er svømning, som foregår i åbent vand. Åbent vand-svømning er væsentligt forskelligt fra svømning indendørs, da vandet er mere levende, og fordi der ikke er streger eller kanter, som svømmerne kan orientere sig efter. Der er heller ikke mulighed for at skubbe af fra kanten, og generelt er åbent vand-svømning for svømmere, som mestrer grundlæggende færdigheder i svømning i forhold til teknik, balance og vejtrækning. Selvom åbent vand-svømning foregår udendørs, kan træningselementer med fordel gennemføres indendørs, og en stor del af åbent vand-svømmerne kommer også i indendørs svømmehaller.
- **Livredning:** 56 klubber under Dansk Svømmeunion tilbyder livredning. Klubberne har tilsammen 2.330 medlemmer. Det er et krav, at der er livreddere til stede i svømmeanlæg, når der er gæster. Derfor er livreddere at finde i alle svømmeanlæg. Livredning kan også dyrkes som en idræts- og konkurrenceaktivitet, som er baseret på redningsfaglige discipliner. Der kan dystes indendørs i svømmehallen og udenørs i havet eller på stranden.
- **Vandaerobic/aquafitness:** 55 klubber under Dansk Svømmeunion har registreret udøvere inden for vandaerobic/aquafitness. Vandaerobic/aquafitness kan arrangeres på forskellige måder, men er et typisk en træningsform, hvor udøverne bevæ-

ger sig og laver træningsøvelser i vand til musik. Træningen foregår på hold og styres af en instruktør. Træningen kan foregå med og uden redskaber, og vandets opdrift gør, at træningen er skånsom for knogler og led, og risikoen for skader er minimal. Det gør træningsformen egnet for ældre og personer med funktionsnedsættelse. Vandaerobic/aquafitness kan dog også tilrettelægges for yngre udøvere, hvor vandets modstand kan skabe høj belastning.

- **Triatlon:** Foreninger under Triatlon Danmark (specialforbund under DIF) tilbyder triatlon. Tilsammen har foreningerne 6.922 medlemmer. Triatlon består af tre discipliner, som ud over svømning indbefatter cykling og løb. Der findes tilrettede udgaver af triatlon, som kan være kortere eller længere end konkurrencedistancen, hvor der skal svømmes 1.500 meter i åbent vand. Der findes også udgaver, hvor der svømmes indendørs. Selvom svømmedelen i sin oprindelige form dyrkes i åbent vand, træner langt de fleste triatleter i kortere eller længere perioder af sæsonen indendørs i svømmeanlæg. Når triatleterne svømmer, har de umiddelbart behov, som minder om dem, som konkurrencesvømmere og motionister har: De vil kunne svømme relativt uforstyrret. Triatleter har dog ikke fokus på start og vendinger, som man ser det hos konkurrencesvømmere, da dette ikke spiller en rolle i åbent vand. Derfor er et langt bassin at foretrække for triatleter. Et særligt element i triatlon er skift fra svømning til cykling (og fra cykling til løb). Skift har en vis betydning (særligt på højt niveau) og kræver en vis forberedelse og træning. Overgangen fra svømning og svømmehal til cykling og vej er dog forbundet med en række problemer. En direkte overgang i den 'normale' træning er dog ikke nødvendigvis et behov, da mange triatleter ønsker at træne de enkelte discipliner adskilt.
- **Sportsdykning:** 145 foreninger under Dansk Sportsdykker Forbund tilbyder sportsdykning. Foreningerne har tilsammen 7.908 medlemmer. En række forskellige aktiviteter er samlet i forbundet. Den største del er sportsdykkere (dykker med flaske), mens færre medlemmer findes inden for aktiviteterne undervandsrugby (531 medlemmer), fridykning (459 medlemmer), undervandsjagt (471 medlemmer), undervandsfoto (182 medlemmer) og finnesvømning (100 medlemmer, estimeret¹³).

Selvom de ovenstående discipliner i udgangspunktet antalsmæssigt er små, kan de lokalt fylde meget og være væsentlige at prioritere. Disciplinerne er meget forskellige, og de har meget forskellige krav og ønsker til bassiner og svømmeanlæg. Som et eksempel herpå kan nævnes Niras-undersøgelsen (2018), som havde særligt fokus på svømmeanlægs egnethed til undervandsrugby.

Ifølge Niras-undersøgelsen kræver det en helt særlig viden at imødekomme ønskerne, der findes inden for undervandsrugby, og derfor anbefaler undersøgelsen en tæt dialog mellem bygherrer/svømmeanlæg og repræsentanter fra de enkelte discipliner. En sådan dialog er afgørende i forhold til at komme omkring de særlige detaljer, som disciplinerne kræver.

¹³ Ifølge Sportsdykkerforbundet er der en del dykkere med flaske, som bruger finner og angiver, at de er finnesvømmere. Ifølge forbundet er der ca. 100 medlemmer i forbundet, som dyrker finnesvømning (dvs. dyrker finnesvømning, ikke flaskedykning).

Svømmeanlæg

Den sidste organiseringsform, som er i fokus, er aktiviteter arrangeret af svømmeanlæg. Ifølge undersøgelsen blandt svømmeanlæg i Danmark (jf. del 3), er det samlet set to ud af tre svømmeanlæg, som tilbyder et eller flere hold. Selvom tallene skal tages med forbehold for, at det er større – og måske også mere udadvendte – anlæg, som har deltaget i undersøgelsen, så vidner det om, at en del anlæg tilbyder aktiviteter.

Det er især svømmeanlæg, som udelukkende er et svømmeanlæg, eller som indgår som en del af et idrætsanlæg, der tilbyder aktiviteter arrangeret af anlægget selv. Det er ret få anlæg beliggende på en skole, som selv udbyder aktiviteter. På tværs af regioner er der visse forskelle. I forhold til anlæg, som kun er et svømmeanlæg, er det mindre udbredt med aktiviteter arrangeret af svømmeanlæggene i Region Hovedstaden og Region Syddanmark end i de tre andre regioner.

Tilbøjeligheden for anlæg til selv at tilbyde aktiviteter stiger med størrelsen på anlægget. Stort set alle større anlæg tilbyder aktiviteter, mens det er færre end hvert andet mindre anlæg. Anlæg, som har en programansvarlig og/eller instruktør ansat, er også mere tilbøjelige til at have tilbud, men der er også en del anlæg, som hverken har en programansvarlig eller instruktør ansat, som tilbyder aktiviteter.

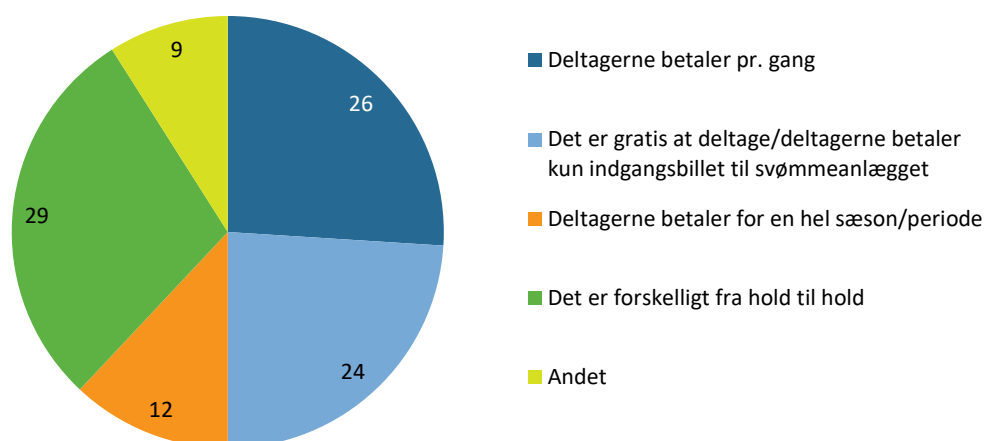
Aktiviteter arrangeret af anlæg indbefatter en bred samling af aktiviteter, som især omfatter forskellige former for vandtræning.

Eksempelvis udbyder godt hvert femte anlæg (18 pct.) babysvømning, mens cirka hver tiende anlæg udbyder svømmetræning/-undervisning for ældre aldersgrupper. Det er noget færre end andelen, som udbyder vandtræning. Fire ud af ti anlæg udbyder således 'træning i vand', mens lidt færre udbyder 'AquaPunkt', som er et koncept af træningsøvelser og -tilbud i vand, der styrker kroppen og lindrer smerter og gener i led, ryg og muskler. Dertil kommer, at hvert femte anlæg udbyder vandtræning/-aktiviteter for personer med fysisk eller psykisk handicap, mens hvert fjerde anlæg udbyder træning før/efter fødsel. En del anlæg udbyder også genoptræning eller vandtilvænning-/vandskrækhold.

Mens udbredelsen af forskellige aktiviteter (dvs. andelen, som tilbyder aktiviteter eller ej) kan måles via undersøgelsen blandt svømmeanlæg, er det ikke muligt at angive antal gæster på holdene.

De fleste anlæg har derimod svaret på, hvordan deltagerne betaler for at deltage på holdene. Som det fremgår af nedenstående figur, er der forskellige løsninger herpå. De tre mest udbredte former er, at det er forskelligt fra hold til hold, at deltagerne betaler pr. gang, eller at betalingen sker som en del af indgangsbilletten. Det er relativt få anlæg, som angiver, at man betaler for en hel sæson ad gangen.

Figur 21: Deltagerbetaling på holdtræning arrangeret af svømmeanlæg, pct.

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=82).

Del 3: Svømmeanlæg i Danmark

Tredje del af vidensarbejdet fokuserer på svømmeanlæg. I denne del betragtes svømmeanlæg fra et anlægsperspektiv, mens de to andre dele har haft afsæt i et udøver- og arrangørperspektiv.

Del 3 er delt op i tre afsnit. Første afsnit beskriver med baggrund i eksisterende data antallet og udbredelsen af svømmeanlæg i Danmark, deres benyttelse og typer af gæster. Fokus er på forskelle og ligheder mellem regioner. Andet afsnit tager afsæt i en stor spørgeskemaundersøgelse, som er gennemført i forbindelse med vidensarbejdet. Alle svømmeanlæg i Danmark er blevet inviteret til at deltage, og undersøgelsen fokuserer på svømmeanlægs fysiske rammer og drift samt aktiviteter, arrangører og gæster. Tredje afsnit beskriver via fire caseeksempler fordeling af tider og sæsonplanlægning.

Udbredelse af svømmeanlæg i Danmark

Første afsnit har afsæt i eksisterende data og undersøger antallet og udbredelsen af svømmeanlæg, deres benyttelse og gæster.

Ifølge facilitetsdatabasen findes der 389¹⁴ svømmeanlæg med offentlig adgang i Danmark. Adgangen kan blandt andet være via offentlige åbningstid, skole eller svømmeklub.

De 389 svømmeanlæg er spredt ud over det danske land, og der findes svømmeanlæg i stort set alle landets kommuner. Der er dog store forskelle på antallet af svømmeanlæg på tværs af landet.

Der findes flest svømmeanlæg i Region Midtjylland, mens Region Sjælland og Region Nordjylland har færrest (se tabel 3). Ser man på det såkaldte forholdstal, som angiver, hvor mange borgere der er om at dele et anlæg i regionen, er der flest borgere pr. anlæg i Region Hovedstaden, mens der er færrest borgere pr. anlæg i Region Midtjylland. Omvendt ligger svømmeanlæg i Region Hovedstaden tættest på borgerne, som gennemsnitligt har kortest til et anlæg, mens borgerne i Region Nordjylland omvendt har længst (fremgår ikke af tabel).

¹⁴ Udendørs bassiner, søbade og havnebade er inkluderet i dette tal.

Tabel 3: Svømmeanlæg fordelt på regioner

	Antal svømmeanlæg	Indbyggere pr. anlæg
Hovedstaden	92	20.065
Sjælland	47	17.816
Syddanmark	94	13.012
Midtjylland	109	12.168
Nordjylland	47	12.551

Kilde: facilitetsdatabasen.dk d. 10.11.2020.

Facilitetsdatabasen indsamler også oplysninger om tre typer af bassiner i landets svømmeanlæg, som er 25 meter bassiner, 50 meter bassiner og andre bassiner. Andre bassiner dækker over mindre bassiner såsom varmtvandsbassiner, undervisningsbassiner mm.

På landsplan findes der 264 25 meter bassiner, 33 50 meter bassiner og 299 andre bassiner (se tabel 4). Flest 25 meter bassiner og andre bassiner findes i Region Syddanmark og Region Midtjylland, mens færrest findes i Region Sjælland og Region Nordjylland. 50 meter bassiner findes især i Region Hovedstaden, mens der findes færrest i Region Sjælland og Region Nordjylland.

Tabel 4: Antal bassintyper fordelt på regioner, antal

	25 meter bassin	50 meter bassin	Andre bassiner
Hovedstaden	54	14	68
Sjælland	35	1	41
Syddanmark	64	6	73
Midtjylland	77	8	81
Nordjylland	34	4	36
Total	264	33	299

Kilde: facilitetsdatabasen.dk d. 10.11.2020.

Ser man på antallet af borgere, så er der flest borgere pr. 25 meter bassin og andre bassiner i Region Hovedstaden, mens der i regionen omvendt er færrest borgere pr. 50 meter bassin (se tabel 5). Ellers gælder det generelt, at der er færrest borgere på bassintype i Region Midtjylland og Region Nordjylland, mens der er flest borgere på bassintype i Region Hovedstaden og Region Sjælland.

Tabel 5: Antal borgere pr. bassintype fordelt på regioner, forholdstal

	25 meter bassin	50 meter bassin	Andre bassiner
Hovedstaden	34.186	131.859	27.147
Sjælland	23.925	837.359	20.423
Syddanmark	19.111	203.851	16.755
Midtjylland	17.225	165.793	16.375
Nordjylland	17.351	147.484	16.387

Kilde: facilitetsdatabasen.dk d. 10.11.2020.

Samlet set viser ovenstående, at der er mange borgere i Region Hovedstaden om at dele 25 meter bassiner og andre bassiner, men til gengæld er anlæggene typisk tættere på, og der er relativt god adgang til 50 meter bassiner. I de andre regioner ligger anlæggene i gennemsnit længere væk, mens der særligt i Region Nordjylland, Region Midtjylland og Region Syddanmark er færre borgere om at dele anlæggene. Antallet af borgere pr. 25 meter bassin og andre bassiner er også relativt lavt i disse tre regioner.

I Region Sjælland bor borgerne relativt langt væk fra anlæggene, og det er kun i Region Hovedstaden, at der er flere borgere om at dele 25 meter bassiner og andre bassiner. Adgangen til 50 meter bassiner er også klart ringest i Region Sjælland.

Benyttelse og gæster i svømmeanlæg

De senere år har der været stor interesse for benyttelse af idræts- og svømmeanlæg. Interessen er blandt andet opstået med baggrund i en række undersøgelser, som har vist, at det langt fra er alle bookede tider til foreninger og skoler, der benyttes, og at der er betydelige forskelle på, hvor meget idræts- og svømmeanlæg benyttes. Undersøgelserne har også haft fokus på at beskrive gæster i anlæg ud fra køn og alder.

I det følgende er fokus derfor på benyttelse og gæster i svømmeanlæg. Analysen tager afsæt i forskningsprojektet 'Fremtidens idrætsfaciliteter' fra 2017, som undersøgte benyttelse og gæster i anlæg i 23 kommuner¹⁵ (Høyer-Kruse et al., 2017). Med forbehold for at undersøgelsen er et par år gammel, anvendes den til at tegne et overordnet billede af svømmeanlægs benyttelse.

Undersøgelsen af svømmeanlægs booking og benyttelse blev foretaget i 62 svømmehaller via manuelle registreringer på hverdage fra kl. 16-22. De inkluderede svømmehaller var enten 25 eller 50 meter bassiner, som var fordelt på tværs af landet. De 62 anlæg var fordelt i 23 kommuner: Fem kommuner deltog fra henholdsvis Region Hovedstaden, Region Sjælland og Region Midtjylland, mens fire kommuner deltog i Region Syddanmark og tre fra Region Nordjylland.

¹⁵ Forskningsprojektet blev gennemført i et samarbejde mellem Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund ved Syddansk Universitet og Idrættens Analyseinstitut og løb i perioden fra 2016-2020.

Undersøgelsen fokuserer som nævnt på booking og benyttelse. Bookinginformationer er indhentet fra de enkelte anlæg/kommuner. Booking angiver antallet af timer fra kl. 16-22 på hverdage, som er afsat til brugere. Benyttelsen af de enkelte anlæg er registreret af en registrant, som har været til stede i de enkelte svømmehaller én gang i timen. Hvis der har været én eller flere aktive i vandet er tiden angivet som benyttet. Hvis svømmehallen omvendt har været tom, er den angivet som ikke benyttet.

Tabellen herunder viser booking og benyttelse fordelt på regioner. Som det fremgår af tabellen, er der betydelige regionale forskelle. I Region Sjælland og Region Hovedstaden er over 90 pct. af tiderne på hverdage fra kl. 16-22 bookede, mens benyttelsen i tidsrummet var 88 pct. I Region Syddanmark og Region Nordjylland er andelen af bookinger og benyttelse lidt lavere, mens Region Midtjylland skiller sig ud ved at have en noget lavere booking og benyttelse. Kun hver anden time i de undersøgte svømmehaller i Region Midtjylland er benyttet til aktivitet.

Tabel 6: Booking og benyttelse på hverdage fra kl. 16-22 opdelt på regioner og landsplan, pct.

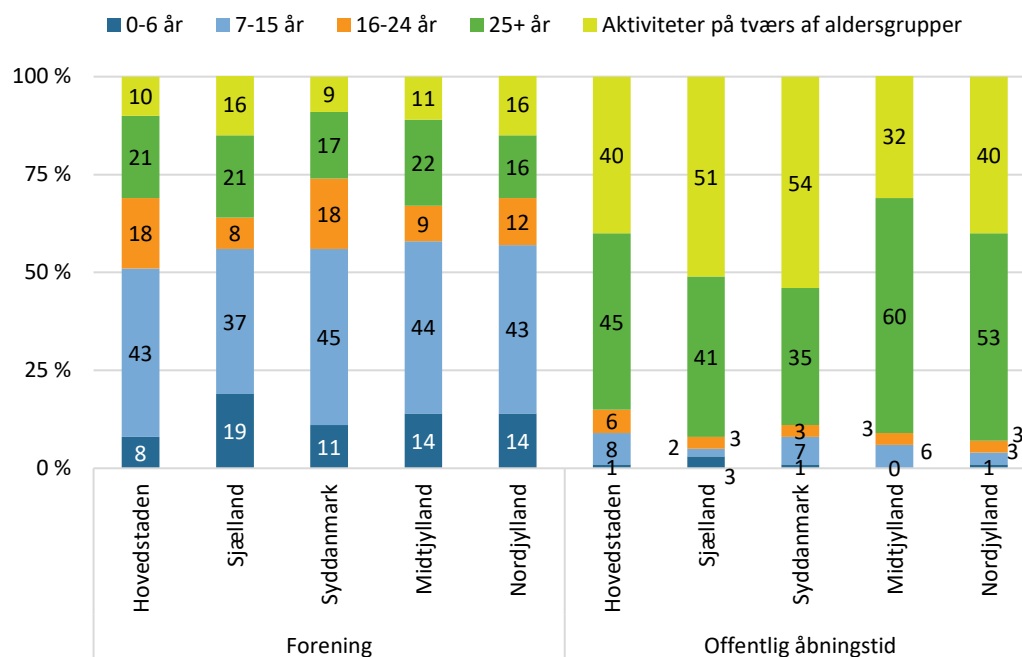
	Booking	Benyttelse
Hovedstaden	94	88
Sjælland	98	88
Syddanmark	86	74
Midtjylland	77	54
Nordjylland	85	76
Hele landet	87	75

Kilde: Høyer-Krusen, Iversen og Forsberg 2017.

I tillæg til at registrere aktivitet har fokus i undersøgelsen også været på, hvem der står for at afholde de forskellige aktiviteter i svømmehallerne samt udøvernes køn og alder. Det er her vigtigt at nævne, at skoleaktiviteter typisk foregår før kl. 16, og at der derfor kun er fokus på foreningstid og offentlig åbningstid.

Undersøgelsen viser her, at foreninger især har aktivitetsforløb for børn og unge mellem 7-24 år, mens voksne over 25 år især kommer i den offentlige åbningstid. I den offentlige åbningstid er der også aktiviteter, hvor udøvere er blandet på tværs af alder (se figur 22). Der er omvendt relativt få forløb med foreninger som arrangør, hvor deltagere er på forskellige alderstrin.

Figur 22: Udøvernes alder i forløb fordelt på arrangør og region, pct.

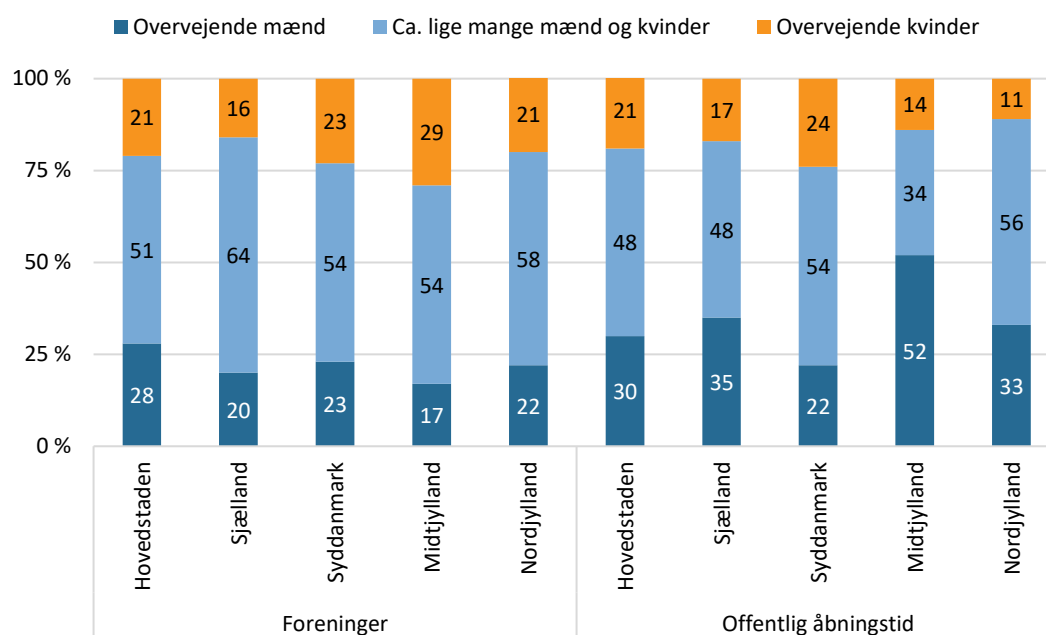

Kilde: Høyer-Krusen, Iversen og Forsberg, 2017.

Desuden fremgår af figuren, at der er mindre forskelle på alderssammensætningen for henholdsvis foreninger og offentlig åbningstid på tværs af regioner. Der er lidt færre forløb, der primært er for voksne over 25 år, i Region Sjælland og Region Syddanmark, mens der omvendt er flere forløb på tværs af aldersgrupper.

De fleste forløb – både i foreninger og offentlig åbningstid – har omtrent lige antal mænd og kvinder som deltagere (se figur 23). På tværs af regioner er der, når det gælder foreninger, meget små forskelle, mens det primært er Region Midtjylland, som skiller sig ud, når det gælder den offentlige åbningstid. Her findes lidt flere forløb med overvejende mænd.

Figur 23: Udøvernes køn i forløb fordelt på arrangør og region, pct.

Kilde: Høyer-Krusen, Iversen og Forsberg 2017.

Sammenfattende viser ovenstående, at der er variationer i anlæggenes benyttelse på tværs af regioner. Benyttelsen er højest i Region Hovedstaden, hvor pladsen også er mest trang. Desuden fremgår, at både mænd og kvinder bruger svømmeanlæg, og at foreninger især har aktiviteter for børn og unge, mens voksne og seniorer især bruger svømmeanlæg i den offentlige åbningstid.

Undersøgelse blandt svømmeanlæg i Danmark

I forlængelse af ovenstående er der blevet foretaget en spørgeskemaundersøgelse, som alle svømmeanlæg i Danmark er blevet inviteret til at deltage i. Undersøgelsen har haft fokus på en række forskellige temaer, som kan deles i hovedkategorierne 'fysiske rammer og drift' og 'brug og aktiviteter'. De to kategorier er beskrevet herunder:

- 'Fysiske rammer og drift' har fokus på antal og type af bassiner i anlæggene, anlæggenes faciliteter og omfanget af ansatte. Fokus er også på anlæggenes egnethed til forskellige svømme- og vandaktiviteter.
- 'Brug og aktiviteter' har fokus på, hvordan anlæggene bruges. Blandt andet ved at se på, hvilke aktiviteter der foregår i anlæggene, samt hvem der står for at arrangere dem. Fokus er også på antallet af timer og gæster i henholdsvis foreningstid, skoletid og offentlig åbningstid.

Af rapporteringen tages afsæt i de to kategorier, men først er fokus på at beskrive undersøgelsens metode og repræsentativitet. Dernæst præsenteres hovedresultaterne fra undersøgelsen. Det gøres først med afsæt i de to hovedkategorier og til slut summeres resultaterne op.

Metode, svarprocent og repræsentativitet

Undersøgelsen bygger på en spørgeskemaundersøgelse, som er foretaget blandt alle svømmeanlæg med offentlig adgang i Danmark¹⁶.

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført elektronisk, og i alt 378 svømmeanlæg blev inviteret til at deltage i undersøgelsen. Invitationen blev sendt ud medio august 2020, og undervejs blev der udsendt en rykker til alle anlæg, som ikke havde svaret. De anlæg, som ikke havde svaret på rykkeren, blev efterfølgende ringet op og blev opfordret til at deltage i undersøgelsen.

I alt har 124 anlæg (33 pct.) svarede på hele spørgeskemaet, mens 11 anlæg (3 pct.) har svaret på næsten hele spørgeskemaet. De 11 anlæg er inkluderet i datasættet. 42 anlæg er påbegyndt spørgeskemaet, men er blevet sorteret fra på grund af for få svar. Datasættet består således af 135 anlæg (36 pct.), men antal svar på enkeltspørgsmål ('n') kan variere.

Det er med baggrund i data fra Facilitetsdatabasen.dk muligt at angive, hvorledes besvarelserne repræsenterer alle anlæg i Danmark. Det er gjort ved at se på anlæggenes tilbøjelighed til at svare på tværs af bassintype (25 eller 50 meter bassin) og beliggenhed.

I forhold til bassintype gælder, at det særligt er anlæg med enten et 25 eller 50 meter bassin, der har svaret. I alt har 16 af landets 28 svømmeanlæg med 50 meter bassin deltaget (svarprocent 58) i undersøgelsen, mens svarprocenten for anlæg med 25 meter bassin er 47 pct. Undersøgelsen giver således et godt indblik i anlæg med 25 eller 50 meter bassin, mens mindre anlæg i mindre grad er repræsenteret i undersøgelsen.

I forhold til beliggenhed gælder det, at få anlæg i forbindelse med skoler har besvaret spørgeskemaet, mens svømmeanlæg, som er en del af et idrætsanlæg, har været flittigere til at besvare skemaet. Blandt anlæg, som er en del af et idrætsanlæg, er svarprocenten 52 pct. Svarprocenten blandt anlæg, som udelukkende er et svømmeanlæg, er også højere end blandt anlæg, som ligger i forbindelse med skoler.

På tværs af regioner er der visse forskelle i svarprocenter, og der er en lille overrepræsentation af anlæg fra Region Syddanmark, mens anlæg i Region Hovedstaden er underrepræsenteret.

Svømmeanlægs fysiske rammer og drift

Spørgsmålene om anlæggenes fysiske rammer og drift har haft fokus på svømmeanlæggenes bassiner. Ledere og ansvarlige har skullet angive en række oplysninger om bassinerne i

¹⁶ Offentlig adgang kan f.eks. være via svømmeskole, svømmeklub eller offentlig åbningstid.

anlæggene. Med baggrund heri er det muligt at angive antallet og udbredelsen af en lang række bassiner. Der er her taget udgangspunkt i de officielle betegnelser, som benyttes af Danske Svømmebade¹⁷. De anvendte definitioner af bassinerne fremgår af boks 1 herunder.

Boks 1: Definition af typer af bassiner

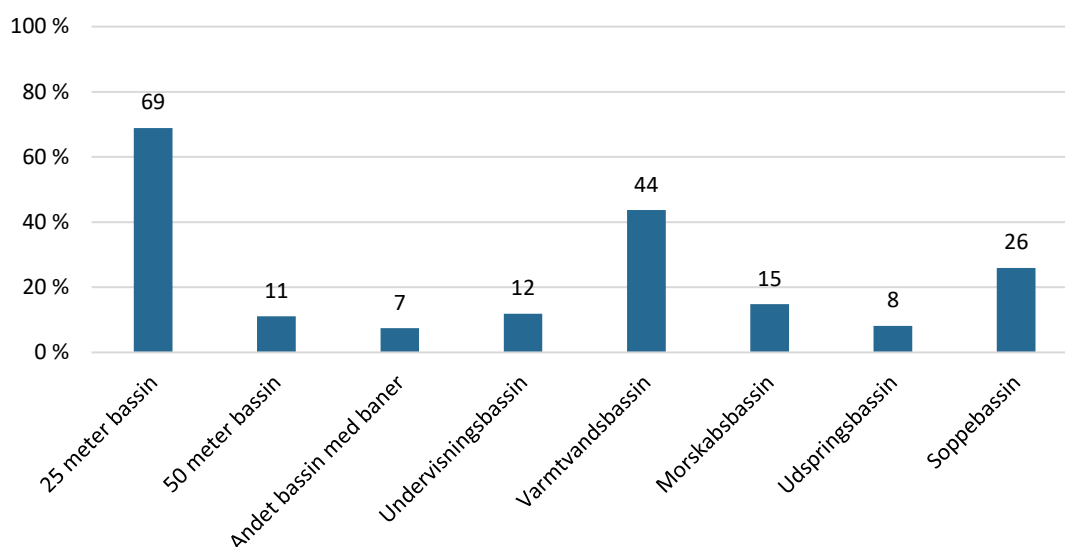
- 25 meter bassin: Er 25 meter langt, mens bredden kan variere. 25 meter bassinet er primært beregnet til svømning og har som regel banetorve og streger i gulvet, som svømmere kan orientere sig efter. Bassinet kan også bruges til andre formål end svømning.
- 50 meter bassin: Er 50 meter langt, mens bredden kan variere. 50 meter bassinet er primært beregnet til svømning og har som regel banetorve og streger i gulvet, som svømmere kan orientere sig efter. Bassinet kan også bruges til andre formål end svømning.
- Andet bassin med baner: Det er muligt at lave en eller flere baner med banetove, som svømmere kan orientere sig efter. Er beregnet til svømning samt vandaktivitet, leg og oplevelse.
- Varmtvandsbassin: Har en vanddybde på mindst 1 meter, er mindst 30 m² stort og mindst 32 grader varmt. Er beregnet til vandtræning og motion og bruges også som terapi-/behandlingsbassin (kræver nem adgang for personer med funktionsnedsættelse).
- Morskabsbassin: Har en vanddybde på mindst 0,8 meter, er mindst 100 m² stort og er 28-32 grader varmt. Er primært beregnet til vandaktivitet, leg og oplevelse.
- Undervisningsbassin: Har en vanddybde på mindst 0,6 meter, er 50-100 m² stort og er 26-32 grader varmt. Er primært beregnet til undervisning. Er særligt egnet til begynderundervisning.
- Udspringsbassin: Landingsbassin for en eller flere vipper.
- Soppebassin: Bassin med lav dybde (typisk 0-0,5 meter).

Kilde: Inspireret af DS477

Figur 24 herunder viser udbredelsen af de forskellige typer af bassiner. Figuren viser, hvor stor en andel af anlæggene som har en eller flere bassiner af den pågældende type. Eksempelvis fremgår det af figuren, at 25 meter bassinet er den bassintype, som findes i flest anlæg (69 pct.). Det næstmest udbredte bassin er varmtvandsbassinet, som findes i knap hvert andet anlæg (44 pct.), mens der findes et soppebassin i hvert fjerde anlæg (26 pct.). Der er forholdsvis få anlæg, som har et 50 meter bassin eller andet bassin med baner. Undervisningsbassiner og morskabsbassiner, som de er defineret her, findes i færre end hvert femte anlæg.

¹⁷ I undersøgelsen er ledere eller ansvarlige for anlæggene blevet bedt om at inddеле bassiner i en række overordnede typer, og undersøgelsen viser, at hvad der i et anlæg kategoriseres som et varmtvandsbassin i et andet kan være kategoriseret som et terapibassin. Derfor er inddelingen fortaget med baggrund i DS477.

Figur 24: Andel anlæg med bassintyper, pct.

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=135).

Undersøgelsen har givet anledning til at inddele svømmeanlæggene i nogle typer med baggrund i typen af anlæg (indendørs/udendørs) samt anlæggenes samlede vandareal. Vandarealet er udregnet ved at lægge størrelsen på de enkelte bassiner i anlæggene sammen. Udendørs anlæg er ikke opdelt på størrelse og betegnes 'friluftsbade'.

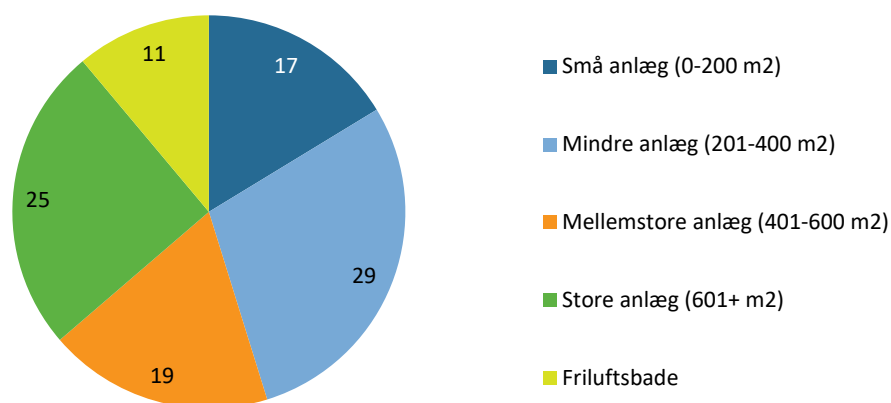
Indendørsanlæggene er blevet inddelt i fire størrelser. 'Små anlæg' har et bassinareal på 200 m² eller derunder, 'mindre anlæg' har et bassinareal på 201-400 m², 'mellemstore anlæg' har et bassinareal på 401-600 m² og 'store anlæg' har et bassinareal på 601 m² eller derover.

25 meter bassinet, som er det mest udbredte i anlæggene, anvendes til at illustrere størrelsen på de fire typer af indendørs anlæg. Bassinarealet i et 25 meter bassin varierer alt efter bassinets bredde, men har typisk et areal på mellem 250-375 m².

De små anlæg svarer altså til anlæg, som er mindre end et 25 meter bassin, mens mindre anlæg svarer til et 25 meter bassin og et andet mindre bassin. Mellemstore anlæg svarer typisk til et 25 meter bassin og en del andre mindre bassiner, mens store anlæg svarer til at have et eller flere 25 meter bassiner og/eller et 50 meter, og dertil andre mindre bassiner.

Som det fremgår af figur 25, er hovedparten af anlæggene (89 pct.) indendørs anlæg, mens knap hvert tiende er et friluftsbad (11 pct.). Blandt indendørsanlæg er der omtrent lige mange mindre og store anlæg, mens der er lidt færre små og mellemstore anlæg.

Figur 25: Fordelingen af anlægstyper, pct.

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=135).

Det er muligt at beskrive udbredelsen af de forskellige typer af bassiner i indendørsanlægene.

Små anlæg består i gennemsnit af ét bassin, som ikke er et 25 eller 50 meter bassin. Et mindre antal små anlæg har et andet bassin med baner (23 pct.) eller et undervisningsbassin (14 pct.), mens 46 pct. har et varmtvandsbassin. En del små anlæg består af et bassin, som er mindre end dem, som fremgår af boks 1. Det kan f.eks. være et varmtvandsbassin på under 30 m² eller et undervisningsbassin på under 50 m².

Mindre anlæg består i gennemsnit af to bassiner, og i langt de fleste anlæg (92 pct.) er det ene bassin et 25 meter bassin. Det andet bassin er fordelt mellem varmtvandsbassin (21 pct.), morskabsbassin (13 pct.), undervisningsbassin (10 pct.), udspringsbassin (8 pct.) eller et soppebassin (18 pct.). Ingen mindre anlæg har et 50 meter bassin. Som det er tilfældet ved små anlæg, kan der indgå bassiner, som er mindre end dem, som fremgår af boks 1.

Mellemstore anlæg består i gennemsnit af 2,5 bassiner. Alle mellemstore anlæg har et 25 meter bassin, mens ingen har et 50 meter bassin. To ud af tre mellemstore anlæg har et varmtvandsbassin (68 pct.), 20 pct. har et morskabsbassin og 8 pct. har et undervisningsbassin. Hvert tredje (32 pct.) har et soppebassin, mens ingen har et udpringsbassin. Som det er tilfældet ved små anlæg, kan der indgå bassiner, som er mindre end dem, som fremgår af boks 1.

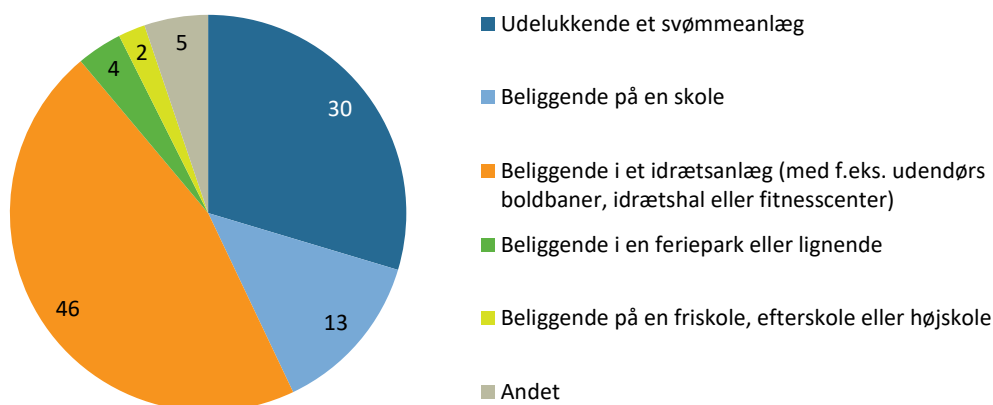
Store anlæg består i gennemsnit af 4,5 bassiner. Syv ud af ti store anlæg har et 25 meter bassin (71 pct.), mens 44 pct. har et 50 meter bassin. De fleste store anlæg (71 pct.) har et varmtvandsbassin, 29 pct. har et morskabsbassin, mens 21 pct. har et undervisningsbassin. Knap fire ud af ti (38 pct.) har et soppebassin, mens knap hvert syvende har et udspringsbassin (15 pct.).

Friluftsbade, som udelukkende består af udendørs bassiner, har i gennemsnit 2,5 bassiner. Halvdelen (53 pct.) af friluftsbadene har et 25 meter bassin, hvert tiende har et andet bassin

med baner (13 pct.), mens ingen har et 50 meter bassin. Hvert andet (47 pct.) friluftsbad har et soppebassin, mens hvert femte (20 pct.) har et udspringsbassin.

Det er via undersøgelsen også muligt at se på anlæggenes beliggenhed. De fleste anlæg er beliggende i et idrætsanlæg eller er udelukkende et svømmeanlæg (se figur 26). Knap hvert tiende anlæg er beliggende på en skole, mens få anlæg har en anden beliggenhed.

Figur 26: Svømmeanlægs beliggenhed, pct.

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=135).

Der er betydelige forskelle mellem de forskellige typer af anlægs placering. Små anlæg er overvejende beliggende på en skole, mens mindre, mellemstore og store anlæg samt friluftsbade overvejende er beliggende i enten et idrætsanlæg eller udelukkende er et svømmeanlæg. Store anlæg og friluftsbade er i lidt højere grad udelukkende et svømmeanlæg, mens mindre og mellemstore anlæg i højere grad er beliggende i et idrætsanlæg.

Faciliteter i anlæg og bassiner

I tillæg til ovenstående har fokus også været på faciliteter i tilknytning til svømmeanlæg og bassiner.

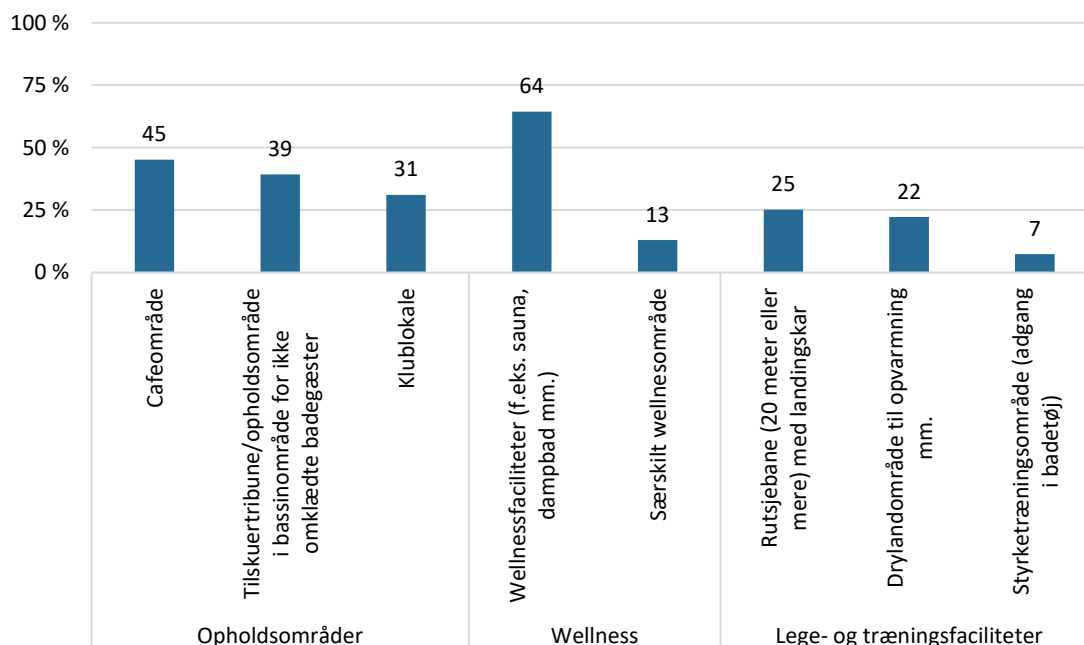
Undersøgelsen viser, at de fleste anlæg har en eller flere faciliteter tilknyttet. Faciliteterne kan give mulighed for ophold i forbindelse med aktiviteter, f.eks. i et cafeområde, ligesom de kan have stor betydning for oplevelsen af at bruge anlægget. F.eks. kan en rutsjebane være med til at gøre anlægget særligt velegnet til badning/leg, mens faciliteter til wellness kan være med til at gøre et anlæg særligt velegnet til afslapning.

Som det fremgår af figur 27, har de fleste anlæg (64 pct.) wellnessfaciliteter i form af f.eks. sauna eller dampbad, men det er i de færreste anlæg, at der findes et særskilt wellnessområde. Det er særligt mellemstore og store anlæg, som har et særskilt wellnessområde.

To ud af tre anlæg (65 pct.) har enten cafeområde, tilskuertribune/opholdsområde eller et klublokale. Der er forskel på udbredelsen af de tre typer af opholdsområder, og det er især

mellemstore (76 pct.) og store anlæg (94 pct.) samt friluftsbade (59 pct.), der har mindst en af de tre faciliteter

Figur 27: Faciliteter i anlæggene, pct.

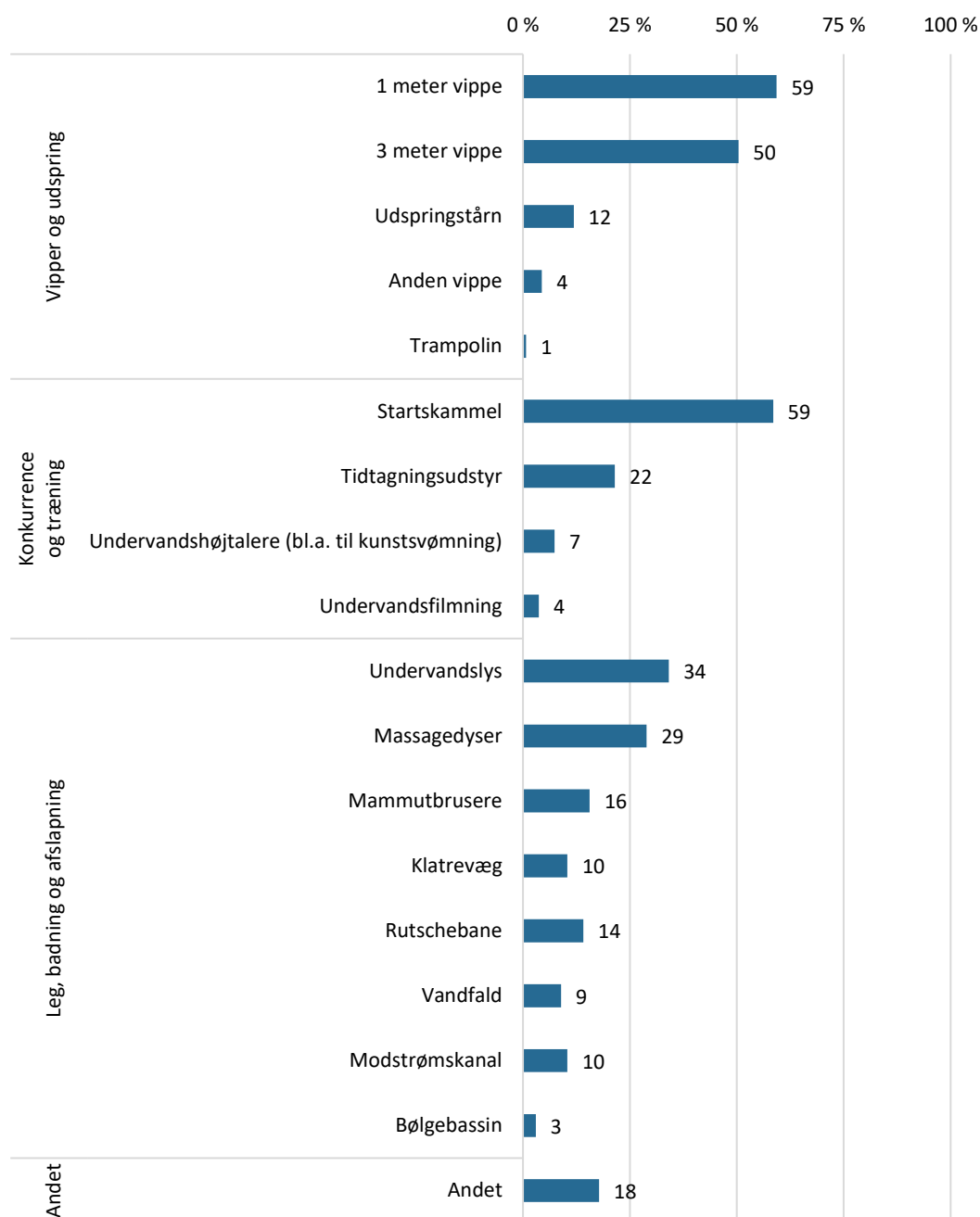
Figuren viser andel af anlæg med de angivende faciliteter. Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=135).

Lege- og træningsfaciliteter i form af rutsjebane, drylandområde og styrketræningsområde med adgang i badetøj findes i et mindre antal anlæg (primært i store anlæg).

I tilknytning til faciliteter i anlæg er faciliteter i bassiner også blevet kortlagt. Faciliteterne fremgår af figur 28, som inddeler dem i fire kategorier. Figuren viser andelen af anlæg, som har en eller flere af faciliteterne. Eksempelvis gælder, at 59 pct. af anlæggene har en 1-meter vippe, mens lige så mange anlæg (59 pct.) har en eller flere startskamler.

Tager man afsæt i de fire kategorier af faciliteter i figuren, så gælder, at to tredjedele af anlæggene har en eller flere faciliteter til udspiring (vipper, udspiringstårn mm.) (61 pct.) eller en eller flere faciliteter til konkurrence/træning (62 pct.), mens hvert andet anlæg (51 pct.) har en eller flere faciliteter til leg/badning/afslapning (se figur 28).

Figur 28: Faciliteter i bassiner, pct.

Figuren viser andel af anlæg med de angivende faciliteter i bassiner. Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=135).

Der findes ikke faciliteter til udspring i de små anlæg, mens der er udspringsfaciliteter i to ud tre mindre anlæg (67 pct.) og de fleste mellemstore (80 pct.) og store anlæg (81 pct.). Derudover har seks ud af ti friluftsbade (59 pct.) faciliteter til udspring.

Billedet er det samme, når det gælder faciliteter til konkurrence og træning samt faciliteter til leg, badning og afslapning. Der er kun ét lille anlæg, der har angivet at have en eller flere faciliteter til konkurrence og træning (5 pct.), mens det gælder tre ud af fire mindre

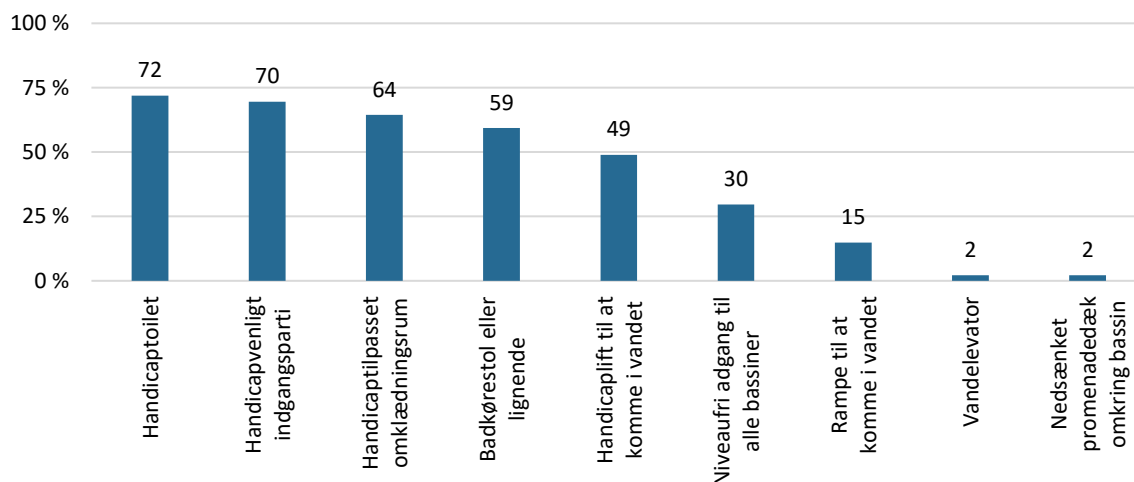
anlæg (75 pct.) og de fleste mellemstore (88 pct.) og store anlæg (88 pct.). Faciliteterne er mindre udbredt i friluftsbade (18 pct.).

Faciliteter til leg, badning og afslapning findes også kun i ét lille anlæg, mens faciliteter til leg, badning og afslapning findes i halvdelen af de mindre anlæg (54 pct.) og de fleste mellemstore (68 pct.) og store anlæg (88 pct.). Faciliteterne er mindre udbredt i friluftsbade (12 pct.).

Som det blev klargjort i del 1, er der en del mennesker med forskellige former for funktionsnedsættelse, som benytter svømmeanlæg. Blandt andet fordi vandet giver dem mulighed for fysisk bevægelse, og fordi varmt vand kan have en smertelindrende effekt. For at gøre det nemt for disse personer at benytte anlæggene, er det vigtigt med gode adgangsforhold.

Hovedparten af anlæggene har handicaptoilet, handicapvenligt indgangsparti og badkørestol (se figur 29). Lift til at komme i vandet findes i hvert andet anlæg, mens færre anlæg har niveaufri adgang til vandet, rampe eller vandelevator. Generelt er adgangen til svømmeanlægget bedre (f.eks. handicapvenligt indgangsparti og omklædningsrum), end den er til de enkelte bassiner.

Figur 29: Faciliteter til person med handicap/funktionsnedsættelse, pct.

Figuren viser andel af anlæg med de angivende faciliteter. Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=135).

På tværs af anlægstyper er det især de mellemstore og store anlæg, som har de forskellige faciliteter. De findes i markant mindre grad i små anlæg, mindre anlæg og friluftsbade.

Anlæggenes egnethed til aktiviteter

I forlængelse af ovenstående er ledere og ansvarlige for anlæggene blevet bedt om at vurdere anlæggenes egnethed til en lang række aktiviteter. Vurderingen giver et indblik i, hvilke aktiviteter anlæggene særligt egner sig til, samt hvilke de i mindre grad egner sig til.

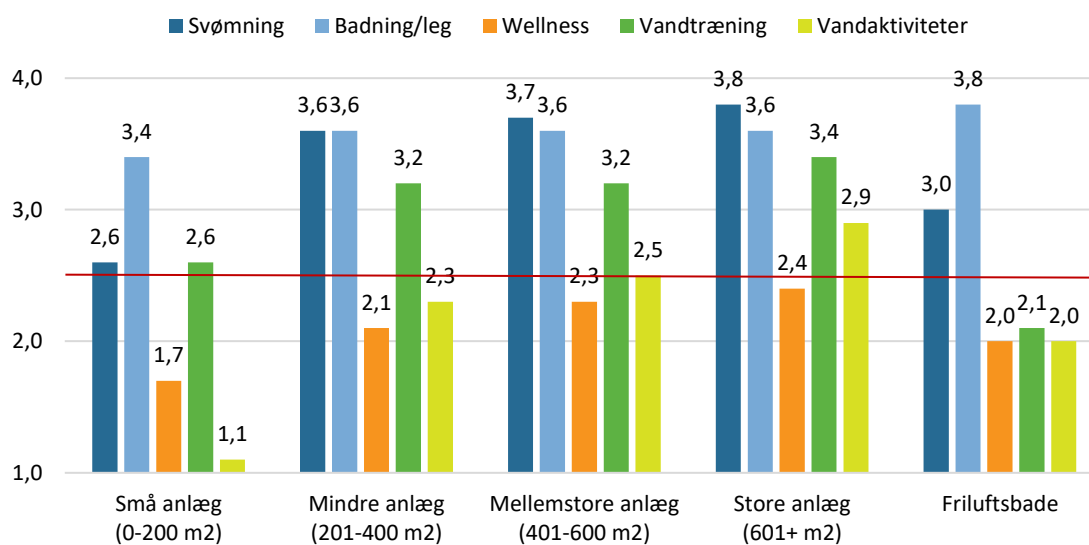
Figuren herunder viser gennemsnitscoren for anlæggene på tværs af de fem hovedaktiviteter. Scoren går fra 1-4, hvor 1 er lig med 'passer slet ikke', mens 4 er lig med 'passer i høj grad'. 2,5 udgør en middelværdi (markeret med rød streg), hvor anlæggene groft sagt kan inddeles i, om de er egnede til aktiviteten (over 2,5) eller ej (under 2,5).

Alle anlægstyper scorer relativt højt på badning/leg, men det er især anlæg med 25 eller 50 meter bassin (dvs. mindre, mellemstore og store anlæg), som scorer højt på svømning.

Vandtræning¹⁸ er aktiviteter, som mindre, mellemstore og store anlæg er bedst egnede til, mens det kun er store anlæg, der har en gennemsnitsscore over 2,5, når det gælder vandaktiviteter¹⁹. Det er her vigtigt at nævne, at der er tale om gennemsnit, og at der vil være anlæg som ligger over såvel som under gennemsnittet.

Wellness er generelt en aktivitet, som få anlæg i høj grad er egnede til, og for alle anlægstyper gælder, at gennemsnitsscoren er under 2,5. Anlæg, der har et særskilt wellnessområde, er markant bedre egnede hertil.

Figur 30: Anlægs egnethed fordelt på aktiviteter, score, 1-4

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n varierer for kategorier pga. 'ved ikke'-svar, n=99-109).

Anlæggenes egnethed i forhold til de forskellige typer af aktiviteter hænger blandt andet sammen med typen af bassiner i dem. Anlæg med et 25 eller 50 meter bassin scorer højere på svømning og vandaktiviteter end anlæg uden, mens anlæg med et varmtvandsbassin scorer højere på wellness og vandtræning end anlæg uden.

¹⁸ Træning i vand udgøres af 'træning i vand (f.eks. aquafitness eller vandaerobic)', 'Aquapunkt', 'vandtræning/-aktiviteter for personer med fysisk eller psykisk handicap', 'træning før/efter fødsel', 'vandtræning for særlige målgrupper (f.eks. gigt, kræftpatienter, kroniske smerter mm.)', 'genoptræning' og 'vandtilvænnning/vandskræk'.

¹⁹ Vandaktiviteter udgøres af 'kunstsvømning', 'udspring', 'undervandsrugby', 'vandpolo', 'dykning med flasker', 'fridykning', 'Stand Up Paddle' og 'kajakpolo'.

På baggrund af ovenstående er det muligt sammenfattende at beskrive, hvad der karakteriserer de fysiske rammer. Anlæggene kan inddeles i fem typer, hvoraf fire er indendørsanlæg baseret på størrelse og én er udendørs friluftsanlæg (uanset størrelse). De store anlæg har i gennemsnit flest bassiner, og det er også dem, som egner sig bedst til de forskellige typer af aktiviteter. Mindre og mellemstore anlæg passer i omtrent samme grad til de forskellige aktiviteter – bortset fra vandaktiviteter, som mellemstore anlæg passer noget bedre til. De helt små anlæg passer generelt til færre aktiviteter.

Ansatte og arbejdsopgaver

Undersøgelsen har også haft fokus på forhold omkring anlæggenes drift – herunder antal og typen af ansatte samt deres arbejdsopgaver.

Specifikt er de enkelte anlæg blevet bedt om at angive antallet af årsværk i anlægget samt antallet af fuldtidsmedarbejdere, deltidsmedarbejdere, vikarer/løst ansatte og faste frivillige. Disse spørgsmål har været svære at besvare for en del af anlæggene.

I gennemsnit har anlæggene 6,4 årsværk (se tabel 7). Årsværkene er delt ud på forskellige typer af medarbejdere, og i gennemsnit har anlæggene 3,8 fuldtidsansatte, 4,6 deltidsansatte og 6,6 løst ansatte/vikarer. Desuden har anlæggene i gennemsnit 3,3 faste frivillige tilknyttet. I anlæggene er der således typisk lidt flere deltidsansatte og løst ansatte end fuldtidsmedarbejdere.

Tager man afsæt i årsværk, som giver en samlet indikation af behovet for medarbejdere, så er der betydelige forskelle på tværs af anlægstyper. Antallet af årsværk er klart størst i store anlæg (13,8), mens det er mindst i små anlæg (0,8), og generelt synes der at være sammenhæng mellem årsværk og størrelse på anlæggene.

Desuden fremgår det af tabellen, at frivillige primært findes i mellemstore anlæg og friluftsbade.

Tabel 7: Antallet af årsværk og medarbejdere

	Årsværk	Antal medarbejdere/frivillige			
		Fuldtidsmedarbejdere	Deltidsmedarbejdere	Løst ansatte/vikarer	Faste frivillige
Små anlæg	0,9	1,0	1,1	2,3	2,2
Mindre anlæg	3,9	3,1	3,4	4,3	2,8
Mellemstore anlæg	4,8	2,8	6,4	6,6	5,1
Store anlæg	13,8	8,4	7,4	12,7	2,6
Friluftsbade	1,2	0,3	3,0	3,9	5,5
Alle anlæg	6,4	3,8	4,6	6,6	3,3

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=100-121).

Der er i undersøgelsen også blevet spurgt ind til, hvilke typer af ansatte der findes i svømmeanlægget. Det er gjort med baggrund i de ansattes arbejdsopgaver, og dermed giver undersøgelsen her indblik i, hvilke funktioner som varetages af anlægget selv. Det skal her nævnes, at de ansatte godt kan varetage flere funktioner, ligesom der kan være funktioner i anlægget, som varetages af folk, som ikke er ansat af anlægget (f.eks. livredning). Spørgsmålet giver således indblik i, hvilke typer af ansatte som er ansat af anlægget selv.

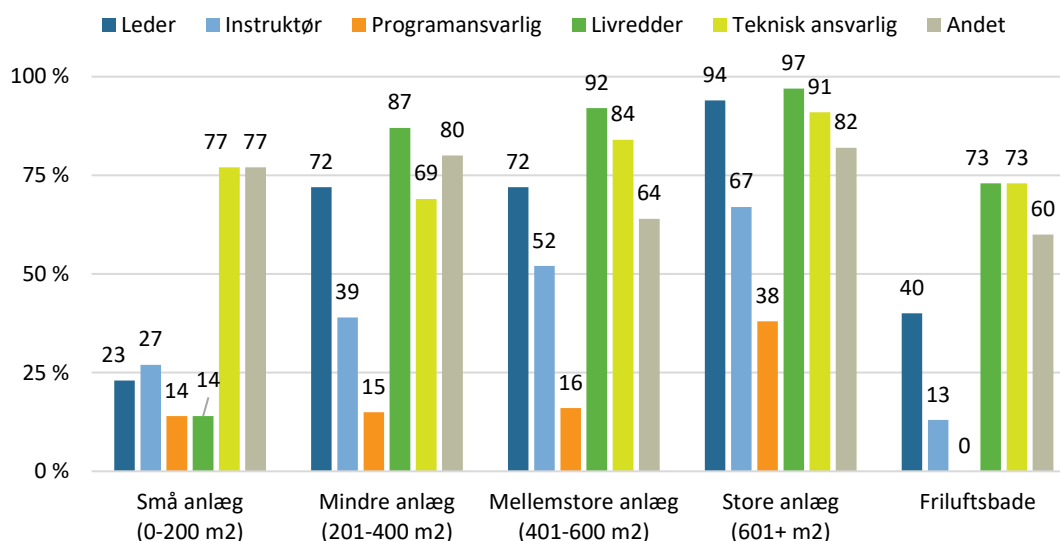
Som figur 31 herunder viser, så har de fleste anlæg en leder (66 pct.), livredder (77 pct.) og teknisk ansvarlig (79 pct.) ansat, mens det er mindre udbredt at have en ansat instruktør (44 pct.) eller programansvarlig (19 pct.). For indendørsanlæg gælder, at tilbøjeligheden til at have de forskellige funktioner ansat generelt stiger med anlæggenes størrelse.

Der er derfor også visse forskelle på tværs af anlægstyper. At have en leder i anlægget er særligt udbredt i mindre, mellemstore og store anlæg, ligesom der i disse anlæg også typisk er livreddere ansat. Teknisk ansvarlige findes i de fleste anlæg (uanset type), mens en programansvarlig primært findes i store anlæg. Det er dog under halvdelen af de store anlæg, som har en programansvarlig ansat.

Det er ikke overraskende, at der er ansat en teknisk ansvarlig i langt de fleste anlæg, og det understreger den betydelige opgave, som det er at drive et svømmeanlæg. Svømmeanlæg er et kompliceret anlæg med megen teknik, og der er en række krav til vandkvalitet og dokumentation heraf (jf. bekendtgørelsen for svømmeanlæg). Arbejdet med at drifte et svømmeanlæg og leve op til bekendtgørelsen er omfattende og kræver allokering af betydelige medarbejderressourcer, og derfor er det også en forudsætning for svømmeanlæg, at der findes en driftsleder med det tekniske ansvar. I langt de fleste anlæg er denne person altså ansat i anlægget.

Ellers er det værd at bemærke, at tilbøjeligheden blandt indendørs anlæg til at have en instruktør ansat stiger med størrelsen på anlægget. Det er de færreste små anlæg, som har en instruktør ansat, mens det er flertallet af de store anlæg.

Figur 31: Typer af funktioner fordelt på anlægstyper, pct.

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=135).

I forhold til at have en leder i anlægget viser analysen desuden et sammenfald med anlæggenes ejerform. Således viser det sig, at de fleste selvejende anlæg har en leder, mens det gælder to ud af tre (59 pct.) kommunale anlæg.

Den øgede tilbøjelighed til at have ledere ansat i selvejende anlæg sammenlignet med kommunale anlæg gælder ikke kun svømmeanlæg, men idrætsanlæg generelt. Den selvejende konstruktion synes altså af fordre en ansat leder i anlægget, mens lederopgaverne i højere grad varetages fra centralt hold i kommunale anlæg (Forsberg, Iversen og Høyer-Kruse, 2017).

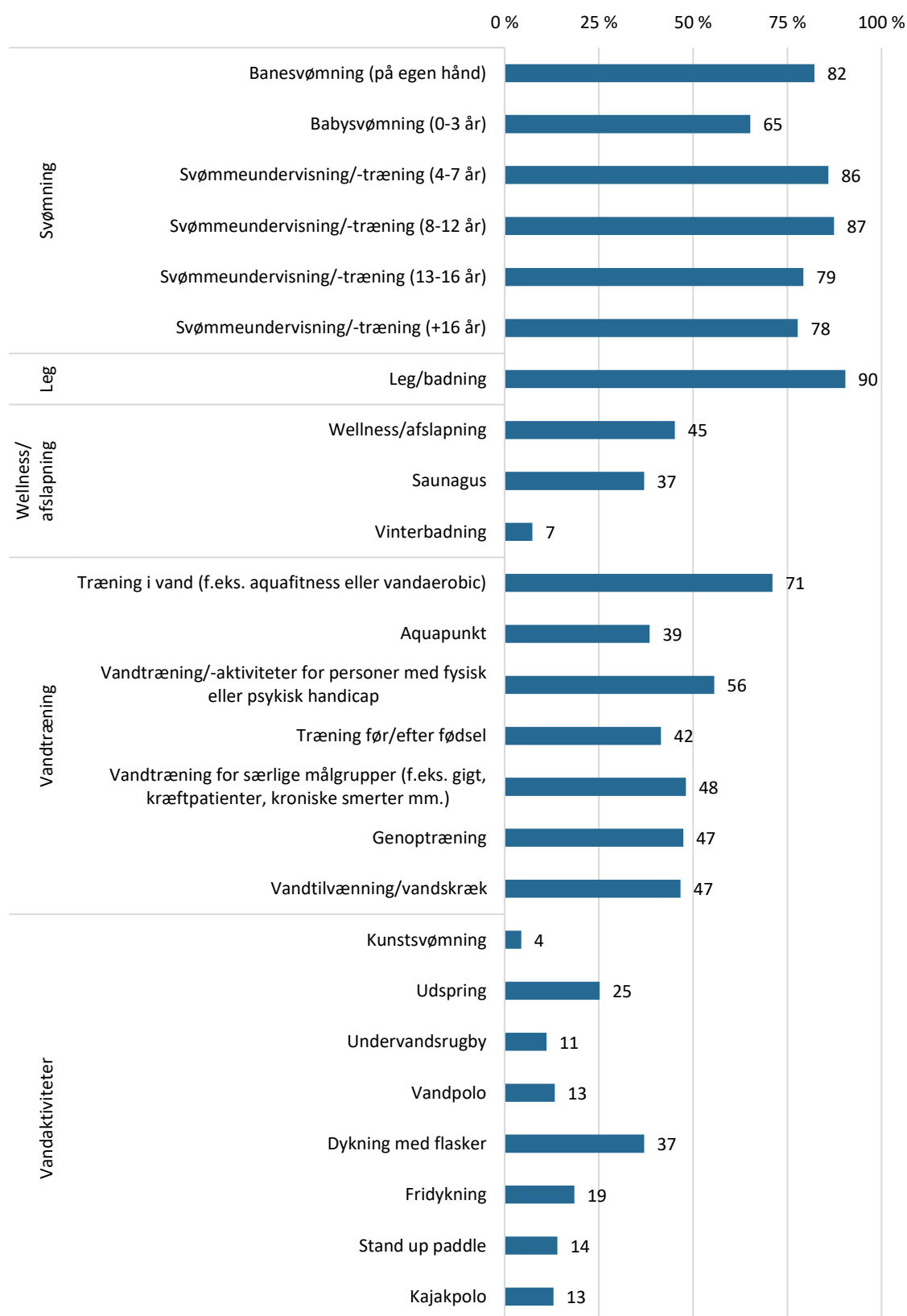
Svømmeanlægs aktiviteter og åbningstider

Anden del af afrapporteringen har fokus på svømmeanlæggenes brug og aktiviteter. Information herom er indsamlet i spørgeskemaundersøgelsen.

Aktiviteter i svømmeanlæg

Der foregår mange forskellige aktiviteter i svømmeanlæg (se figur 32). De mest udbredte aktiviteter er forskellige former for svømning, som kan være banesvømning på egen hånd eller svømmeundervisning/-træning for forskellige aldersgrupper (herunder babysvømning). De forskellige svømmediscipliner foregår i stort set alle mindre, mellemstore og store anlæg, mens banesvømning på egen hånd foregår i de færreste små anlæg. Svømme-træning/-undervisning er også mindre udbredt i små anlæg (sker primært for fire-syv-årige), ligesom det også er det i friluftsbade.

Figur 32: Aktiviteter i svømmeanlæg, pct.

Figuren viser andel anlæg med de angivende aktiviteter. Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=135).

Leg/badning foregår stort set også i alle anlæg, dog i mindre omfang i de små anlæg, mens wellness/afslapning overvejende foregår i mellemstore (60 pct.) og store anlæg (66 pct.) og i mindre grad i små (27 pct.) og mindre (33 pct.) anlæg samt friluftsbade (35 pct.).

Generelt er billedet for de forskellige vandtræningsaktiviteter, at de foregår i omtrent samme omfang i mellemstore og store anlæg, mens de er lidt mindre udbredt i mindre anlæg. I små anlæg og friluftsbade er vandtræningsaktiviteter mindst udbredt. Det gælder eksempelvis for træning i vand, som er den mest udbredte vandtræningsaktivitet. Træning i vand foregår i stort set alle mellemstore (88 pct.) og store anlæg (84 pct.), men i lidt mindre grad i mindre anlæg (74 pct.). Det er knap halvdelen af de små anlæg (46 pct.) og friluftsbade (47 pct.), som har træning i vand

Vandaktiviteter som kunstsvømning, udspring, undervandsrugby, vandpolo, dykning med flasker og fridykning er mindre udbredt i anlæggene. Generelt er billedet, at de i størst omfang foregår i store anlæg efterfulgt af mellemstore anlæg. Disse aktiviteter foregår i meget få (eller ingen) små anlæg eller friluftsbade.

I delundersøgelse 1 blev det nævnt, at svømmeanlæg kan have et potentiale i forhold til udendørs vandsportsaktiviteter som blandt andet kajak, Stand Up Paddle og surfing/windsurfing f.eks. ved at gøre det lettere at starte til aktiviteterne eller gøre det muligt at træne delelementer. I bestræbelserne på at give indblik i disse typer af aktiviteters udbredelse i svømmeanlæg er der i undersøgelsen spurgt ind til udbredelsen af Stand Up Paddle og kajakpolo. Det er aktiviteter, som foregår i knap hver syvende anlæg – særligt de store anlæg.

Det samlede billede er således, at svømning (i en eller anden form) og badning/leg foregår i stort set alle anlæggene, mens det særligt er de mellemstore og store anlæg, som har wellness/afslapning, vandtræningsaktiviteter og vandaktiviteter.

Arrangører

Ud over at kortlægge aktiviteter i anlæg har undersøgelsen også haft fokus på, hvem der står for at udbyde arrangerede hold- og træningsaktiviteter. De forskellige former for svømning (inklusive babysvømning) bliver overvejende udbudt af foreninger eller svømmeklubber. I forhold til svømmeundervisning/-træning for 8-12-årige er skoler – sammen med foreninger – også en væsentlig udbyder. Svømmeanlægget selv udbyder i begrænset grad svømning, og hvis de tilbyder dette, sker det primært i forhold til babysvømning og svømmeundervisning/-træning for unge/voksne over 16 år.

Foreninger udbyder også vandtræningsaktiviteter, men i forhold til træning i vand, vandtræning for særlige målgrupper samt genoptræning udbydes disse aktiviteter af svømmeanlæg i omtrent samme omfang. En del kommercielle udbydere (f.eks. fysioterapi) tilbyder genoptræning og vandtræning for særlige målgrupper i anlæggene.

De forskellige former for vandaktiviteter udbydes også overvejende af foreninger. Det er kun i forhold til udspring og fridykning, at en del anlæg også tilbyder dette.

Det samlede billede er således, at foreningerne i de fleste anlæg udbyder svømmeundervisning/-træning, og foreningerne er også dominerende, når det kommer til vandaktiviteter. I forhold til træning i vand er det oftere foreninger end anlæggene selv, der udbyder dette, men for en række vandtræningsaktiviteter er der ikke store forskelle. Det er altså primært i forhold til vandtræning, at anlæggene spiller en rolle som arrangør af aktiviteter.

Aktiviteter og typer af ansatte

I forrige afsnit blev typen af ansatte i anlæggene beskrevet. Herunder tilbøjeligheden til at have en leder, instruktør eller programansvarlig ansat i anlægget. I det følgende er fokus på udbuddet af forskellige aktiviteter sammenholdt med, hvilke typer af ansatte der findes i anlæggene.

Det er her vigtigt at understrege, at det ikke er muligt at undersøge årsagssammenhænge, f.eks. om et evt. sammenfald mellem instruktør og anlægsaktiviteter skyldes, at instruktøren har igangsat aktiviteterne, eller om instruktøren er blevet ansat til at varetage allerede planlagte aktiviteter. Det kan også ske, at medarbejdere udvikler sig til at varetage aktiviteter.

Med det forbehold viser analysen, at de anlæg, som har en leder og en instruktør ansat, i betydelig højere grad også har aktiviteter arrangeret af anlægget selv. At have en programansvarlig ansat viser også et sammenfald, men det er mindre udtalt.

Ser man på aktiviteter, så synes det ikke at påvirke at have en leder, instruktør eller programansvarlig på tilbøjeligheden til, at der dyrkes svømning (i en eller anden form) i anlægget. Svømning dyrkes i stort set alle anlæg – med og uden en leder, instruktør eller programansvarlig – og det er da også primært foreninger, som tilbyder svømning. I forhold til wellness/afslapning, træning i vand og vandaktiviteter tegner der sig derimod visse forskelle. De tre typer af aktiviteter er noget mere udbredt i anlæg, som har en leder og/eller en instruktør. Igen er betydningen af en programansvarlig mindre.

Selvom analysen skal tages med forbehold for, at det ikke er muligt at pege på årsag og effekt, og at der er set på tværs af anlæg af forskellige størrelser, peger den på, at anlæg med en leder og en instruktør i højere grad selv står for at udbyde aktiviteter, og at der generelt foregår flere forskellige typer af aktiviteter i anlæg med disse ansat.

Åbningstimer og gæster i svømmeanlæg

I de følgende er fokus på svømmeanlægs åbningstider og antallet af gæster.

I undersøgelsen er der blevet spurgt til antallet af åbningstimer på en normal uge i 2019²⁰. Herunder, hvor mange timer med offentlig åbningstimer som anlæggene havde på en normal uge i 2019.

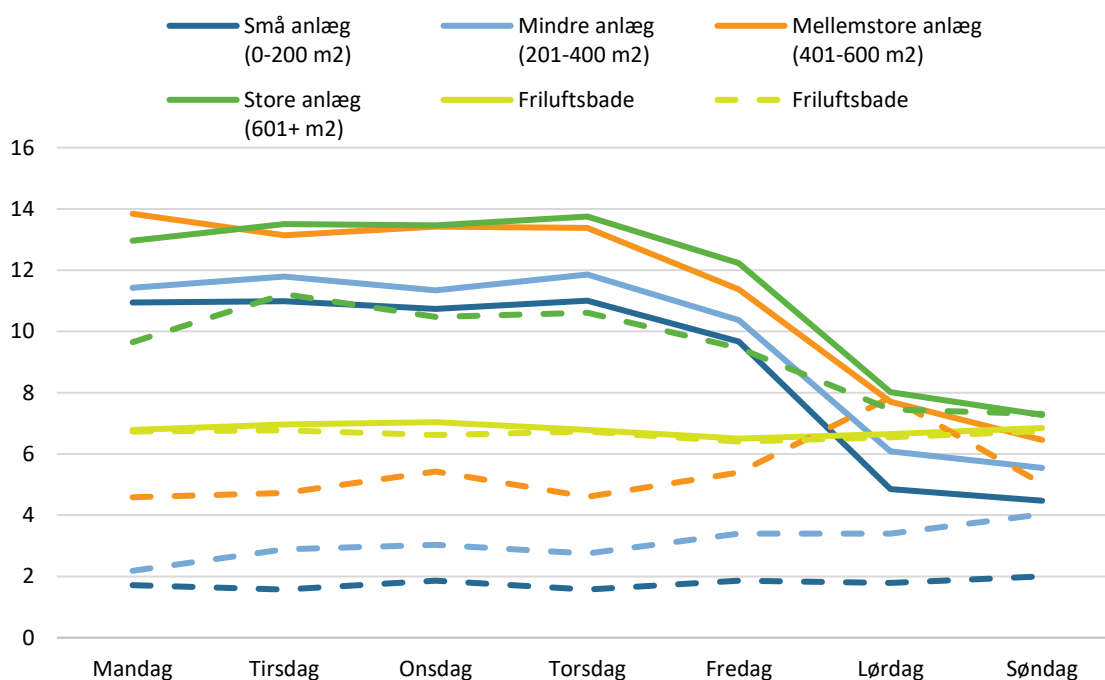
²⁰ På grund af COVID-19 pandemien blev der ikke spurgt til åbningstider i 2020.

Figur 33 herunder viser antal åbne timer og antal timer med offentlig åbent på en normal uge i 2019 opdelt på de fem typer af anlæg. De fulde linjer repræsenterer antal åbningstimer på tværs af ugedage, mens de stiplede linjer angiver timer med offentlig åbningstid.

Figuren viser, at mellemstore og store anlæg havde flest åbningstimer på en normal uge i 2019 (henholdsvis 79 og 81 timer i gennemsnit), mens der er klart færrest åbningstimer i friluftsbade (43 timer i gennemsnit). Der er omtrent det samme antal åbningstimer i små og mindre anlæg (henholdsvis 62 og 68 timer) på en normal uge. For alle anlæg gælder, at der er flest åbningstimer på hverdage, mens der er færre i weekenden. Desuden, at der er lidt færre åbningstimer på fredage sammenlignet med de andre hverdage.

Det gennemsnitlige antal offentlige åbningstimer på en normal uge i små, mindre og mellemstore anlæg er henholdsvis 12, 22 og 38 timer, mens det er noget højere i store anlæg (66 timer) og friluftsbade (47 timer). Det er værd at bemærke, at der er en vis forskel mellem åbningstimer og timer med offentligt åbent på en normal uge i små, mindre og mellemstore anlæg (dvs. de stiplede linjer ligger noget lavere end de fulde), mens forskellen er mindre i store anlæg og friluftsbade. Særligt i friluftsbade er der praktisk ingen forskel. Det vil sige, at der i de små, mindre og mellemstore anlæg på en normal uge er flere timer, hvor der kun er adgang for f.eks. grundskoler eller foreninger, mens der i de store anlæg og friluftsbade er åbent for offentligheden samtidigt med, at der foregår aktiviteter organiseret af disse.

Figur 33: Åbningstimer og timer med offentligt åben på en normal uge i 2019 fordelt på anlægstyper, antal timer

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=103-113). De fulde linjer angiver åbningstimerne, mens de stiplede linjer angiver offentlige åbningstimer.

Generelt er forskellen mellem åbningstimer og offentlige åbningstimer på en normal uge størst på hverdage, mens den er mindre i weekenden. Det skyldes, at anlæggene generelt på en normal uge har en større andel offentlige åbningstimer i weekenden, hvor folk har fri fra skole/arbejde. Samtidig er der færre grundskoler, der afholder aktiviteter i svømmeanlæg i weekenden.

Samtidig er det værd at bemærke, at den offentlige åbningstid i mindre og mellemstore anlæg på en normal uge er højere i weekenderne end på hverdage. Det gælder ikke i store anlæg og friluftsbade, men det er alligevel i disse anlæg, at der er flest offentlige åbningstimer på en normal uge – også i weekenden.

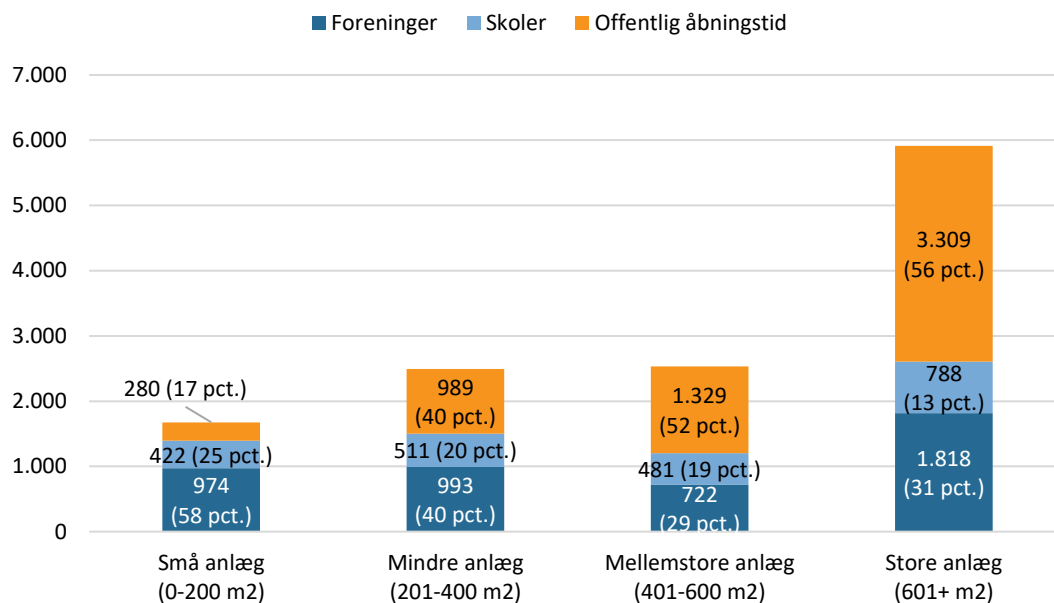
I tillæg til ovenstående er der også blevet spurgt ind til fordelingen af timer i svømmeanlæg i løbet af et år. Tidligere i afsnittet blev det vist, at borgere kan få adgang til svømmeanlæg på forskellige måder – f.eks. via den offentlige åbningstid eller aktiviteter arrangeret af svømmeklubber.

Med afsæt heri er der i undersøgelsen specifikt blevet sat fokus på antallet af aktivitetstimer og gæster i løbet af et år fordelt på arrangørtyper. Arrangørtyper er i dette tilfælde foreninger, skoler og offentlig åbningstid. Der blev også spurgt til omfanget af aktivitetstimer og gæster for anlægsaktiviteter og aftenskoler, men kun få anlæg har kunnet svare herpå. I det hele taget var det et svært spørgsmål for anlæggene at svare på, og derfor er det kun en del af anlæggene, som indgår i analysen, og fokus er altså kun på foreninger, skoler og offentlig åbningstid. Der er for få friluftsbade, som har svaret herpå, og derfor indgår de ikke i analyserne.

Analysen af aktivitetstimer er baseret på svar fra 61 anlæg. I gennemsnit var der i de 61 anlæg 1.108 (35 pct.) timer fordelt til foreninger, 552 timer fordelt til skoler (18 pct.) og 1.494 timer fordelt til offentlig åbningstid (47 pct.) pr. år (i alt 3.155 timer). Dertil kommer altså timer fordelt til svømmeanlægsaktiviteter og aftenskoler, som ikke har været mulige at opgøre. Særligt antallet af timer til anlægsaktiviteter udgør i nogle anlæg en væsentlig del. På tværs af de 61 anlæg gælder, at kun ét anlæg slet ikke har foreningstimer, mens fem anlæg ikke har timer fordelt til skoler. I ti anlæg er der ikke offentligt åbent (dvs. ingen timer fordelt til offentlig åbningstid).

Det er vigtigt at pointere, at foreninger, skoler og offentlig åbningstid sagtens kan foregå samtidigt, og at tallene ikke siger noget om, hvor meget plads de enkelte aktiviteter har. Desuden er der tale om antal timer på et år, som ikke nødvendigvis kan sidestilles med fordelingen af åbningstimer og offentlig åbningstid på en normal uge (jf. figur 33). Eksempelvis medtager årsopgørelsen stævner og træningslejre, som typisk er foreningsaktiviteter, men som ikke forgår i en normal uge. Med det in mente viser figur 35 herunder antallet af timer fordelt på anlægstyper. Som det fremgår, er der flest timer i store anlæg, mens der er færrest i små anlæg.

Figur 34: Årlige antal timer til foreninger, skoler og offentlig åbningstid fordelt på anlægstyper, antal timer i gennemsnit

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=61).

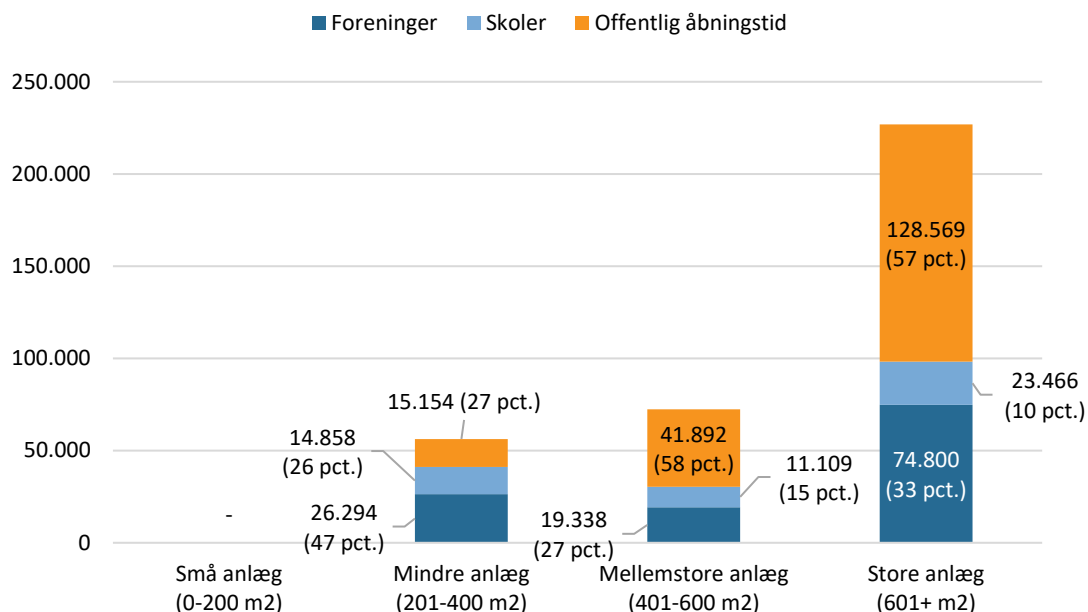
Figuren giver også indblik i fordelingen af timer i de forskellige anlægstyper – se procent-satser i parentes i figuren. Der er flest timer for foreninger, skoler og offentligheden i de store anlæg, men der er forskel på forholdet imellem dem på tværs af anlægstyper. Foreninger står for den største andel af timerne i små anlæg, hvor der er få timer med offentlig åbningstid. I mindre og mellemstore anlæg er antallet af forenings- og skoletimer relativt ens, mens der i mellemstore anlæg er nogle flere timer med offentlig åbningstid. I de store anlæg fylder den offentlige åbningstid mest, men det er faktisk også i denne type af anlæg, at foreningerne antalsmæssigt har flest timer.

I tillæg til spørgsmålet om antal timer, er der også blevet spurgt ind til antallet af gæster i løbet af et år i anlæggene i henholdsvis foreninger, skoler og offentlig åbningstid. Igen er det ikke muligt at angive tal for friluftsbade. I gennemsnit havde anlæggene 41.978 gæster fra foreninger, 16.852 gæster fra skoler og 61.307 gæster i den offentlige åbningstid.

Som det fremgår af figur 35, er der klart flest gæster i de store anlæg på et år, som i gennemsnit har 226.835 gæster i foreninger, skoler og offentlig åbningstid. Det er markant flere gæster end de andre anlæg. Mellemstore anlæg har i gennemsnit 72.338 gæster på et år, og mindre anlæg har 56.305 gæster. De små anlæg indgår ikke i denne del, da der er for få små anlæg, som har opgivet antal gæster.

Det er særligt antallet af gæster i foreninger og offentlig åbningstid på et år, som varierer mellem indendørs anlæg. I de mindre, mellemstore og store anlæg er der markant flere gæster fra foreninger og offentlig åbningstid på et år end fra skoler. Andelen af skolegæster på et år er størst i de mindre anlæg (26 pct.), mens de andelsmæssigt fylder mindst i de store anlæg (10 pct.).

Figur 35: Årlige antal gæster i forening, skoler og offentlig åbningstid fordelt på anlægstype, antal gæster i gennemsnit

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=40).

Ser man på den samlede procentuelle fordeling mellem andelen af gæster på et år, minder mellemstore og store anlæg om hinanden, mens de mindre anlæg som nævnt har en større andel gæster fra skoler. Omvendt udgør offentlige gæster på et år en betydelige større andel af gæsterne i mellemstore og store anlæg (hhv. 58 og 57 pct.), end det er tilfældet i de mindre anlæg (27 pct.).

Antallet af gæster i anlæggene på et år varierer altså – til en vis grad – ud fra anlæggenes størrelse. Færrest gæster på et år finder man i de mindre anlæg, mens der er lidt flere i de mellemstore anlæg. Klart flest kommer dog i de store anlæg. Det er via information om anlæggenes eksakte størrelse (dvs. bassinareal, m²) muligt at sætte antal gæster på et år i forhold til bassinarealet. Det giver et billede af udnyttelse af bassinarealet af gæster. I mindre og mellemstore anlæg er forholdet omtrent det samme. I mindre anlæg er der 161 gæster pr. m² bassinareal pr. år, mens der er 152 gæster pr. m² bassinareal i mellemstore anlæg. Det indikerer, at øger man bassinarealet, øges antallet af gæster også. Ser man på de store anlæg, så gælder det, at antallet af gæster pr. m² er højere, nemlig 209. Gennemsnitligt er der altså flere gæster pr. m² i store anlæg end i mindre og mellemstore anlæg.

Analysen synes altså at indikere, at der er en nogenlunde lineær sammenhæng mellem bassinareal og antal gæster, når det gælder mindre og mellemstore anlæg, men også, at bassinarealet bruges af flere gæster i de helt store anlæg. Det er selvfølgelig her vigtigt at tage højde for, at anlæggene ikke har lige lange åbningstider. Som det fremgår af figur 34, er der omtrent lige mange åbningstimer på et år i mindre og mellemstore anlæg, mens der er betydeligt flere i store anlæg. Antallet af gæster pr. åbningstime er omtrent det samme i mindre og mellemstore anlæg, mens det er dobbelt så højt i store anlæg.

Fordeling af tider og sæsonplanlægning

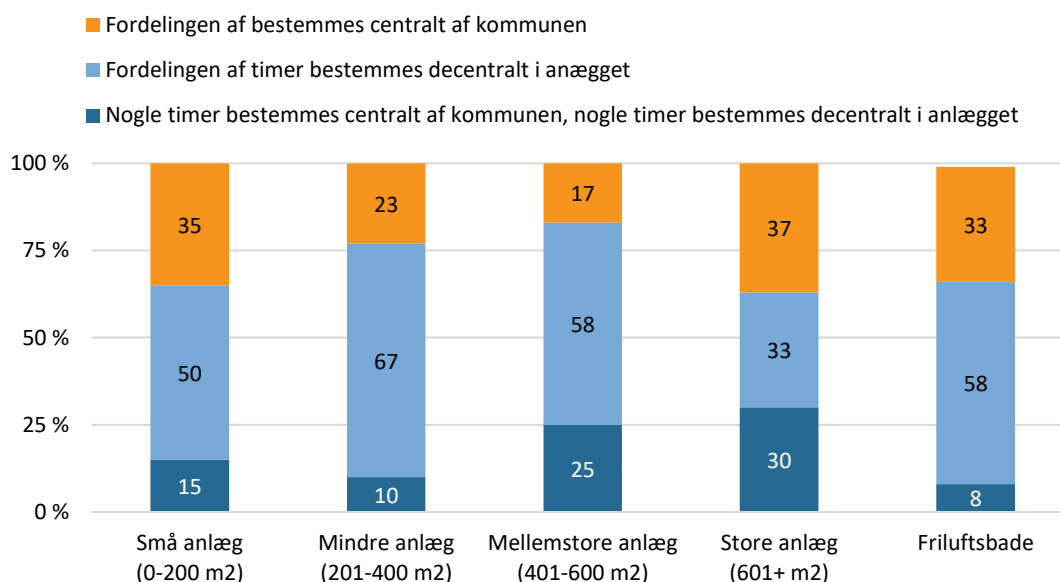
Svømmeanlæg kan, som tidligere nævnt, karakteriseres som en multiaktivitetsfacilitet. Borgere på tværs af alder og køn benytter svømmeanlæg til et væld af forskellige aktiviteter, som spænder fra banesvømning, over badning og leg til vandtræning. Dertil kommer, at aktiviteter i svømmeanlæg dyrkes i forskellige regi, herunder på egen hånd (f.eks. i offentlig åbningstid), i svømmeklub og på hold arrangeret af svømmeanlægget selv.

De mange forskellige brugere og aktiviteter gør det til en central planlægningsopgave at sikre, at der er plads til alle typer af udøvere og aktiviteter. Undersøgelsen giver her også indblik i, hvordan fordelingen af tider forløber – herunder om det er anlæggene, som alene fordeler tider, eller om det primært er kommunen eller i et samarbejde.

Undersøgelsen viser her, at det på tværs af alle anlæggene er mest udbredt, at fordelingen af timer bestemmes decentralt i anlægget (54 pct.), mens det i få anlæg (8 pct.) alene er kommunen, som bestemmer. I knap hvert tredje anlæg sker fordelingen i et samarbejde mellem anlæg og kommune (28 pct.).

Figur 36 **Fejl! Henvissningskilde ikke fundet.** herunder viser fordelingen af svarene på tværs af de fem anlægstyper. Det er især i de små, mindre og mellemstore anlæg samt friluftsbade, at fordelingen bestemmes decentralt i anlægget, mens denne form er mindre udbredt i de store anlæg. Her spiller kommunen – enten i samarbejde med anlægget eller alene – en større rolle.

Figur 36: Fordelingen af timer fordelt på anlægstype, pct.

Kilde: Undersøgelse blandt svømmeanlæg (n=125).

Deler man svarene op på anlæggenes driftsform, viser visse forskelle sig. I selvejende anlæg er det overvejende anlæggene selv (74 pct.), som bestemmer fordelingen af tider. I nogle selvejende anlæg (25 pct.) sker det også i et samspil mellem anlæg og kommune,

mens det i ingen selvejende anlæg er kommunen, som står for det. I de kommunale anlæg bestemmes fordelingen enten i et samspil mellem kommune og anlæg (38 pct.) eller af kommunen (40 pct.). I knap hver fjerde kommunale anlæg er det kun anlægget, som står for fordelingen (23 pct.).

De ovenstående tal tegner et oversigtsbillede af, hvordan fordelingen foregår. I tillæg hertil er der foretaget en række interviews med udvalgte anlæg for at skabe en dybere forståelse herfor. Der er valgt anlæg inden for de tre mest udbredte typer af indendørs anlæg, som er mindre anlæg, mellemstore anlæg og store anlæg. Herunder følger en analyse af fordelingen af tider i de udvalgte anlæg. Indledningsvist beskrives anlæggene kort.

Case-eksempler: fordeling og sæsonplanlægning i svømmeanlæg

Som nævnt er der udvalgt anlæg af forskellige størrelser til en nærmere analyse af, hvordan fordelingen af tider og sæsonplanlægningen foregår. De udvalgte anlæg er case-eksempler, og det er ikke muligt at angive deres repræsentation i forhold til andre anlæg. Eksemplerne udtrykker alene, hvordan tider fordeles i det pågældende anlæg.

De fire udvalgte anlæg er Bramming Svømmehal, Stevnsbadet, Svømmestadion Danmark og Herning Svømmehal. Bramming Svømmehal er et mindre anlæg, som har et 25 meter bassin, mens Stevnsbadet er et mellemstort anlæg, som har et 25 meter bassin med seks bænker, et soppebassin, et børnebassin og et varmtvandsbassin. Svømmestadion Danmark og Herning Svømmehal hører til de største svømmeanlæg i Danmark, og de har begge flere store bassiner, herunder et 50 meter bassin.

Herning Svømmehal og Stevnsbadet er kommunalt drevet anlæg, mens Svømmestadion Danmark og Bramming Svømmehal er drevet af Sport Event Park Esbjerg (men er kommunalt ejet). Herunder følger kort case-beskrivelser af fordelingen af tider og sæsonplanlægning i de fire anlæg.

Bramming Svømmehal

Bramming Svømmehal er et mindre svømmeanlæg, og det har i den offentlige åbningsperiode ca. 50 gæster om dagen. Ud over offentlig svømning anvendes anlægget også til klubsvømning for breddeudøvere og skoler.

På hverdage forløber en typisk dag således, at der fra kl. 6-8 er morgensvømning. Herefter er svømmehallen lukket fra kl. 8-9, hvor der bl.a. foregår rengøring. Fra kl. 9-13 bruger de lokale skoler anlægget. Det er skolerne selv, som står for undervisningen, og de kommer også selv med livreddere. Svømmeanlægget – eller Sport Event Park Esbjerg – er således ikke involveret i selve undervisningen, men stiller blot anlægget til rådighed. Fra kl. 13-15 er anlægget igen lukket, mens der er offentligt åbent fra kl. 15-18. Efter kl. 18 er tiden afsat til svømmeklubber, der ligesom skolen selv står for undervisere og livreddere.

To dage om ugen er der dog åbent om aftenen for offentlig svømning – der har været tradition for, at tirsdag var legeaften med redskaber i vandet, mens torsdagen var reserveret til

motionssvømning med banetorve. I weekenderne er der også dage, hvor anlægget primært er reserveret til leg/badning.

Skiftet mellem offentligt åbent, skoler og svømmeklub – og dermed planlægning – indgår som led i en større strategi i kommunen, hvor man har besluttet, at breddesvømning i svømmeklubber og skolesvømning skal placeres i andre anlæg end Svømmestadion Danmark. Det betyder, at en stor del af tiden i Bramming Svømmehal prioriteres til foreninger og skoler, mens der er mindre tid til offentlig svømning. Men her har borgerne mulighed for at benytte Svømmestadion Danmark, som altid har åbent for offentligheden.

Man er i Bramming Svømmehal meget opmærksom på at kommunikere, hvornår anlægget i den offentlige åbningstid er prioriteret til forskellige aktiviteter (f.eks. leg/badning eller motionssvømning), så det er muligt for gæsterne at vide på forhånd. Hvis der eksempelvis er banetove i vandet, er det ikke muligt for gæsterne at springe fra vipper – og det er vigtigt for nogle gæster at vide. Den nærmere planlægning af, hvornår det er muligt at svømme og springe fra vipper, foretages lokalt i anlægget. Det sker ud fra en vurdering af brugsmønstret.

Stevnsbadet

I Stevnsbadet fordeles tider i et samarbejde mellem halinspektøren og Kultur og Fritid i kommunen, og det er dem, som har ansvar for, at anlægget bliver brugt. Timer i anlægget fordeles til svømmeklubben en gang årligt, og der er meget små udsving fra år til år. Derfor tager det heller ikke mere end to timer én gang om året at fordele tider.

Fordelingen af timer til forskellige aktører er en politisk beslutning. Det er således politisk vedtaget, at der skal være offentligt åbent 52,5 timer om ugen, at svømmeklubber (der er pt. kun én) skal have 31 timer om ugen, og at aftenskoler, andre foreninger (f.eks. roklubber) og skoler skal have 22 timer ugen til deling. Dertil kommer udlejning til træningslejr, som har stor økonomisk betydning. Der er fra politisk side fastsat et indtægtsgrundlag, som svømmebadet skal realisere – det kommer fra badebilletter i den offentlige svømning samt udlejning. Svømmeklubber, aftenskoler, foreninger og skoler betaler ikke for at benytte anlægget.

Fra mandag til fredag åbner Stevnsbadet kl. 6.30. Frem til kl. 8 er der morgensvømning, som er for svømmere over 18 år. Man har valgt at prioritere denne gruppe i den forstand, at der ikke planlægges holdaktiviteter samtidigt, så der kan være stille og den rette belysning. Efter morgensvømning er der åbent til enten kl. 9 eller 12, hvorefter skolerne benytter anlægget. Fra kl. 15 er anlægget igen åbent for offentligheden, men her foregår der typisk også træning i svømmeklubben. To dage om ugen er der dog ikke offentlig åbent om aftenen, fordi svømmeklubben har deres aktiviteter for børn. Det fungerer bedst for svømmeklubben, hvis der ikke er andre gæster i anlægget – så kan børnene larme og fylde, uden at de generer andre. På Stevnsbadets hjemmeside fremgår det, hvornår anlægget er åbent for offentligheden.

Detailplanlægningen foregår meget dialogbaseret med udgangspunkt i de fastlagte retningslinjer fra det politiske niveau. De overordnede timetal giver en overordnet ramme for, hvor mange timer de forskellige aktører har ret til, men det er muligt at tilpasse antallet af baner, ligesom det altså også er muligt at have åbent for foreninger visse dage. Det faste personale spiller her en vigtig rolle, da de har den daglige dialog med brugerne, og personalet høres derfor også, når der skal detailplanlægges. I weekender har man forsøgt sig med at dele bassinet i et legeområde og banesvømning for svømmeklubben, men det fungerede ikke. I stedet har man fundet en løsning, hvor svømmeklubben kan træne sidst på dagen i weekenderne i den ene side af bassinet, mens personalet gør rent i den anden.

Skulle der komme en ny svømmeklub, vil det formentlig være en politisk beslutning, om den nye forening skal have del i de 31 timer til foreninger, eller om der skal tilføjes flere timer til foreninger.

Anlægget står også for et mindre antal aktiviteter. Der har været arrangeret aquafitness og wellnesaftener, ligesom man også har forsøgt sig med discoaften for de unge. Sidstnævnte har været en stor succes. Det er typisk de ansatte, som tager initiativ til holdaktiviteter, men generelt søger man at støtte initiativer i svømmeklubben.

Svømmestadion Danmark

Svømmestadion Danmark er et stort anlæg, som hører til blandt de største i Danmark. Anlægget har flere store bassiner og et tropisk badeland og er beliggende i Esbjerg by.

Svømmestadion Danmark blev etableret i 1996 for at give byens borgere mulighed for at motionere i vand. Fra start blev det politisk besluttet, at svømmeanlægget skulle være for offentligheden, og at aktiviteter i klubregi kun skulle være for eliten. Svømmeklubbers breddeaktiviteter og skolesvømning skulle foregå i andre svømmeanlæg i kommunen – f.eks. i Bramming Svømmehal, som primært bruges af skoler (fra kl. 9-13 på hverdage) og af svømmeklubber (efter kl. 18).

Driftsaftalen for Svømmestadion Danmark fordele et antal timer til eliteaktiviteter i den lokale svømmeklub (da anlægget blev etableret, var der tre svømmeklubber – i dag er der kun én). Svømmeklubben kan maksimalt have seks baner på samme tid og må derfor dele bassinet med svømmere i den offentlige åbningstid. Der fordeles også et antal timer i varmtvandsbassinet – f.eks. til gigtforeningen og Esbjerg Kommunes egne aktiviteter. Hvis en forening gerne vil have mulighed for at bruge springbassinet, kan de ikke få det tildelt efter driftsaftalen, men må betale leje for at låne det.

Svømmeklubben har en sæsonbooking, som aftales på et møde for et år ad gangen. Da der kun er én svømmeklub i byen, får foreningen alle timerne, der er afsat til foreninger. Selvom tiderne aftales en gang årligt, kan der godt ske tilretninger undervejs. Der kan f.eks. være behov for at bytte rundt på tider, så Sport Event Park Esbjerg kan afholde træningsleje. Der er også nedfældet i driftsaftalen, at svømmeklubben to dage i ugen skal kunne

svømme 50 meter. I hovedparten af tiden er svømmebassinet delt op i tre: Et 25 meter bassin, et trænings-/aktivitetsbassin og et springbassin. Det giver bedre mulighed for at have forskellige aktiviteter samtidigt.

Tiden ud over de aftalte timer i driftsaftalen kan Sport Event Park Esbjerg frit råde over. Der er altid mindst fire baner reserveret til offentlig svømning, og svømmeanlægget står derudover for selv at tilbyde aktiviteter. Der planlægges en halv sæson ad gangen, og der er flest hold i forårsperioden frem mod sommerperioden og igen i efteråret efter sommerferien. I sommerferien er der færre hold, hvor en del turister kommer i anlægget.

Det er to instruktører i anlægget, som står for holdene. Man er opmærksom på, hvad der rører sig i andre anlæg, og ellers prøver man sig frem. Hvis der er tilslutning til holdet, oprettes det typisk igen, mens hold med få deltagere lukkes ned. Instruktørerne spiller en stor rolle i at sikre deltagere på holdene – de har kontakt med brugerne og forsøger at få dem til at deltage i holdaktiviteter. Anlægget står ikke selv for svømmetræning, som man overvejende vurderer, er en opgave, som svømmeklubben skal varetage.

Et af de afgørende forhold ifølge informanten er at få det startet rigtig op. Svømmestadion Danmark har fra start været betragtet som et anlæg, der skulle være åbent for borgerne, og ikke kun et anlæg for svømmeklubberne. Det holder man i hævd i dag, og det er nemmere/muligt, fordi svømmeklubber aldrig har domineret anlægget. Det kan ellers nemt blive tilfældet, fordi klubbers behov for vandtid er meget svært at opfylde. Derfor er det vigtigt med klare politiske hensigtserklæringer, som er nedfældet i en driftsaftale eller lignende.

Herning Svømmehal

Herning Svømmehal er også et stort anlæg med flere bassiner – herunder et 50 meter bassin. Anlægget er løbende blevet udvidet, og halinspektøren har en central rolle i fordelingen af tider og sæsonplanlægning. Anlægget har lange åbningstider. Mandag til torsdag er der åbent fra kl. 6-21, fredag fra kl. 6-19 og i weekender fra kl. 8-16.

De fleste gæster kommer i den offentlige åbningstid, og på anlæggets hjemmeside er et overblik over adgangen til de forskellige bassiner i den offentlige åbningstid.

Det er en politisk beslutning, at der i åbningstiden altid skal være plads til offentlige gæster. Halinspektøren har dog et vist råderum i forhold til den praktiske fordeling. Det er således ikke angivet, om der skal være offentlig svømning i 50 meter bassinet eller 25 meter bassinet. Det giver en vis frihed til at tildele bassinerne til andre aktiviteter. Det er dog sjældent, at der ikke er baner til offentlig svømning i 50 meter bassinet eller 25 meter bassinet

Modsat Stevnsbadet og Svømmestadion Danmark er der ikke fastsat et antal timer, som skal fordeles til skoler og svømmeklubber, men når der efterspørges timer, skal man forsøge at imødekomme deres ønske. Der er seks større 'vandklubber', som benytter anlægget, og de kommer selv med indstilling til fordeling af tiderne. Klubberne sætter sig sammen i foråret og bliver enige om en fordeling, som de indstiller til halinspektøren. Der er

tale om en ret fast fordeling fra år til år, og typisk godkendes den med enkelte mindre ændringer. Klubberne ved godt, at der skal være plads til offentlig svømning, og der er derfor en god dialog mellem klubberne og halinspektøren herom. Skolerne kommer også med ønsker en gang om året.

Det er et ret beskedent beløb (26 kr. pr. time), som svømmeanlægget modtager, når det bliver anvendt af vandklubber. Lejes bassinet omvendt ud til andre brugere, er timeprisen ca. ti gange så høj (250 kr.). Når vandklubberne alligevel prioriteres, er det fordi, vandklubberne har førsteprioritet, og fordi det er vigtigt at støtte op om det frivillige initiativ i forening. Der er altså andre hensyn end økonomi på spil, når tider i anlægget skal fordeles.

Svømmeanlægget afholder også selv aktiviteter. Der er dog ikke et større antal hold, og der er tale om forskellige former for aquahold. Holdprogrammet har været det samme de seneste mange år, og det er ikke muligt at udvide, fordi tiderne efter kl. 16 er fordelt til svømmeklubber og offentlig åbningstid – og der er derfor ikke plads til flere aquahold.

Det er bevidst, at tider ikke tages fra svømmeklubberne, da det er centralt at fastholde et godt forhold til dem. Desuden er svømmeundervisning vandklubbernes domæne, og der er ikke politisk opbakning til, at anlægget selv skal stå for svømmeundervisning.

Litteratur

- Dansk Svømmebadsteknisk Forening. (2019). *Badegæster i Danmark*. Viborg: Dansk Svømmebadsteknisk Forening.
- Idrættens Analyseinstitut (Idan) (2020). Datasæt fra underøgelsen af danskernes sports- og motionsvaner 2020. Århus: Idrættens Analyseinstitut.
- Idrættens Analyseinstitut (Idan) (2016). Datasæt fra underøgelsen af danskernes sports- og motionsvaner 2016. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Analyseinstitut (Idan) (2011). Datasæt fra underøgelsen af danskernes sports- og motionsvaner 2011. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Analyseinstitut (Idan) (2007). Datasæt fra underøgelsen af danskernes sports- og motionsvaner 2007. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Friluftsrådet (2018). Fakta om børn i naturen. København: Friluftsrådet (https://friluftsradet.dk/sites/friluftsradet.dk/files/media/document/Infografik%20b%C3%B8rn%20i%20naturen%202018_0.pdf)
- Høyer-Kruse, J., Iversen, E. B., & Forsberg, P. (2017). *Idrætsanlægs benyttelse og brugernes tilfredshed*. Odense: Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.
- Lyngsgård, H. (2002). *Vandkulturhuse*. København: Lokale og Anlægsfonden.
- Nielsen, M. S. (2014). *Når børn og unge fravælger svømning*. København: Center for Ungdomsstudier.
- Niras. (2018). *Hvad er et velfungerende svømmeanlæg?* København: Niras.
- Pilgaard, M., & Rask, S. (2016). *Danskernes motions- og sportsvaner 2016*. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Rask, S. & Eske, M. (2020). *Status på danskernes idrætsdeltagelse 2020*. Århus: Idrættens Analyseinstitut.
- Rasmussen, J. H., Christiansen, L. B., & Skovgaard, T. (2019). *Nye veje til svømmeundervisning i skolen. Alle skal lære at svømme. Status på svømmeundervisning i folkeskolen*. Odense: FIBL
- YouGov. (2017). *Danskernes svømmefærdigheder anno 2017*. København: YouGov